

Brüssel, 26. juuni 2026
(OR. en)

11228/26

Institutsioonidevaheline
dokument:
2025/0399(COD)

ENER 477
TRANS 462
RELEX 922
ECOFIN 939
ENV 865
CODEC 1329
IA 190

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	26. juuni 2026
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	10746/26 + COR 1 REV 1
Teema:	Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2022/869 – Üldine lähenemisviis

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu 2026. aasta 26. juuni istungil (transport, telekommunikatsioon ja energeetika) kokku lepitud üldise lähenemisviisi tekst järgmise ettepaneku kohta: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2022/869.

Üldine lähenemisviis määrab kindlaks nõukogu esialgse seisukoha selle ettepaneku suhtes ning on Euroopa Parlamendiga peetavate läbirääkimiste alus.

2025/0399 (COD)

Ettepanek

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

**mis käsitleb üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi
(EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus
(EL) 2022/869**

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 172,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

¹ ELT C , , lk .

² ELT C , , lk .

- (1) Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatises „Puhta tööstuse kokkulepe“³ on esitatud konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava. Liidu tööstuse, eelkõige suure energiakasutusega sektorite konkurentsivõime tagamise oluline tingimus on taskukohase energia tagamine. Taskukohase energia kättesaadavus on seega puhta tööstuse kokkuleppe ja samuti taskukohase energia tegevuskava⁴ alustala. Samal ajal on süsinikuheite vähendamise poliitika võimas majanduskasvu mootor, kui see on hästi lõimitud tööstus-, konkurentsi-, majandus- ja kaubanduspoliitikaga, nagu on märgitud komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatises ELi konkurentsivõime kompassi kohta⁵. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1119⁶ on liit loonud ambitsioonika raamistiku, et saada 2050. aastaks vähendatud süsinikuheitega majanduseks.

³ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025) 85 final).

⁴ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taskukohase energia tegevuskava. Energialiidu tõelise väärtuse ärakasutamine taskukohase tõhusalt toodetud puhta energia tagamiseks kõikidele eurooplastele“ (COM(2025) 79 final).

⁵ Komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025) 30 final).

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimanetraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>).

- (2) Määrusega (EL) 2021/1119 seatud ambitsioonikate eesmärkide osana on suurendatud 2030. aastaks seatud taastuvenergia liidu tasandi siduvat eesmärki 42,5 %-le taastuvenergiale liidu energiaallikate jaotuses 2030. aastaks, seades eesmärgiks 45 %⁷, ning liidu tasandi siduv energiatõhususe eesmärk on muudetud ambitsioonikamaks, mille tulemusena tuleb vähendada liidu energia lõpptarbimist 2020. aasta prognoosidega võrreldes 11,7 % 2030. aastaks⁸. Arvestades, et vahe-eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemetega võrreldes 2030. aastaks vähemalt 55 % on hästi graafikus, tegi komisjon 2. juulil 2025 ettepaneku muuta määrust (EL) 2021/1119⁹, kehtestades 2040. aastaks liidu kliimaeesmärgi vähendada 1990. aasta tasemetega võrreldes kasvuhoonegaaside netoheidet 90 %.

⁷ 18. oktoobri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/2413, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001, määrust (EL) 2018/1999 ja direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652 (ELT L, 2023/2413, 31.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>).

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

⁹ COM(2025) 524 final, 2. juuli 2025.

- (3) Liidu energiasüsteemi ümberkujundamise toetamiseks on vaja neile eesmärkidele vastavat taristut, sealhulgas kiiret elektrifitseerimist, taastuvelektri ja fossiilkütusevaba elektri tootmise osakaalu suurendamist, taastuvate ja vähese CO₂ heitega gaaside laialdasemat kasutamist, energia lõimimist, energiasüsteemide eraldatuse vähendamist süsteemide puhul, mis ei ole omavahel ühendatud või on väga vähesel määral ühendatud, ja uuenduslike lahenduste suuremat kasutuselevõttu. Praegused investeeringud piiriülesesse energiataristusse ei ole selgelt piisavad energiataristu ümberkujundamiseks ja rajamiseks neid eesmärke toetaval viisil ning esineb märkimisväärne lünk piiriülese elektritaristu vajaduste ning taristu arendamise kiiruse ja taseme vahel nii ülekande- kui ka jaotusvõrgu tasandil¹⁰. Elektri puhul jääb täitmata ligikaudu pool piiriülesest elektrivajadusest 2030. aastaks (41 GW 88 GWst) ja järgmise kümnendi jooksul kasvab see lõhe prognooside kohaselt veelgi. 2040. aastaks vajatakse 108 GW ulatuses piiriülest elektrivõimsust¹¹. Seega on vaja teha suuremaid investeeringuid energiataristusse ning Draghi aruandes¹² osutati eelkõige vajadusele suurendada kiiresti piiriülese energiataristu kasutuselevõttu Euroopa tööstuse süsinikuheite vähendamiseks. Puhta tööstuse kokkuleppes¹³ ja sellele lisatud taskukohase energia tegevuskavas¹⁴ rõhutas komisjon energialiidu väljakujundamise otsustavat rolli energiataristusse ja piiriülestesse võrkudesse investeerimisel, et kaitsta Euroopa tööstuse konkurentsivõimet ja inimeste heaolu ning tagada energia taskukohasus ja energiavarustuskindlus.

¹⁰ Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACER) aruanne „Electricity infrastructure development to support a competitive and sustainable energy system (2024 Monitoring Report)“ (Elektritaristu arendamine konkurentsivõimelise ja kestliku energiasüsteemi toetamiseks (2024. aasta seirearuanne)), 2024.

¹¹ Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik (2025), kümneaastane võrgu arengukava (2024). „Opportunities for a more efficient European power system by 2050. Infrastructure Gaps Report“ (Võimalused 2050. aastaks tõhusama Euroopa energiasüsteemi saavutamiseks. Taristu puuduste aruanne).

¹² M. Draghi, „The future of European competitiveness“ (Euroopa konkurentsivõime tulevik), 2025.

¹³ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025) 85 final).

¹⁴ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taskukohase energia tegevuskava. Energialiidu tõelise väärtuse ärakasutamine taskukohase tõhusalt toodetud puhta energia tagamiseks kõikidele eurooplastele“ (COM(2025) 79 final).

- (4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2022/869¹⁵ kehtestati suunised selliste esmatähtsate üleeuroopalise energiataristu koridoride ja alade õigeaegse arendamise ja koostalitlusvõime jaoks, mis aitavad tagada kliimamuutuste leevendamist, eelkõige saavutada liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärgid ning kliimaneutraalsuse eesmärk hiljemalt aastaks 2050, ning tagada omavahelised ühendused, energiajulgeoleku, turu ja süsteemi lõimimine, kõikidele liikmesriikidele kasulik konkurents ja taskukohased energiahinnad. Eelkõige on määrusega (EL) 2022/869 nähtud ette ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramine, sellega lihtsustatakse nende rakendamist ning määratakse kindlaks kõnealuste projektide liidu finantsabi saamise kõlblikkuse tingimused. Võttes aga arvesse ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide piiriülest laadi, ei loo need mitte üksnes märkimisväärset positiivset välismõju ega edenda solidaarsust, vaid tekitavad projektiarendajatele ka konkreetseid probleeme, kuna on seotud mitme jurisdiktsiooniga, kooskõlastamine on keeruline ning tihtipeale jaotuvad kulud ja tulud asümmeetriliselt. Seetõttu nõuavad need jätkuvalt liidu tasandi raamistikku.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869, üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk. 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>).

- (5) Kuigi teatavad eelkõige merepiirita liikmesriigid seisavad kava „REPowerEU“ rakendamise tõttu tulenevalt lühiajaliselt silmitsi konkreetsete probleemidega ja peavad seetõttu jätkama mitmekesistamisühtlust, sealhulgas tarnetaristu tugevdamise ja alternatiivsete tarneteede väljatöötamise kaudu, jäävad määruse (EL) 2022/869 eesmärgid suuresti samaks ning praegust üleeuroopalist energiavõrgu raamistikku tuleks kohandada, et see kajastaks täiel määral energiasüsteemi oodatavaid muutusi, mis tulenevad uuest poliitilisest kontekstist ja eelkõige 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgist ning väljapakutud vaheeesmärgist 2040. aastaks. Eelkõige on vaja lõimitumat võrgu kavandamist, et toetada üha rohkem omavahel seotud ja detsentraliseeritud energia siseturgu, kiiremat loamenetlust ning tagada piiriülese energiataristu turvalisus ja vastupidavus, et see kajastaks piisavalt läbivaadatud üleeuroopalist energiavõrgu raamistikku. Peale uue poliitilise konteksti ja eesmärkide on tehnoloogia viimasel kümnendil kiiresti arenenud. Seda arengut tuleks arvesse võtta käesoleva määrusega hõlmatud energiataristu kategooriates, ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valikukriteeriumides ning esmatähtsate koridoride ja alade puhul. Käesoleva määruse sätted ei tohiks samas mõjutada liikmesriigi õigust määrata kindlaks oma energiavarude kasutamise tingimused, teha valikuid erinevate energiaallikate vahel ning näha ette energiavarustuse üldstruktuur, kooskõlas aluslepingu artikliga 194.
- (6) Üleeuroopalise energiataristu kindlaksmääratud 13 esmatähtsa koridori ja teemavaldkonna rakendamine on hädavajalik liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks, sealhulgas täiendavaks turu lõimimiseks, energiapuuduselekuks, 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamiseks ning samuti taskukohaste energiahindade tagamiseks. Kõnealused prioriteedid hõlmavad investeringuid elektrienergia ülekandesse ja salvestamisse, meretaastuenergiavõrkudesse, arukatesse elektrivõrkudesse, seadmetesse ja rajatistesse, mis on projekteeritud, et tagada olemasolevate kriitiliste võrguelementide kaitse ja vastupidavus, vesiniku ülekandesse, säilitamisse ja terminalidesse, elektrolüüsiseadmetesse ning süsinikdioksiidi transporti ja säilitamisse ning samuti järelevalve-, kontrolli- ja digitaliseerimisseadmetesse ning piiriüleselt oluliste olemasolevate kõrgepingevõrkude jaoks hädavajalikesse paigaldistesse.

- (7) Liidu energiataristut tuleks täiustada, et suurendada taristu vastupanuvõimet loodusõnnetustele või inimtegevusest tingitud katastroofidele, kliimamuutuse kahjulikule mõjule, tahtlikule vaenulikule tegevusele ja julgeolekuohtudele, eelkõige puudutab see Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557¹⁶ kohast Euroopa elutähtsat taristut.
- (8) Praeguses geopoliitilises kontekstis on oluline tagada elektri katkematu voog üle piiride energiavarustuskindluse tagamiseks. See ei olene ainult liikmesriikide võrkudevaheliste ühenduste vastupidavusest, aga ka kriitiliste võrguelementide vastupidavusest. Seetõttu tuleks käesoleva määrusega kehtestada uue taristukategooriana investeerimine sellistesse seadmetesse ja rajatistesse, mis on otseselt seotud kriitiliste võrguelementide vastupidavuse ja kaitse suurendamisega ning selleks kavandatud. Kõnealune uus taristukategooria peaks hõlmama kriitilisi võrguelemente, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/943¹⁷, mis toetavad talitluskindlust ja energiavarustuskindlust kooskõlas liikmesriikide kriisistsenaariumide ja ohuvalmiduskavadega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/941¹⁸ alusel. Võrgutaristu tegeliku vastupidavuse ja kaitse tagamiseks võib projektide valimisel asjakohasel juhul nõuetekohaselt arvesse võtta liidupõhiseid lahendusi, eelkõige elektrivõrgutehnoloogia puhul.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (ELT L 333, 27.12.2022, lk 164, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj>).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/941, mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2005/89/EÜ (ELT L 158, 14.6.2019, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/941/oj>).

- (8a) Võttes arvesse tahtlike häirivate sündmuste sagenemist, on vaja tugevdada solidaarsust liidus, et toetada, sealhulgas Euroopa ühendamise rahastu energeetikaprogrammi kaudu, eelkõige neid liikmesriike, kes on geopoliitilisest olukorrast kõige enam mõjutatud. Seepärast peaks liit toetama ka investeringuid kriitilise tähtsusega komponentidesse, mis on spetsiaalselt ette nähtud piiriülese tähtsusega elutähtsa elektritaristu erakorraliseks parandamiseks ja taastamiseks, et suurendada liidu valmisolekut energiataristuga seotud suurte tahtlike häirivate sündmuste tagajärgede likvideerimiseks. Sellega seoses peaks uus taristukategooria hõlmama ka avariiremondi komponente, võttes arvesse, et kui tegemist on tahtliku häiriva sündmuse tagajärgega, siis tagatakse selliste investeringute puhul rangelt üksnes kriitiliste võrguelementide kiire parandamine. See võiks hõlmata ka kriitilise tähtsusega komponentide piirkondlikke hädaabireserve, millega tagatakse sellise elutähtsa võrgu komponentide kiire parandamine. Võttes arvesse piiriülese tähtsusega elutähtsa taristu võimalike häirete piirkondlikku mõju ja pidades silmas kulutõhusamat lähenemisviisi, peaksid sellised projektid hõlmama vähemalt kahte liikmesriiki või vähemalt ühte liikmesriiki ja energiaühenduse lepinguosalist või kolmandat riiki ning nendega võib kaasneda elutähtsate komponentide varumine piirkonda. Elutähtsate võrguelementide parandamise meetmete rahastamine pärast tahtlikke häirivaid sündmusi peaks olema erandlik ja seda tuleks pakkuda üksnes juhul, kui puudub piisav alternatiivne rahastus.
- (8aa) Selle kategooria kohaldamisala ei tohiks hõlmata muud kui piiriülest kõrgepingevõrgutaristut, mis on varem saanud toetust Euroopa ühendamise rahastust, või kriitilise tähtsusega merealuste elektrivõrkude ühendusi, mis moodustavad osa piiriülesest kõrgepingevõrgust. Sellega tagatakse, et liidu toetus jääb sihipäraseks ja on kooskõlas ELi kaabliturvalisuse tegevuskava eesmärkidega, milles määratletakse merealused elektrikaablid, eelkõige võrkudevahelised ühendused, elutähtsa taristuna, mille puhul, eelkõige Läänemerel, esineb suurem tahtlike häirete oht.

- (8b) Selle uue kategooria rakendussätetes tuleks tahtlikke häirivaid sündmusi mõista kui vaenulikku tegevust või vaenulike tegude seeriat, nagu sabotaaž, füüsilised rünnakud või küberründed või nende kombinatsioon, mis põhjustab taristule olulist kahju või muudab selle töövõimetuks.
- (8c) Lisaks on määruses (EL) 202X/XXX [RPP määrus] sätestatud riiklike ja piirkondlike partnerluskavade erieesmärk, mis on liidu julgeoleku tugevdamisele kaasaaitamine, parandades ohtude avastamise, ennetamise ja neile reageerimise suutlikkust, sealhulgas tugevdades energia- ja transpordivaldkonna elutähtsat taristut ja küberturvalisust. Selle erieesmärgi raames võivad liikmesriigid lisada oma riiklikesse ja piirkondlikesse partnerluskavadesse energiataristut toetavad meetmed. Energiataristut mõjutava kriisi korral võivad liikmesriigid muuta oma riikliku ja piirkondliku partnerluse kavasid ning kasutada oma paindlikkussummat, et edendada intsidendijärgset parandamist ja taastamist.
- (8d) Selleks et tagada käesoleva määruse eesmärkide tasakaalustatud rakendamine, peaks komisjon tagama, et proportsionaalselt kasutatakse uut taristukategooriat, mis hõlmab seadmeid ja paigaldisi, mille eesmärk on suurendada olemasoleva piiriülese elektritaristu vastupidavust, kaitset ja selle parandamise suutlikkust, et tagada kõigi käesoleva määruse alusel taotletavate poliitikaeesmärkide jaoks piisavate rahaliste vahendite kättesaadavus. Ühishuviprojektid ja vastastikust huvi pakkuvad projektid taristukategoorias, mis on seotud olemasoleva elektritaristu julgeoleku, vastupidavuse ja remondiga, peaksid moodustama kõige rohkem 5 % kogu rahalisest toetusest, mis on Euroopa ühendamise rahastust ette nähtud ühishuviprojektidele ja vastastikust huvi pakkuvatele projektidele mitmeaastases finantsraamistikus 2028–2034.

- (9) Kuigi välisinvesteeringud võivad anda sellist kasu nagu kapitalimahukate projektide suuremad rahastamisvõimalused, võivad need samuti suurendada liidu energiajulgeolekuga seotud riske, näiteks piiriüleste voogude katkestused või väiksem usaldusväärsus, eelkõige kui kõnealused välisinvesteeringud pärinevad kolmandatest riikidest, kellel on liidust erinevad geopoliitilised huvid. Läbipaistvus lõplike kasusaajate osas, sealhulgas teave kontrolliva investori ja kapitalis osalemise kohta, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/452¹⁹, piiriülese energiataristu ja piiriülese mõjuga projektide puhul on seega ülioluline, et liit ei hakkaks sõltuma mitteusaldusväärsetest kolmandatest riikidest, ning seda tuleks võtta arvesse ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valimisel.
- (10) Kulutõhusa ja kiirendatud võrgu arendamise ning liidu võrkudele juurdepääsu tagamiseks peaks lisaks füüsilise võrgu tugevdamisele olema juhtmeta lahendustel oluline osa süsteemi vajaduste rahuldamisel, kuna neid on võimalik kiiremini ja odavamalt kasutusele võtta. Kõnealuse tehnoloogia kasutuselevõttu võiks kaaluda enne võrgutaristu laiendamisse investeerimist. Selleks peaks uus taristukategooria hõlmama investeeringuid juhtmeta tehnoloogiasse ja digilahendustesse, sealhulgas tarkvaralahendustesse, kui need võetakse kasutusele selliste olemasolevate kriitiliste võrguelementide puhul, mis on asjakohased piiriülese kaubanduse jaoks, ja kui need annavad turu lõimimise seisukohast kvantitatiivset kasu piiriülese võimsuse suurendamise näol.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/452, millega luuakse liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik (ELT L 79I, 21.3.2019, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj>).

- (11) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1789²⁰ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1788²¹ võeti vastu dekarboniseeritud gaasi ja vesiniku õigusaktide pakett, et kehtestada liidu tasandil ühised normid taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese süsinikuheitega gaasi kasutamisele üleminekuks. Käesolevas määruses sätestatud taristukategooriad peaksid olema täielikult vastavuses kõnealuse paketi eesmärkidega ja nende puhul tuleks tagada, et energiataristu projektidel on märkimisväärne piiriülene mõju. Energia salvestamise puhul vastab süsteemi stabiilsusele ja paindlikkusele avaldub piiriülene mõju salvestite ülesseatud võimsusele. Kui see on tehniliselt võimalik ja kõige tõhusam lahendus, tuleks kõnealuste projektide arendamisel võtta arvesse olemasolevale taristule ja seadmetele uue kasutusotstarbe andmist.
- (12) Tuleks luua piirkondlikud rühmad (edaspidi „rühmad“), kes esitaksid ja vaataksid läbi ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide ettepanekuid, millele järgneks ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide piirkondlike loendite koostamine. Laiema konsensuse saavutamiseks peaksid need rühmad hõlmama liikmesriike, riikide reguleerivaid asutusi, projektiarendajaid ja asjakohaseid sidusrühmi ning tagama nende tiheda koostöö. Selle koostöö käigus peaksid riikide reguleerivad asutused rühmi vajaduse korral nõustama muu hulgas kavandatud projektide riiklike õiguslike aspektide teostatavuse ning reguleerijatelt loa saamise kavandatud tähtaegade realistlikkuse küsimuses.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1789, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturge ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 1227/2011, (EL) 2017/1938, (EL) 2019/942 ja (EL) 2022/869 ja otsust (EL) 2017/684 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 715/2009 (ELT L, 2024/1789, 15.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj>).

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1788, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturgude ühiseid norme ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2023/1791 ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/73/EÜ (ELT L, 2024/1788, 15.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1788/oj>).

- (13) Võrgu kavandamise ja projektiarenduse protsessi tõhususe suurendamiseks tuleks rühmadevahelist koostööd tugevdada. On vaja, et komisjon etendaks selle koostöö hõlbustamisel olulist rolli, eesmärgiga käsitleda ühes piirkonnas arendatud projektide võimalikku mõju teistele piirkondadele.
- (14) Rühmade täiendamiseks on komisjoni toetusel loodud mitu piirkondliku koostöö foorumit. Piirkondlik koostöö foorumitel ja rühmades ja nende vahel on oluline vahend, et tagada Euroopa energiasüsteemi suurem lõimitus. Neli kõrgetasemelist rühma hõlmavad erinevaid Euroopa piirkondi ja osalevad ka kolmandad riigid: Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava, Põhjamere energiakoostöö (edaspidi „NSEC“), Edela-Euroopa energiaühenduste kõrgetasemeline töörühm ja Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasivõrkude ühendamise kõrgetasemeline töörühm. Piirkondlik koostöö nendel foorumitel on olnud edukas piirkondliku mõõtmega oluliste energiataristu projektide ning turu lõimimise meetmete rakendamise järelevalve ja kiirendamise toetamisel. Seega tuleks kõnealused piirkondliku koostöö foorumid võtta üha enam kasutusele, et toetada käesoleva määruse eesmärkide saavutamist.
- (15) Iga kahe aasta tagant tuleks koostada uus ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loend (edaspidi „liidu loend“). Järgmisse liidu loendisse ei tohiks võtta neid ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte, mis on lõpule viidud või mis ei vasta enam käesolevas määruses sätestatud asjaomastele kriteeriumidele ja nõuetele.

- (16) Olemasolevad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis on kavas lisada järgmisse liidu loendisse, peaksid läbima sama valikuprotsessi, mille käigus koostatakse piirkondlikud loendid ja liidu loend, mida kohaldatakse väljapakutud projektide suhtes, v.a juhul, kui need on saanud pädeva riigi reguleeriva asutuse heakskiidu või nende kohta on tehtud lõplik investeerimisotsus, mis tagab piisava kindluse projektide rajamise kohta, või nende rajamine on käigus ja selle puhul on näidatud aastaaruandes piisavaid edusamme, millisel juhul peaksid need jääma liidu loendisse.
- (17) Kui olemasolevad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis on kavas lisada järgmisse liidu loendisse, läbivad sama valikuprotsessi, mille käigus koostatakse väljapakutud projektide suhtes kohaldatavad piirkondlikud loendid ja liidu loend, siis tuleks halduskoormust võimaluste piires vähendada, näiteks kasutades varem hindamise käigus esitatud projekti teavet, kui see on jätkuvalt ajakohane.
- (18) Arvestades ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide panust energiapoliitika eesmärkide saavutamisse, peaksid need projektid vastama ühistele, läbipaistvatele ja objektiivsetele üld- ja erikriteeriumidele. Selleks, et need saaks kanda liidu loendisse, peaksid väljapakutud elektriprojektid, v.a arukad elektrivõrgud ning olemasolevate kriitiliste võrguelementide kaitse ja vastupidavuse tagamiseks konkreetselt kavandatud projektid, olema viimase kättesaadava liidu kümneaastase võrgu arengukava osa. Samal moel peaksid väljapakutud vesiniku ja elektrolüüsiseadmete projektid olema viimase kättesaadava liidu kümneaastase võrgu arengukava osa.
- (19) Kestlikkus, mis seisneb kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamises eeskätt taastuvate energiaallikate võrku loomise kaudu, on oluline kriteerium, millega tagatakse, et üleeuroopaliste energiavõrkude poliitika on sidus liidu energia- ja kliimaeesmärkidega ning 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgiga, võttes arvesse iga liikmesriigi eripärasid kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamisel. Selleks on kestlikkus üks kõigi projektikategooriate suhtes kohaldatavatest hindamiskriteeriumidest.

- (20) Üha enam on vaja tagada liidu turu suurem lõimimine ja võrkude suurem omavaheline ühendus Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi „EMP“) ja energiaühendusega. Seetõttu tuleks võtta liikmesriigi ja EMPsse kuuluva riigi või energiaühenduse lepinguosalise vastastikust huvi pakkuvate projektide tulusid ja kulusid arvesse kumulatiivselt liidu ja asjaomase EMP riigi või energiaühenduse asjaomase lepinguosalise puhul.
- (21) Liit peaks hõlbustama taristuprojekte, millega ühendatakse liidu võrgud otseselt kolmandate riikide võrkudega, mis on vastastikku kasulikud ning vajalikud energiasüsteemi ümberkujundamiseks ja kliimaeesmärkide saavutamiseks ning mis vastavad ka käesoleva määruse kohaste asjakohaste taristukategooriate konkreetsetele kriteeriumidele. Selleks et suurendada piiriülestele projektidele keskendumist ning säilitada täiendavus liidu välispoliitikaga vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul, peaks projektid otseselt ühendama liikmesriigi esimese elektrivõrgu ühenduspunktiga või esimese vesiniku või süsinikdioksiidi ühenduspunktiga kolmandas riigis.
- (21a) Vesiniku puhul ei ole kõigil liikmesriikidel juurdepääsu vesinikuhooldateks sobivatele geoloogilistele formatsioonidele. Mõni kolmandas riigis asuv vesinikuhooldla võib aga tuua märkimisväärset kasu mitte ainult selles kolmandas riigis, vaid ka liikmesriigis, millel on otseühendus kolmanda riigiga vesinikutorujuhtme kaudu. Selliste vesinikutorujuhtmete puhul võib taotleda käesoleva määruse alusel vastastikust huvi pakkuva projekti staatust, mis võib pakkuda täiendavaid stiimuleid selliste vesinikuhooldlate ehitamiseks kolmandas riigis.
- (22) Elektrivõrkudega seotud vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul oleksid abikõlblikud ainult energiasüsteeme ühendavad võrkude omavahelise ühendamise projektid, kui nende ülekandevõimsust oleks võimalik täielikult kasutada turuvahetusteks. Vastavate ülekandevõrguettevõtjate kohustus on hinnata eelnevalt mis tahes projekti mõju võrgu turvalisusele ja stabiilsusele eesmärgiga kinnitada, et projekti saab täielikult lõimida asjaomaste riikide elektrivõrkudesse.

- (23) On vaja tagada, et vastastikust huvi pakkuvad projektid, mida käsitatakse esmatähtsana, edendavad tõeliselt liidu siseturgu, energiavarustuskindlust ja kliimaneutraalsuse eesmärke. Seetõttu peaksid vastastikust huvi pakkuvad projektid olema kõlblikud liidu loendisse lisamiseks ainult juhul, kui asjaomase kolmanda riigi poliitikaraamistik on suurel määral ühtlustatud ning seda toetavad nõuete täitmise tagamise mehhanismid, ning sellised projektid peaksid näitama, et need aitavad kaasa liidu ja kolmandate riikide üldiste energia- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele energiavarustuskindluse ja süsinikuheite vähendamise seisukohast.
- (24) Suurel määral ühtlustatud poliitikaraamistikku tuleks eeldada EMP riikide või energiaühenduse lepinguosaliste puhul või seda saab muude kolmandate riikide puhul tõendada kahepoolsete lepingutega, mis sisaldavad asjakohaseid sätteid süsinikuheite vähendamist käsitlevate kliima- ja energiapoliitika eesmärkide kohta, ning seda võib komisjoni toetusel täiendavalt hinnata asjakohane rühm. Lisaks peaks kolmas riik, kellega liit teeb koostööd vastastikust huvi pakkuvate projektide arendamisel, võimaldama sarnase ajakava kiirendatud rakendamiseks ja muud poliitika toetusmeetmed, nagu on sätestatud käesolevas määruses.
- (25) Osalev kolmas riik peaks tagama, et kolmandas riigis asuv vastastikust huvi pakkuva projekti osa ja mis tahes täiendavaid investeeringuid, mis on vajalikud vastastikust huvi pakkuva projekti kogukasu saavutamiseks, nagu võrgu tugevdused, käsitatakse samuti esmatähtsana ja need võetakse õigel ajal kasutusele, et tagada projekti täielik kasutamine.
- (25a) Üha enam omavahel ühendatud Euroopa elektrisüsteemis avaldub kaudne sotsiaalmajanduslik kasu liikmesriikides, mida kolmandate riikide võrkude kaudu läbivad füüsilised võimsusvood. Selline süsteemiülene mõju tuleks kindlaks teha ja seda tuleks kajastada kulude-tulude analüüsi meetodikas. Läbipaistvuse tagamiseks peaksid Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikud avaldama kõigi projektide kulude-tulude analüüsi tulemusel, mis näitavad, kuidas tulud jaotuvad riikide vahel, sealhulgas nii asukohariikide ja muude kui asukohariikide vahel.

- (26) Tagamaks, et süsinikdioksiidi säilitamise projektid, mis hõlmavad kolmandat riiki, panustavad piiriülesesse süsinikdioksiidi transporti ja säilitamisse viisil, mis on kooskõlas liidu kliima- ja keskkonnanõuetega, peaksid kõnealused projektid olema kõlblikud ainult juhul, kui need on vajalikud süsinikdioksiidi piiriülese transpordi ja säilitamise toimimiseks ning kui kolmandas riigis on kasutusel piisav õigusraamistik ja selle täitmine on tulemuslikult tagatud. Kõnealune kolmanda riigi õigusraamistik peaks tagama selliste standardite ja kaitsemeetmete kohaldamise, mis võimaldavad vältida süsinikdioksiidi lekkeid ning millega tagatakse süsinikdioksiidi alalise ladustamise ohutus ja tulemuslikkus kliima, inimeste tervise ja ökosüsteemide kaitseks. Kõnealused standardid ja kaitsemeetmed peaksid tagama kaitsetaseme, mis on vähemalt võrdväärne liidu õigusaktides sätestatuga. Tuleks eeldada, et EMP või energiaühenduse lepinguosalisel vastavad nendele standarditele ja kaitsemeetmetele.

- (27) Ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte tuleks võimalikult kiiresti rakendada ning riiklikud pädevad asutused, amet ja rühmad peaksid tegema nende põhjalikku järelevalvet, järgides samal ajal igakülgset sidusrühmade osalemise nõudeid ja keskkonnavalasid õigusakte ning hoides projektiarendajate halduskoormuse võimalikult väiksena. Eritähelepanu tuleks pöörata kliimamuutustega kohanemise ning füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse riskide hindamisele, tuginedes Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557 nõuetele elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse puhul ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2555²² nõuetele liidus küberturvalisuse kõrge taseme tagamise meetmete puhul, kui need on kohaldatavad, ning projektiarendajad peaksid andma riiklikele pädevatele asutustele aru meetmetest, mis on võetud hinnatud riskide tulemusena. Projektiarendajad peaksid samuti esitama aruande keskkonnavalaste õigusaktide järgimise kohta, ning tõendama, et projektid ei kahjusta oluliselt keskkonda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852²³ artikli 17 tähenduses. Selliste olemasolevate ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mis on jõudnud piisavalt kaugesse etappi, peaksid rühmad võtma neid kaalutlusi arvesse projektide valimisel järgmisesse liidu loendisse.
- (28) Komisjonil peaks olema võimalik nimetada Euroopa koordinaatorid projektidele, mille puhul on tekkinud erakordseid probleeme või viivitusi, et soodustada problemaatiliste projektide rakendamist.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 ja direktiivi (EL) 2018/1972 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv (EL) 2016/1148 (küberturvalisuse 2. direktiiv) (ELT L 333, 27.12.2022, lk 80, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj>).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

- (29) Loamenetlus ei tohiks tekitada ebaproportsionaalselt suurt halduskoormust võrreldes projekti suuruse või keerukusastmega, ega tõkestada üleeuroopaliste võrkude arendamist ja juurdepääsu turule.
- (30) Ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kiireks halduslikuks menetlemiseks tuleks anda neile riiklikul tasandil eelisstaatus, et tagada nende kiire käsitlemine kõigis nendega seotud kohtumenetlustes ja muudes vaidluste lahendamise menetlustes.
- (31) Liikmesriike, kes praegu ei omista energiataristuprojektidele loamenetluses suurimat võimalikku riiklikku tähtsust, julgustatakse kaaluma sellise suure riikliku tähtsuse omistamist, eelkõige kui see võib kiirendada loamenetlust. Kui selline staatus on omistatud, peaksid liikmesriigid seda arvesse võtma ruumilisel planeerimisel ja kui projektid saavad trasside rajamise õiguse, niivõrd kui selline staatus ei avalda negatiivset mõju riigi julgeolekule ja kaitsele.
- (32) Liikmesriike, kus praegu ei ole kehtestatud energiataristuprojektide suhtes kohaldatavaid kiirendatud või kiireloomulisi kohtumenetlusi, tuleks julgustada kaaluma selliste menetluste kehtestamist, eelkõige hinnates, kas see kiirendaks selliste projektide rakendamist.
- (33) Vesinikuvarasid, elektrolüüsiseadmete rajatise ja süsinikdioksiidivarasid käsitlevad projektid aitavad saavutada energia- ja kliimaeesmärke, sealhulgas vajaduse korral kiirendada taastuvenergia kasutuselevõttu ja selle kaasamist nende energiaallikate jaotusesse, et täita liidu eesmärgid. Seega tuleks käsitada kõiki ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte vesiniku, elektrolüüsiseadmete rajatiste ja süsinikdioksiidi varade valdkonnas energiapoliitika seisukohast avalikes huvides olevate projektidena ning liikmesriikidel peaks olema võimalik käsitada neid ülekaaluka avaliku huviga projektidena, v.a kultuuripärandi puhul ning kui on selgeid tõendeid, et kõnealused projektid avaldavad märkimisväärset kahjulikku mõju keskkonnale, mida ei ole võimalik leevendada ega heastada.

- (34) Lähtuvalt nende rollist taastuvenergia varade, paindlikkuse lahenduste, energia salvestamise ja üldise elektrifitseerimise kaasamisel, käsitatakse elektritaristu projekte kliimaneutraalsuse saavutamiseks hädavajalikena. Seetõttu tuleks konkureerivaid õiguslikke huve tasakaalustades eeldada kuni liidu kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseni, et nende projektide puhul esineb ülekaalukas avalik huvi ning need edendavad rahvatervist ja ohutust, v.a kultuuripärandi puhul ja kui on selgeid tõendeid, et need projektid tekitavad keskkonnale märkimisväärset kahjulikku mõju, mida ei ole võimalik leevendada ega heastada, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/944²⁴. See eeldus ei takista liikmesriike kaalumast konkureerivaid õiguslikke huve selliselt, et võetakse arvesse muude huvide, näiteks kaitsekaalutluste prioriteetsust, ega järeldamast üksikjuhtudel, et need kaalutlused võivad olla ülimuslikud konkreetsetes ruumilise planeerimise aktis, trasside rajamise õiguste omandamise menetluses või muudes konkreetsetes haldus- või õigusaktides ja menetlustes, nagu see on asjakohane.

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>).

- (35) Lähtuvalt nende olulisusest kliimaneutraalsuse saavutamiseks ja nende strateegilisest olulisusest liidu loendisse kantud projektidena peaks liikmesriikidel olema võimalik lubada vabastada ühist ja vastastikust huvi pakkuvad elektriprojektid²⁵, mis on otseselt lisatud sellisesse riiklikku arengukavva, mille asjus on läbi viidud keskkonnamõju strateegiline hindamine kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2001/42/EÜ²⁶, ning, kui need avaldavad tõenäoliselt märkimisväärset mõju Natura 2000 aladele, asjakohane hindamine kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikega 3, keskkonnamõju hindamisest kooskõlas direktiiviga 2011/92/EL, neist liikide kaitsele tekkiva mõju hindamisest kooskõlas direktiivi 92/43/EÜ artikli 12 lõikega 1 ja direktiivi 2009/147/EÜ artikliga 5 ning neist Natura 2000 aladele tekkiva mõju hindamisest. Kõnealused erandid peaksid olema võimalikud kuni kliimaneutraalsuse saavutamiseni.

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (*ELT L 26, 28.1.2012, lk 1*, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj>).

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30, <http://data.europa.eu/eli/dir/2001/42/oj>).

- (36) Kõnealuste erandite mis tahes võimaliku mõju leevendamiseks peaksid liikmesriigid juhul, kui luba taotletakse projekti jaoks, mille puhul kavatsetakse erandit kasutada, tegema taustauuringu selle kohta, kas projektil on oluline keskkonnamõju, mis erineb riikliku arengukava keskkonnamõju hindamisel juba eeldatud ja arvesse võetud keskkonnamõjust. Lisaks peaksid liikmesriigid kindlaks tegema, kas projektil võib tõenäoliselt olla oluline keskkonnamõju teises liikmesriigis, mistõttu on vajalik piiriülese keskkonnamõju hindamine. Pärast sellist taustauuringut ja eeldusel, et pädevad asutused ei leidnud, et projekt avaldaks ettenägematut või märkimisväärset mõju keskkonnale mõnes teises liikmesriigis, peaksid need asutused tagama, et võetakse sobilikke ja proportsionaalseid leevendusmeetmeid, võttes arvesse parima olemasoleva tehnoloogia kasutamist. Kui selliseid leevendusmeetmeid ei ole võimalik kohaldada, peaks pädev asutus tagama, et projektiarendajad võtavad selle mõjuga tegelemiseks asjakohaseid kompensatsioonimeetmeid, milleks võib, kui see on riigisisese õigusega lubatud, olla rahaline hüvitis liikide kaitsekavadele, kui muid proportsionaalseid kompensatsioonimeetmeid ei ole võimalik võtta. Kui leitakse, et projektil on ettenägematu mõju, mille tõttu pädev asutus ei suuda kindlaks teha asjakohaseid ja proportsionaalseid leevendus- või – asjakohasel juhul – kompensatsioonimeetmeid, peaks asutusel olema võimalik nõuda, et projektiarendaja viiks läbi projektipõhise keskkonnamõju hindamise, milles keskendutakse kindlakstehtud riskidele ja mis võimaldab hinnata, milliste meetmete võtmine on asjakohane. Kui projekt avaldab tõenäoliselt märkimisväärset negatiivset mõju teise liikmesriigi keskkonnale, siis peaksid riiklikud pädevad asutused tagama, et asjaomased liikmesriigid on teinud koostööd eesmärgiga teha kindlaks meetmed, mis võimaldavad seda märkimisväärset mõju vältida või vajaduse korral leevendada või hüvitada.

- (37) Üleeuroopalise energiavõrgu kasutuselevõtu kiirendamiseks peaksid liidu keskkonnaõigusaktides sätestatud konkreetsete erandite kohaldamise tingimused olema selged. Eelkõige kui hinnatakse, kas energiaprojektidele on rahuldavaid alternatiivseid lahendusi, peaks kõnealuse hindamise ulatus piirduma alternatiivsete lahendustega, millega tagatakse sama eesmärgi saavutamine sama või sarnase ajavahemiku jooksul, ilma et see põhjustaks märkimisväärselt suuremaid kulusid. Rahuldavate alternatiivsete lahenduste ajakava ja kulude võrdlemisel peaksid asjaomased asutused saama võtta arvesse vajadust rakendada ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte kiirendatud ja kulutõhusal viisil kooskõlas prioriteetidega, mis on määratud kindlaks nende lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades ja nende ajakohastustes, mis on esitatud komisjonile kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999.
- (38) Samal moel on direktiivis 92/43/EMÜ sätestatud vastava erandi kohaldamisel sobilik, et asjaomased asutused võivad juhul, kui see on põhjendatud ja on võimalik mõistlikult näidata, et kava või projekt ei mõjutaks enne meetmete võtmist pöördumatult Natura 2000 võrgustiku üldist sidusust, ala head keskkonnaseisundit säilitatakse ning tagatakse Natura 2000 alade kõrge kaitse tase, võimaldada kompensatsioonimeetmete rakendamist kava või projekti rakendamisega samal ajal.

- (39) Selleks et vähendada keerukust, suurendada tõhusust ja läbipaistvust ning aidata suurendada liikmesriikide koostööd, peaksid liikmesriigid tagama, et kõigi loamenetluste soodustamise ja koordineerimise eest tervikotsuse tegemiseks, teiste asjaomaste asutuste ja teiste liikmesriikide pädevate asutustega koostöö tegemise eest vastutab üks pädev asutus, mis tegutseb projektiarendajate ühtse kontaktpunktina, hõlbustab nende suhtlust muude asutustega ning teeb liikmesriigi konstitutsioonilist korda järgides liidu loendisse kantud projektide arendamise ja viivituse järelevalvet. Paindlikkuse tagamiseks peaks liikmesriikidel olema võimalik valida loamenetluse liik, mis on kooskõlas asjaomaste pädevate riiklike asutuste olemasoleva pädevusega nende õigussüsteemides. Koostöö teiste liikmesriikide pädevate asutustega ei tohiks piirata riiklike asutuste ainupädevust otsustada nende territooriumil teostatavate projektide üle.
- (40) Menetluste tõhususe suurendamiseks peaksid riiklikud pädevad asutused samuti vastutama selle tagamise eest, et hübriidülekande ja -tootmise projektide puhul on lubade väljastamise ajakava kõigi projekti varadega kooskõlas viisil, mis kiirendab loamenetlust tootmis- ja ülekandevarade puhul.

- (41) Kahes või enamas liikmesriigis asuvate liidu loendisse kantud projektide loamenetluse lihtsustamiseks ja kiirendamiseks peaksid asjaomased liikmesriigid ühiselt määrama riiklike pädevate asutuste hulgast ühtse kontaktpunkti, et menetlust edendada ja teha üks lõplik tervikotsus. Selles tervikotsuses tuleb austada liikmesriikide suveräänsust ja seega riiklike ametiasutuste pädevust otsustada projektide üle oma territooriumil. Seega peaks ühtse kontaktpunkti tehtav lõplik tervikotsus olema mittesiduv dokument, milles esitatakse iga liikmesriigi pädevate asutuste ja asjaomaste asutuste siduv otsus ning viidatakse sellele. Üheainsa viitedokumendi olemasolu, isegi kui see on mittesiduv, peaks vähendama projektiarendajate halduskoormust ja loamenetluse keerukust, suurendama menetluse tõhusust ja seda kiirendama, eelkõige kui liikmesriigid tagavad ühised menetlused vastavusse viidud ajakavade ja hindamistega. Komisjon peaks tulemusliku piiriülese koostöö tagamiseks keskenduma võrkude omavahelisele ühendamisele keskenduvatele kindlakstehtud prioriteetsetele projektidele, mis tugevdavad nende rakendamise ja lubade väljastamise koordineerimist ning järelevalvet. Sel otstarbel peaks komisjon toetama liikmesriike tulemusliku ja tõhusa loamenetluse jaoks ühiste menetluste kindlaksmääramisel.
- (42) Liikmesriigid peaksid asjakohasel juhul saama lisada tervikotsustesse otsused, mis tehti seoses konkreetsete maaomanikega peetud läbirääkimistega kinnisasjale juurdepääsu saamiseks, kinnisasja omandamiseks või selle valdamisõiguse saamiseks seoses ruumilise planeerimisega, millega määratakse kindla piirkonna üldine maakasutus, sealhulgas muud arendusprojektid, nt maanteed, raudteed, hooned ja looduskaitsealad ning mida ei tehta kavandatud projekti tarvis ja tegevuslubade andmiseks. Loamenetlustes tuleks silmas pidada, et ühist huvi pakkuv projekt peaks saama hõlmata asjakohast taristut projekti rajamiseks või toimimiseks vajalikus ulatuses.

- (43) Käesolevat määrust ja eelkõige loamenetlust, üldsuse osalemist ja ühist huvi pakkuvate projektide rakendamist käsitlevaid sätteid tuleks kohaldada, ilma et see piiraks liidu ja rahvusvahelise õiguse, sealhulgas keskkonna- ja rahvatervise kaitset käsitlevate sätete ning ühise kalanduspoliitika ja integreeritud merenduspoliitika sätete, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/89/EL²⁷ alusel vastu võetud sätete kohaldamist.
- (44) On oluline, et sidusrühmadele, sealhulgas kodanikuühiskonnale, antakse teavet ja nendega konsulteeritakse eesmärgiga tagada projektide edu ja piirata nende kohta esitatud vastuväiteid. Vaatamata juba kehtivatele normidele üldsuse osalemise tagamiseks keskkonnavalaste otsuste tegemisel, mida kohaldatakse ühist huvi pakkuvate projektide suhtes täies ulatuses, tuleks nõuda lisameetmeid selleks, et tagada kõige rangemate läbipaistvuse ja üldsuse osalemise normide järgimine ühist huvi pakkuvate projektide loamenetluse kõikide asjakohaste küsimuste käsitlemisel. Kui riiklikud õigusnormid juba hõlmavad samu või kõrgemaid standardeid kui käesolevas määruses sätestatud, peaks loamenetluse eelne konsulteerimine olema vabatahtlik ning tuleks vältida õiguslike nõuete dubleerimist.

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiiv 2014/89/EL, millega kehtestatakse mereruumi planeerimise raamistik (ELT L 257, 28.8.2014, lk 135, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/89/oj>)

- (45) Direktiivide 2001/42/EÜ ja 2011/92/EL ning kui see on kohane, Århusis 25. juunil 1998. aastal allkirjastatud ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni²⁸ (edaspidi „Århusi konventsioon“) ja Espoos 25. veebruaril 1991. aastal allkirjastatud piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni²⁹ (edaspidi „Espoo konventsioon“) nõuetekohane ja koordineeritud kohaldamine peaks tagama keskkonna- ja kliimamõju hindamise põhimõtete ühtlustamise, sealhulgas piiriüleses kontekstis. Komisjon on avaldanud suunised, mis abistavad liikmesriike energiataristu keskkonnamõju hindamise lihtsustamisel ja ühist huvi pakkuvate projektide liidu õiguse kohaselt nõutava keskkonnamõju hindamise menetluste ühtse kohaldamise tagamisel.
- (46) Tähtis on loamenetlusi sujuvamaks muuta ja täiustada, tunnustades – nii palju kui see on subsidiaarsuse põhimõtet nõuetekohaselt järgides võimalik – liikmesriikide pädevust ja menetlusi uue energiataristu rajamisel. Pidades silmas energiataristute arendamise hädavajadust, tuleks loamenetluse lihtsustamisega kehtestada kindlaksmääratud ajapiirang asjaomastele asutustele otsuse tegemiseks projekti ehitustööde kohta. Ajaline piirang peaks edendama menetluste tõhusat määratlemist ja elluviimist. Käesoleva määrusega tuleks kehtestada maksimaalsed tähtajad. Liikmesriigid võivad aga püüda saavutada lühemaid tähtaegu, kui see on teostatav, ja eelkõige selliste projektide puhul nagu arukad võrgud, mille puhul ei pruugi vaja minna nii keerukaid loamenetlusi nagu ülekandetaristu puhul.

²⁸ ELT L 124, 17.5.2005, lk 4.

²⁹ EÜT C 104, 24.4.1992, lk 7.

- (47) Lubasid andvate asutuste ebapiisavad ressursid, ebapiisav digiteerimise tase loamenetluste puhul ja andmete kättesaadavus on kitsaskohad, mis aeglustavad loamenetlusi. Digiteerimine ja tehisintellekti funktsioonide asjakohane kasutamine kiirendavad eeldatavasti menetlusi ning suurendavad protsesside tõhusust, võimaldades kiiremat taotluste menetlemist, ning suurendavad läbipaistvust, tagades parema juurdepääsu teabele menetlusetappide ja -nõuete kohta. Kuid loamenetluste digiteerimine on jäänud viibima, kusjuures andmed on sageli erinevate pädevate asutuste käsutuses ilma ühtsete digiprotsesside või -platvormideta ning koostalitluse tagamiseta. Selle tulemusena ei ole taotluste seisund selge ja see takistab kitsaskohtade kindlakstegemist. Seetõttu saab digiportaali või mitme omavahel ühendatud digiportaali kättesaadavaks tegemisega energiataristuprojektide, sealhulgas ühiste või vastastikust huvi pakkuvate projektide loamenetluse kõigi etappide jaoks tagada selle, et menetluste digiteerimine on läbipaistev ja asjakohasel juhul koostalitlusvõimeline, mis maksimeerib sellest saadavat kasu loamenetluste kiirendamise seisukohast. Kõnealused portaalid võiksid võimaldada projektiarendajatel esitada taotlusi ja kontrollida nende seisundit, omistada neid pädevatele asutustele ning võimaldada asutustel neid töödelda, saades juurdepääsu kõigile asjakohastele andmetele ja teabele, ilma paberipõhiste vaheetappide vajaduseta. Lisaks sellele võiksid kõnealused portaalid võimaldada statistika hankimist loamenetluste üldise edenemise kohta liikmesriikides. Kui on loodud rohkem kui üks portaal, tagatakse portaalide ühendatus, tingimusel et iga portaal suunab kasutajad ümber teistesse asjaomastesse portaalidesse või sisaldab neile portaalidele viiteid. Liikmesriikidel on vabadus portaalide omavahelist ühendatust, koostalitlusvõimet ja suhtlust suurendada. Kõnealused portaalid peaksid tuginema turvalistele ja koostalitluslikele vahenditele, mis on tagatud Euroopa digiidentiteedikukrute kaudu kooskõlas määruse (EL) nr 910/2014 nõuetega füüsilistele isikutele ning tulevikus Euroopa ettevõtluskukrute kaudu kooskõlas [määrusega (EL) nr XXX/20AA] juriidilistele isikutele, et võimaldada e-identimist ja elektroonilist autentimist, dokumentide allkirjastamist või pitseerimist, dokumentide esitamist ning teatiste saatmist või vastuvõtmist pädevate asutuste ja ettevõtjate vahel.

- (48) Käesoleva määrusega kehtestatud tähtaegadest kinnipidamise eest peaksid vastutama pädevad asutused. Lisaks sellele, kooskõlas energiataristute kasutuselevõtu kiireloomulisusega ning ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide strateegilise olulisusega liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks ning selles ulatuses, milles vaikiv nõusolek on liikmesriigi õiguses olemas, peaks liikmesriikidel olema võimalus ette näha, et kui riiklikud pädevad asutused ei vasta käesolevas määruses sätestatud tähtaja jooksul või kui asjaomane asutus ei vasta riikliku pädeva asutuse poolt või riikliku pädeva asutusega koostöös kehtestatud tähtaja jooksul, siis on selle tulemuseks asjaomaste asutuste poolt loa andmise menetluse käigus läbiviidavate kõikide haldusetappide alla kuuluvate selliste konkreetsete vahepealsete haldusetappide, mis hõlmavad konsultatsioonide korraldamist või erinevate organite või asutuste arvamuste küsimist või lõplikku tervikotsust, vaikimisi heakskiitmine või positiivne vastus nendele, välja arvatud keskkonnaotsuste puhul, ja kui sellise heakskiitmise tulemusel oleks võimalik alustada projekti ehitustöödega. Käesoleva määruse sätted ei piira liikmesriikide võimalust anda keskkonnaotsustele vaikimisi heakskiit, kui selline võimalus on nende õigussüsteemis ette nähtud. Selleks et tagada kõnealuse meetme tõhus kohaldamine ja kolmandate isikute õigus kohtulikule kaitsele, peaksid asjaomased asutused avalikustama kõik vastuvõetud otsused.

- (49) Loamenetlusega tuleks näha ette kaks menetlust, s.o valikuline taotluseelne menetlus, mille puhul esitatakse tervikliku taotlustoimiku koostamiseks tehtud töö ja mille riiklik pädev asutus kiidab heaks, ning seadusega ette nähtud kohustuslik loamenetlus toimiku heakskiitmise ja asutuste tehtava tervikotsuse vahel. Riiklikud pädevad asutused peaksid taotluseelses etapis täitma mitut ülesannet. Nad peaksid tegema projekti taustauuringuid ja teavitama projektiarendajat, milliseid volitusi, uuringuid, lubasid ja hinnanguid on vaja loamenetluse lõpetamiseks, sh keskkonnamõju hindamised, mis tuleks teha, ning leevendus- või kompensatsioonimeetmed, mis tuleks võtta. Nad peaksid määrama kindlaks taustauuringute järeldustes kindlaks määratud dokumentide ulatuse ja üksikasjalikkuse taseme, veendudes et projektiarendajalt ei küsita edasisi dokumente, v.a juhul, kui projektis või seda ümbritsevas keskkonnas on toimunud oluline muutus, mille tõttu ei ole kohaldamisala kindlaksmääramiseks kasutatavad tingimused ja eeldused enam asjakohased. Nad peaksid koostama loamenetluse üksikasjaliku ajakava. Pärast taotlustoimiku projekti, sh kõigi ettevalmistavate dokumentide saamist peaksid nad otsustama, kas toimikut peetakse terviklikuks või sellele tuleb lisada puuduv teave kooskõlas taotluseelses menetluses kindlaks tehtuga.
- (50) Kui seda peetakse tõhusaks, siis võivad riiklikud pädevad asutused ette näha, et loamenetlusprotsessi puhul toimuvad nõuete täitmine ja teatava projekti avalikud konsultatsioonid etapiviisiliselt, tingimusel et loamenetlust lihtsustatakse ja kiirendatakse.
- (51) Käesolevat määrust tuleks kohaldada üksnes lubade andmise suhtes ühist ja vastastikust huvi pakkuvatele projektidele, üldsuse osalemise suhtes nendes projektides ja nende regulatiivse käsitlemise suhtes. Liikmesriikidel peaks siiski olema võimalik vastu võtta riigisiseseid sätteid, et kohaldada samasuguseid või nendega sarnaseid norme ka teiste selliste projektide suhtes, mida ei loeta ühist või vastastikust huvi pakkuvateks projektideks käesoleva määruse tähenduses.

- (52) Liidu kümneaastase võrgu arengukava menetlus tagab kindla aluse ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaks tegemiseks. Kuigi Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikul, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikul, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikul ja ülekandevõrguettevõtjatel on protsessis jätkuvalt oluline osa, on vaja rohkem lihtsustamist ja suunamist, eelkõige tulevikustsenaariumide kindlaksmääramise, pikaajaliste taristulünkade ja energiataristu kitsaskohtade kindlakstegemise ning kõnealuste lünkade kõige sobilikumal viisil täitmise puhul, et suurendada protsessi poliitilist kaalu, asjakohasust ja töökindlust. Seetõttu peaks ametil ja komisjonil olema suurem roll liidu kümneaastaste võrgu arengukavade koostamisel kooskõlas määrustega (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789.

- (53) Võttes arvesse, et väljavalitud stsenaariumil ja selle aluseks olevatel eeldustel on oluline roll liidu võrgu arengukavade koostamise protsessis, peaks komisjonil olema keskne roll selle kindlaksmääramisel tihedas koostöös ENTSOdega. See peaks aitama tõhustada sisendeid ja tagada parema vastavuse liidu poliitikaeesmärkidele. On oluline, et aluseks olevates eeldustes võetaks arvesse üldeesmärki suurendada siseturu integratsiooni, sealhulgas vähendades äärepoolsete ja saareriikidest liikmesriikide eraldatust. Samuti on asjakohane, et liidu kümneaastased võrgu arengukavad põhineksid ühel kesksel stsenaariumil, millega kaasneksid tundlikkusanalüüsid, milles kaalutakse näiteks alternatiivseid tarnekombinatsioone, nõudlusemustreid ja täheldatud süsteemiga seotud suundumusi. Need tundlikud teemad peaksid aitama uurida mitmesuguseid usutavaid süsinikuheite vähendamise viise ja seega tugevdama ELi taristu planeerimise raamistiku usaldusväärsust, võttes arvesse Euroopa energiasüsteemi tegelikku dünaamikat ja liikmesriikide planeerimisvalikuid. Stsenaariumi peamine otstarve on tagada ühine alus taristulünkade ning ühist ja vastastikust huvi pakkuvate kandidaatprojektide kasude hindamiseks, et saavutada turgude integreerimine ja hindade ühtlustumine. Ühine stsenaarium, mida kasutatakse võrgu kümneaastase arengukava jaoks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1788 artiklile 55, peaks olema kooskõlas keskse stsenaariumiga. Teadlikumate investeerimisotsuste tegemisel võiks kaaluda ka käesoleva määruse artikli 11 kohaselt välja töötatud tundlikkusanalüüsi ja täiendavaid stsenaariume või tundlikkusanalüüsi. Keskse stsenaariumi suurem olulisus nõuab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, liikmesriikide ja ameti suuremat kaasamist, et tagada asjakohaste andmete ja teabe esitamine ning stsenaariumi vastavus riigis toimuvale arengule ning riiklike ja piirkondlike eripärade, sealhulgas energiahindade erinevuste arvesse võtmine piirkondade vahel. Liikmesriigid peaksid kasutatud eeldusi kontrollima. Sidusrühmade võrdlusrühm peaks jätkuvalt andma kooskõlastatud sidusrühmade teavet ja nõuandeid stsenaariumi koostamise kohta.

- (53a) Märkimisväärse piiriülese mõjuga taristuvajaduste rahuldamiseks võiks liikmesriigisisese võrgu tugevdamise asjakohasel juhul koondada muude piiriülest vajadust käsitlevate investeeringutega, et neid saaks käesoleva määruse alusel käsitleda ja hinnata ühe projektina, tingimusel et sellised projektiklastrid ja hõlmatud investeeringud vastavad asjakohastele ühishuviprojekti kriteeriumidele.
- (54) Taristuvajaduste kindlakstegemise protsessil peaks olema suurem roll kavandatud taristuinvesteeringute suunamisel. Võrreldes praeguste tavadega peaks protsess olema laiem ja selle puhul tuleks põhjalikumalt arvesse võtta sektoriüleseid seoseid ja juhtmeta lahendusi, et teha täpselt kindlaks, millised lahendused aitavad energiasüsteemil kõige paremini saavutada energia- ja kliimaeesmärgid. Amet peaks suuremal määral osalema protsessi ja selle kontrollimise raamistiku koostamisel, et suurendada kõnealuste lünkade täitmiseks vajalike edasiste lahenduste heakskiitmist. Amet peaks töötama välja metoodika seoses taristuvajaduste kindlaksmääramise protsessiga, mida rakendavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik, et tagada tulemuste piisav töökindlus ja kooskõla käesolevas määruses sätestatud põhimõtetega. TEN-E rühma otsustusorgani lõplik heakskiit vajaduste kindlaksmääramise aruandele peaks olema oluline märk projektiarendajatele, milliseid võimalikke projekte vajatakse.

- (55) Kui taristuvajaduste kindlaksmääramise protsess muudetakse terviklikumaks ja üksikasjalikumaks, siis peaks see võimaldama kavandatud projektide paremat vastavusse viimist ülekandevõimsuse laiendamise vajadustega. See peaks samuti võimaldama selliste järelmeetmete võtmist, mille tulemusena tehakse kindlaks uued lahendused, mis võiksid rahuldada täitmata vajadusi. Ülekandevõrguettevõtjad peaksid olema peamised üksused, kes soovivad võimalikke projekte kõnealuste lünkade täitmiseks, aga tuleks kaaluda ka alternatiivseid lahendusi muudelt sidusrühmadelt. Seetõttu peaks vajaduste rahuldamise protsess olema piirkondliku koostöö tulemus ja selle raames tuleks aruteludesse kaasata asjaomased sidusrühmad. Komisjoni keskne roll selles protsessis peaks tihendama piirkondlikku koostööd ning liikmesriikide, riikide reguleerivate asutuste, projektiarendajate ja muude asjaomaste sidusrühmade kaasamist kõige sobilikumate projektide koostamise jõupingutustesse, olgu tegemist juhtmeta lahenduste või taristuvajadustega, et rahuldada mis tahes võimalikke käsitlemata vajadusi. Viimase võimalusena peaks komisjonil olema õigus algselt projektikonkurss, et lahendada püsivate lünkade täitmisel ebapiisavate edusammude tegemise probleem. Tuleks tagada, et abikõlblikud projektid lisatakse pärast kohaldatavaid menetlusi esimesel võimalusel edasistesse riiklikesse arengukavadesse, liidu kümneaastasesse võrgu arengukavasse ja liidu loendisse.
- (56) Kogu energiasüsteemi hõlmav kulude-tulude analüüs on vajalik tagamaks, et taristu kavandamine kajastab lõimitud ja vähendatud süsinikuheitega süsteemi muutuvaid vajadusi, hinnates pidevalt kõiki asjakohaseid kulusid ja tulusid, et teha kindlaks kõige tõhusamad lahendused liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks. Sellistel juhtmeta lahendustel nagu dünaamilistel liini ja trafo nimiaandmetel, tiptasemel energiavoo juhtimissüsteemidel või digiteisikute platvormidel peaks olema suurem roll võrgu vajaduste arvesse võtmisel nii tegevuslikust kui ka laiendamise seisukohast ning need peaksid seega samuti olema hõlmatud kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsiga.

- (57) Liidu kümneaastane võrgu arengukava peaks seega esitama tervikliku ülevaate kavandatud taristuprojektidest, millel on liidus piiriülene mõju. Juhtmeta ja paindlikud lahendused peaksid saama kava lahutamatuks osaks, et see annaks täieliku arusaama tulevastest investeeringutest, mis on vajalikud elektri- ja vesinikuvõrkude optimaalseks käitamiseks. Samuti tuleks eraldi kaaluda projekte, mis suurendavad võrgu turvalisust ja vastupidavust.
- (58) Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik, amet ja komisjon peaksid kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade vastuvõtmisele eelnenud ülesannete täitmisel korraldama ulatusliku konsultatsiooniprotsessi, kuhu on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad. Kõnealused sidusrühmad peaksid hõlmama Euroopa Liidus elektrienergia jaotamise süsteemi operaatorite Euroopa üksust, ühendusi, mis osalevad elektri-, gaasi- ja vesinikuturul, kütte ja jahutuse, süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise ning süsiniku kogumise ja kasutamise sidusrühmi, sõltumatuid energiavahendajaid, tarbimiskaja teenuse pakkujaid, energiatõhususe lahendustes osalevaid organisatsioone, tööstussektoreid, sealhulgas transporti, digitaliseerimist ja andmeid, ning energiatarbijate ühendusi, kliimamuutusi käsitlevat Euroopa teadusnõukogu ja kodanikuühiskonna esindajaid, nagu on asjakohane. Sidusrühmade võrdlusrühm on osutunud sidusrühmade koostöö tulemuslikuks foorumiks ja tuleks toetada selle täiendavat panust kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavva. Konsultatsioon peaks olema avatud ja läbipaistev ning see tuleks korraldada õigel ajal, et sidusrühmadelt oleks võimalik saada tagasisidet kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade põhietappide ettevalmistamisel, nagu taristu puuduste tuvastamine ning kulude-tulude analüüsi meetodika projektide hindamiseks. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik peaksid võtma sidusrühmadelt konsultatsioonide käigus saadud sisendit nõuetekohaselt arvesse lõplike ettepanekute esitamisel ning selgitama, kuidas nad seda tegid.

- (59) Energiataristu kavandamine peaks nõuetekohaselt kajastama sektorite ühendamist ja energiakandjate vahelisi seoseid. Stsenaariumide koostamine ning taristu vajaduste ja kulude-tulude analüüsi metoodika kindlaksmääramise protsess peaks põhinema lõimitud, pikaajalisel ja optimeeritud ühe energiasüsteemi lähenemisviisil ning modelleerimisel, mille puhul kasutatakse ühiseid eeldusi ja järjepidevat metoodikat. Taristu kavandamise suurem koordineerimine sektorite vahel peaks aitama omistada tähtsust uutele taristulahendustele ja võtta neid kasutusele optimaalsemal viisil.
- (60) Üksnes mõistliku alternatiivse lahenduseta taristuprojektidele ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti staatuse andmise tagamise olulisusest tuleneb samuti, et energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet tuleks võtta arvesse energiataristu kavandamisel ning piirkondlike rühmade töös, mille käigus koostatakse kavandatud projektide piirkondlikud loendid. Kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega tuleks kaaluda kõiki asjakohaseid majanduslikult ja tehniliselt teostatavaid alternatiive uuele taristule, millega tagatakse tulevaste taristuvajaduste rahuldamine. Eraldi tuleks võtta arvesse juhtmeta või digitaalseid lahendusi, tarbimiskaja kasutamist või muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinevat paindlikkust, mis aitaks suurendada võrkude üldist tõhusust. Selleks peaksid võrguettevõtjad käsitama neid lahendusi esmatähtsana, kui nad hindavad süsteemi laiendamise projekte. Sellised lahendused võivad täiendada võrgu vajalikku füüsilist tugevdamist, kuid neist üksi ei pruugi piisata süsteemi kindlaksmääratud vajaduste rahuldamiseks. Samuti tuleks stimuleerida võrkude kulutõhusat kasutamist, kasutades eelkõige asukoha- ja kasutusajapõhiseid hinnasignaale võrgutasude ja toetuskavade puhul.

- (61) Liidu 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks tuleb liidul taastuvelektri tootmist märkimisväärselt suurendada. Tuleks suurendada meretaastuenergiasse tehtavaid investeeringuid, et jõuda vähemalt 350 GW meretaastuenergia tootmisvõimsuseni, mis on üles seatud kooskõlas liikmesriikide kumulatiivsete mittesiduvate piirkondlike meretaastuenergia eesmärkidega, mida ajakohastati 2024. aasta detsembris ja mida on toetatud komisjoni 24. oktoobri 2023. aasta teatises „ELis merel taastuenergia tootmisele seatud eesmärkide saavutamine“³⁰. Esimesed merevõrgu arengukavad, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik avaldas 2024. aasta jaanuaris, olid oluline samm edasi, kuna nendega võeti liikmesriikide piirkondlikke merevõrkude eesmärke merevõrgu kavandamisel arvesse. See peaks toetama piiriüleste meretaastuenergia projektide, sh hübriidvõrkude ja piiriüleste radiaalvõrkude kindlaksmääramist, et tagada merevõrkude optimeeritud ja kulutõhus arendamine mereala tasandil. Merevõrgu arengukavadesse lisatud strateegilist pikaajalist loogikat tuleks laiendada maismaa elektrivõrkudele ja samuti vesinikuvõrkudele.
- (62) Taastuenergia esmatähtsate merevõrgukoridoride tulude ja kulude hindamine peaks toetama liikmesriike esialgse kulude jagamise analüüsi tegemisel esmatähtsa merevõrgukoridori tasandil, mis on edasiste ühiste poliitiliste kohustuste alus piiriüleste merevõrguprojektide puhul. Komisjoni 27. juuni 2024. aasta suunised merevõrguprojektide koostööpõhiste investeerimisraamistike kohta peaksid olema esmatähtsate merevõrgukoridoride tulude ja kulude hindamise alus taastuenergia puhul ja komisjon võib neid ajakohastada, kaasates liikmesriike, asjaomaseid ülekandevõrguettevõtjaid, ametit ja riikide reguleerivaid asutusi, kui ta peab seda asjakohaseks.

³⁰ Komisjoni 24. oktoobri 2023. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELis merel taastuenergia tootmisele seatud eesmärkide saavutamine“ (COM(2023) 668 final).

- (63) Ühist huvi pakkuvate projektide arendus-, ehitus-, haldamis- ja hoolduskulud peaksid üldjuhul katma taristu kasutajad. Kulude jaotamine peaks tagama, et lõppkasutajaid ei koormata ebaproportsionaalselt, eriti kui see võib põhjustada energiaostuvõimetust. Kui turunõudluse või kasutustasude eeldatava mõju hindamisest nähtub, et ilmselt ei õnnestu kulusid katta taristu kasutajate makstavatest tasudest, peaks olema lubatud ühist huvi pakkuvate projektide kulude piiriülene jaotamine. Tuleb märkida, et kulude piiriülest jaotamist käsitlevaid sätteid ei kohaldata nende ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, mis ei kuulu riigi reguleerivate asutuste pädevusse ja mille kohta seetõttu ei saa teha kulude piiriülese jaotamise otsust, näiteks pumphüdrosalvestusprojektid, mis ei ole reguleeritud ja mida ei rahastata riiklike tasusüsteemide kaudu.

- (64) Üha enam omavahel ühendatud energia siseturul on vaja selgeid ja läbipaistvaid õigusnorme kulude piiriüleseks jaotamiseks, et kiirendada piiriülesesse taristusse ja piiriülese mõjuga projektidesse investeerimist. Kui piiriülene energiataristu muutub lõimitumaks, siis annavad üha enam projekte kasu väljaspool nende asukohta. Seetõttu on õiglane ja läbipaistev kulude jagamine hädavajalik, et vältida ebaproportsionaalselt suurt koormust kohalikele tarbijatele. Kulude asjakohase jaotamise arutelu peaks põhinema taristuprojekti kulude-tulude analüüsil, mis viiakse läbi kogu energiasüsteemi hõlmava analüüsi ühtlustatud metoodika alusel, kasutades keskset stsenaariumi ja mis tahes tundlikkusanalüüsi, mis on koostatud kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade otstarbel kooskõlas määrustega (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789, ja mis võimaldab põhjalikult analüüsida ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti panust liidu energiapoliitikasse süsinikuheite vähendamise, turgude lõimimise, konkurentsi, kestlikkuse ja energiavarustuskindluse seisukohast. Liikmesriigid ja riiklikud reguleerivad asutused, kus tekib vähemalt 10 % projekti netokasust, st projektist ühiskonnale või ühiskonna osadele tuleneva positiivse ja negatiivse rahalise mõju vahest, peaksid osalema kulude-tulude ja kulude jagamise hindamist käsitlevates aruteludes. Selline osalemine peaks tagama läbipaistvuse projekti arendamise varases etapis, toetama kulude ja tulude õiglast jaotamist ning hõlbustama projekti tõhusat rakendamist ja sellest tulu saamist. Samal ajal ei loo selline osalemine mingit kohustust projekti kulusid kanda. . Lisaks sellele tuleks kulude piiriülese jaotamise kokkulepetes võtta arvesse järelkorraldusi, et tagada muude kui asukohariikide õiglane ja proportsionaalne osalemine, tingimusel et kõnealused kohandused on selgelt määratletud ja struktureeritud viisil, mis kaitseb investeerimiskindlust.

- (65) Oluline on tagada ühist huvi pakkuvate projektide arendamiseks stabiilne rahastamisraamistik, minimeerides ühtlasi rahalise toetuse vajadust, ning samal ajal ergutada huvitatud investoreid asjakohaste stiimulite ja rahastamismehhanismidega. Kulude piiriülese jaotamise üle otsustamisel peaksid riikide reguleerivad asutused jaotama kõik tegelikult kantud investeerimiskulud piiriüleselt, pidades asjakohaselt silmas nende riiklikku käsitust ja metoodikat sarnase taristu puhul, ja lisama need riiklikesse tasudesse. Seejärel peaksid riikide reguleerivad asutused asjakohasel juhul määrama kindlaks, kas nende kulude mõju riiklikele tasudele võiks kujutada endast ebaproportsionaalselt suurt koormust nende liikmesriikide tarbijatele. Projektide mitmekordse toetamise vältimiseks peaksid riikide reguleerivad asutused arvesse võtma tegelikke või hinnangulisi kasutustasusid ja tulusid. Nimetatud tasusid ja tulusid tuleks arvesse võtta vaid niivõrd, kuivõrd need on seotud projektidega ja mõeldud asjaomaste kulude katmiseks.
- (66) Asjaomaste liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel kulude jagamise arutelude võimaldamiseks tuleks tagada võimalus luua ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kogumid. Võimaldades liikmesriikidel käsitada projektikogumit mõlemale poolele kasulikuna, on võimalik edendada mõlemale poolele kasulikke lahendusi, vähendada läbirääkimistega seotud riske ja tehingukulusid ning suurendada rakendamise tõenäosust. Täiendav toetus liidu tasandil, näiteks Euroopa ühendamise rahastu kaudu või piirkondlikul tasandil, kasutades võimsusjaotustulu, aitaks veelgi soodustada kõnealuseid kokkuleppeid ja edendada esmatähtsa taristu õigeaegset ehitamist. Selliste projektikogumite kindlaksmääramise ja arutamise hõlbustamiseks võivad liikmesriigid ja riikide reguleerivad asutused võtta arvesse asjakohast vabatahtlikku piirkondlikku tööd projektikogumi kulude-
tulude analüüsi ja kulude jagamise valdkonnas.

- (67) Määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikes 2 on sätestatud kolm esmatähtsat eesmärki piirkonnaülese võimsuse jaotamisest saadud tulude kasutamiseks, nimelt: a) jaotatud võimsuse tegeliku kättesaadavuse, kaasa arvatud püsikindluse kompenseerimise tagamine, b) piirkonnaülese võimsuse säilitamine või suurendamine olemasolevate võrkudevaheliste ühenduste kasutamise optimeerimise kaudu või võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratud vähendamiseks tehtavatest võrguinvesteeringutest tulenevate kulude katmine ning c) meretaastuvelektrijaamade käitajatele hüvitise maksmine selles sätestatud asjaoludel. Ülekandevõrguettevõtjad peaksid tagama, et kõik kolm esmatähtsat eesmärki on täidetud, sh punktis b märgitud eesmärk. Võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratud vähendavate ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide rahastamise soodustamiseks ning käesoleva määruse artikli 16 kohaselt kulude piiriülest jaotamist käsitlevate otsuste arutamise puhul prognoositavuse ja läbipaistvuse tagamiseks on asjakohane nõuda, et ülekandevõrguettevõtjad paneksid võimsusjaotustulu piiratud osa kõnealuste investeeringute jaoks sisemises raamatupidamisarvestuses eraldi reale kas bilansis või väljaspool seda ning kooskõlas pädeva asutuse kindlaks määratud riiklike õigus- ja haldusnormidega ja ACERi asjakohase metoodikaga. Kõnealused nõuded ei piira ülekandevõrguettevõtjate kohustust teha otsuseid prioriteetide rahastamise kohta reguleerimisasutuste järelevalve all ning lähtuvalt metoodikast, mis on kiidetud heaks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikega 4. Kõnealust nõuet ei tohiks kohaldada juhul, kui on võimalik tõendada, et asjaomase liikmesriigi piiridel ei ole vaja rajada täiendavat piiriülest võimsust, tuginedes sellele Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku taristuvajaduste kindlaksmääramise aruandele, mis on kõige viimasena heaks kiidetud.
- (67a) Mõnes liikmesriigis, eelkõige mitme pakkumispirkonnaga liikmesriikides, on võimsusjaotustulu nende konkreetse geograafilise asukoha tõttu märkimisväärselt suurenenud. Nõuet eraldada osa võimsusjaotustulust ühist huvi pakkuvate projektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide jaoks ei tuleks seetõttu kohaldada võimsusjaotustulu suhtes, mis tuleneb liikmesriigisiseste pakkumispirkondade piiridest.

- (67b) Võrkudevahelised ühendused üksi ei suuda piisavalt lahendada ressursside piisavusega seotud probleeme. Suurem fossiilkütustevaba elektritootmine tarbimise lähedal võib toetada käimasolevat elektrifitseerimist, aidata kaasa olemasolevate võrkude tõhusamale kasutamisele ja parandada ressursside piisavust. Liikmesriikidele jääb õigus määrata kindlaks oma energiaallikate jaotus ja energiavarustuse üldstruktuur.
- (68) Kui liikmesriigil ülekandevõrguettevõtjaid ei ole, kohaldatakse käesolevas määruses sisalduvaid viiteid ülekandevõrguettevõtjatele *mutatis mutandis* jaotusvõrguettevõtjate suhtes.
- (69) Energia siseturgu käsitlevates õigusaktides nõutakse, et võrkude juurdepääsutasudega loodaks asjakohased stiimulid investeeringute tegemiseks. Siiski võib mitut liiki ühist huvi pakkuvatel projektidel tõenäoliselt olla välismõjusid, mida ei ole võimalik tavapärasel tasusüsteemis täielikult arvesse võtta ja selle kaudu sisse nõuda. Energia siseturgu käsitlevate õigusaktide kohaldamisel peaksid riikide reguleerivad asutused tagama stabiilse ja prognoositava õigus- ja finantsraamistiku ning ühist huvi pakkuvate projektide stiimulid, sealhulgas pikaajalised stiimulid, mis oleksid vastavuses projekti spetsiifiliste riskide tasemega. Seda raamistikku tuleks kohaldada eelkõige piiriüleste projektide suhtes, selliste elektrienergia uuenduslike ülekandetehnoloogiate suhtes, mis võimaldavad taastuvenergia, hajaenergia ressursside või tarbimiskaja ulatuslikku lõimimist omavahel ühendatud võrkudesse, ning selliste energiatehnoloogiat ja digitaliseerimist käsitlevate projektide suhtes, millega tõenäoliselt kaasnevad kas suuremad riskid kui ühes liikmesriigis asuvate sarnaste projektidega või mis lubavad liidule suuremat kasu. Peale selle tuleks suurte tegevuskuludega projektidele pakkuda asjakohaseid investeerimisstiimuleid. Meretaastuvenergiavõrgud, mis toimivad nii elektrivõrkude vaheliste ühendustena kui ka täidavad meretaastuvenergia tootmise projektide ühendamise funktsiooni, on tõenäoliselt suurema riskiga kui võrreldavad maismaa taristuprojektid, kuna nad on olemuslikult seotud tootmisrajatistega, tuues endaga kaasa regulatiivsed riskid ja sellised rahastamisriskid nagu vajadus ennetavate investeeringute järele, tururiskid ja uute uuenduslike tehnoloogiate kasutamisega seotud riskid.

- (70) Määrus (EL) 2022/869 on näidanud, et erasektori rahastamise võimendamine märkimisväärse liidu finantsabi kaudu annab lisaväärtust ja võimaldab rakendada liidu tähtsusega projekte. Võttes arvesse majanduslikku ja rahalist olukorda ning eelarvepiiranguid, tuleks mitmeaastase finantsraamistiku raames jätkata sihipärase toetuse andmist, muu hulgas et vähendada projektide riske ja kaasata erainvesteeringuid eesmärgiga tagada avaliku sektori rahastamise maksimaalne mõju ning sellest tulenev võimalikult suur kasu liidu elanikele ning meelitada käesoleva määruse I lisas esitatud esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade rahastamiseks ligi uusi investoreid, hoides ühtlasi liidu eelarvevahendite osakaalu selles võimalikult väiksena.
- (71) Ühist huvi pakkuvad projektid peaksid olema kõlblikud saada liidu finantsabi uuringuteks ning vastama teatavatele tingimustele, et saada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1153³¹ alusel liidu finantsabi ehitustöödeks kas toetuste või uuenduslike finantsinstrumentide kujul, et tagada vajaduspõhine toetus ühist huvi pakkuvatele projektidele, mis ei ole kehtiva õigusraamistiku ja turutingimuste kohaselt elujõulised. Oluline on vältida konkurentsimoonutusi, eelkõige selliste projektide vahel, mis panustavad samasse liidu esmatähtsasse koridori. Niisugune finantsabi peaks tagama vajaliku koostoime muude liidu vahenditega, mida saab kasutada arukate energiajaotusvõrkude rahastamiseks, ja liidu taastuvenergia rahastamismehhanismiga, mis on loodud komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2020/1294³².

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1153/oj>).

³² Komisjoni 15. septembri 2020. aasta rakendusmäärus (EL) 2020/1294 liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi kohta (ELT L 303, 17.9.2020, lk 1, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2020/1294/oj).

(71a) Vesinikuturu arendamisel tuleb arvesse võtta kogu väärtusahelat. Vesiniku ja dekarboniseeritud gaasi turu paketiga on juba kehtestatud sätted tasude, vesinikuvõrgu haldurite kulude katmise, reguleeritud teenuste vaheliste rahaülekannete ja liikmesriikide võimaluse kohta võtta riiklikul tasandil kasutusele kulude ajalise jaotamise mehhanismid, sealhulgas võimalus kehtestada meetmed, näiteks riigigarantiid, et katta vesinikuvõrgu haldurite finantsrisk, mis on seotud esialgse puudujäägiga kulude katmisel, mis tuleneb kulude jaotamisest pikemale ajale. Liikmesriikidel, kes rakendavad vesinikuvaldkonna ühishuviprojekte, on lubatud kehtestada selline kulude ajaline jaotamine juhtudel, mis hõlmavad rohkem kui ühte liikmesriiki. Kulude ajalise jaotamise ja selle aluseks oleva metoodika peaksid sarnaselt juhtudele, mis jäävad ühe liikmesriigi piiridesse, heaks kiitma asjaomaste liikmesriikide reguleerivad asutused. Pidades silmas määruse (EL) 2024/1789 artikli 5 lõikes 3 ette nähtud võimalust kehtestada liikmesriigi tasandil meetmed, näiteks riigigarantii, et katta vesinikuvõrgu haldurite finantsrisk seoses esialgse puudujäägiga kulude katmisel, mis tuleneb kulude jaotamisest pikemale ajale, peaks komisjon hindama piiriüleste vesinikuprojektidega seotud probleeme. Hindamisel tuleks integreeritud ja tasakaalustatud viisil kaardistada probleemi alternatiivsed lahendused, sealhulgas nende mõju, kulud ja tulud. Sellega seoses peaks komisjon pidama asjaomaste sidusrühmadega struktureeritud teabevahetust nii piiriüleste projektide puhul kehtivate meetmete tõhususe kui ka võimalike meetmete kohta, mille abil tulla toime väljakutsetega, mis on seotud piiriüleselt eriti oluliste ja liidu jaoks strateegilise väärtusega vesinikutorujuhtmete projektidega seotud riskide edasise vähendamisega, ning asjakohasel juhul rakendamise tegevuskava väljatöötamise kohta, et veelgi toetada vesinikuvõrkude laiendamist.

- (71b) Komisjoni määrusega (EL) nr 838/2010 on kehtestatud normid põhivõrguettevõtjatele piiriüleste elektrivoogude ülekandmisest tulenevate kulude hüvitamiseks ning käesoleva määruse artiklis 17 on sätestatud raamistik kulude piiriüleseks jaotamiseks liikmesriikide ühishuviprojektide puhul. Ent need mehhanismid ei kajasta enam täielikult kõiki taristu kapitali- ja tegevuskulusid, mida kannavad liikmesriigid, kus energia siseturu huvides on märkimisväärsed transiidivood. Seepärast peaks komisjon koostöös ameti ja asjaomaste sidusrühmadega vaatama läbi kehtiva korra asjakohasuse, võttes arvesse praeguseid transiidikoridore ja tegelikke kulusid, ning hindama, kas transiidiga seotud kulude õiglasema jaotamise tagamiseks on vaja täiendavaid liidu tasandi meetmeid.
- (72) Ühist huvi pakkuvatesse projektidesse investeerimine peaks põhinema kolmeastmelisel lähenemisviisil. Esiteks peaks investeerimisvõimaluse andma turule. Teiseks, kui turg ei investeeeri, tuleks uurida regulatiivseid lahendusi, kohandada vajaduse korral asjaomast õigusraamistikku ning tagada asjaomase õigusraamistiku nõuetekohane kohaldamine. Kolmandaks, kui esimesed kaks sammu ühist huvi pakkuvate projektide jaoks vajalikke investeeringuid ei too, peaks olema võimalik anda liidu finantsabi, kui ühist huvi pakkuv projekt vastab kohaldatavatele abikõlblikkuse kriteeriumidele ning kaaluda asjakohasel juhul tasude võimalikku ebaproportsionaalset suurendamist, võttes arvesse asjaomaste riigi reguleerivate asutuste hinnangut.

- (73) Ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid ei peaks olema kõlblikud saada liidu finantsabi, kui projektiarendajad, ettevõtjad või investorid on ühes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2024/2509³³ artiklis 138 osutatud kõrvalejätmise olukorras, näiteks kui nad on süüdi mõistetud kuritegeliku ühendusega seotud pettuses, korruptsioonis või käitumises. Ühist huvi pakkuva projekti peaks saada liidu loendist välja jätta, kui selle loendisse võtmine põhines ebaõigel teabel, mis oli loendisse võtmisel määravaks asjaoluks, või kui projekt ei vasta liidu õigusele. Sellistes liikmesriikides asuvate ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse kohast erandit, peaksid need liikmesriigid tagama, et selliste projektide rahastamise taotluse toetamisel vastavalt määrusele (EL) 2022/869 ei saa projektidest otseselt ega kaudselt kasu isikud või üksused, kes on mõnes määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artiklis 138 osutatud kõrvalejätmise olukorras.
- (74) Toetused vastastikust huvi pakkuvate projektidega seotud ehitustöödeks peaksid olema kättesaadavad samadel tingimustel nagu ühist huvi pakkuvate projektide puhul, kui need aitavad kaasa liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkide saavutamisele ning kui kolmanda riigi süsinikuheite vähendamise eesmärgid on kooskõlas Pariisi kokkuleppega.

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>).

- (75) Liit peaks hõlbustama energiaprojekte ebasoodsas olukorras olevates, vähem ühendatud, äärepoolsetes, äärepoolseimates või isoleeritud piirkondades, et võimaldada juurdepääsu üleeuroopalistele energiavõrkudele, kiirendamaks süsinikuheite vähendamise protsessi ja vähendamaks sõltuvust fossiilkütustest. Piirkondades, kus vähene ühendatus võib olla püsiv probleem, on taastuvenergia integreerimisel oluline roll ka paindlikkuslahendustel ja energia salvestamisel ning neil on märkimisväärne positiivne mõju liidu energia- ja kliimaeesmärkidele. Selliseid projekte ei tohiks liidu finantsabist välja jätta üksnes vähese füüsilise ühendatuse tõttu ning nende piiriülene mõju ja panus turuintegratsiooni peaksid kajastama nende süsteemset rolli vähendatud süsinikuheitega isoleeritud või vähesel määral ühendatud energiasüsteemides.
- (76) Kooskõlas Euroopa Ülemkogu 4. veebruari 2011. aasta järeldustega, et ükski liikmesriik ei tohiks pärast 2015. aastat jääda Euroopa gaasi- ja elektrivõrkudest eraldatuks ega tunda muret selle pärast, et tema energiajulgeolekut ohustab asjakohaste ühenduste puudumine, on käesoleva määruse eesmärk tagada juurdepääs üleeuroopalistele energiavõrkudele, lõpetades Küprose ja Malta energiaisolatsiooni, sest need riigid ei ole üleeuroopalise gaasivõrguga ikka veel ühendatud. See eesmärk tuleks saavutada, võimaldades arendatavatel või kavandatavatel projektidel, millele on määruse (EL) 2022/869 alusel antud ühist huvi pakkuva projekti staatus, säilitada oma staatus seni, kuni Küpros ja Malta on üleeuroopalise gaasivõrguga ühendatud või kuni 31. detsembrini 2033, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem. Võttes arvesse nende ainulaadseid geograafilisi olusid, on nende kahe saareliikmesriigi torujuhtmete ühendus üleeuroopalise gaasivõrguga endiselt liidu oluline eesmärk. Lisaks sellele, et need projektid aitavad kaasa taastuvenergia turu arengule, energiasüsteemi paindlikkusele ja vastupidavusele ning energiavarustuskindlusele, tagaksid need projektid ka juurdepääsu tulevastele energiaturgudele, sealhulgas vesinikuturule, ning aitaksid kaasa liidu energia- ja kliimapolitiika üldeesmärkide saavutamisele.

- (77) Selleks et tagada käesoleva määruse alusel väljapakutud muudatuste kooskõla liidu elektri-, gaasi- ja vesinikuturu raamistikuga, tehakse ettepanekud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/942³⁴ artiklite 3 ja 11, määruse (EL) 2019/943 artikli 48 ja määruse (EL) 2024/1789 artiklite 60 ja 61 vastavate muudatuste kohta. Kõnealused muudatused käsitlevad keskse stsenaariumi kasutamist kogu liitu hõlmavas kümneaastases võrgu arengukavas, juhtmeta lahenduste ja muude süsteemi laiendamise alternatiivide arvesse võtmist ning kavade ajalise ulatuse selgitamist. Nimetatud määrusi tuleks seepärast vastavalt muuta.
- (78) Selleks et tagada liidu jaoks oluliste energiataristuprojektide õigeaegne arendamine, peaks liidu kolmas ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide loend jääma jõusse kuni käesoleva määruse kohaselt koostatud liidu ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide esimese loendi jõustumiseni. Lisaks peaksid määruse (EL) 2022/869 kohase liidu kolmanda loendi ühist huvi pakkuvate projektide arendamise, järelevalve ja rahastamise võimaldamiseks jääma jõusse ka määruse (EL) 2022/869 teatavad sätted ja need peaksid avaldama mõju kuni käesoleva määruse kohaselt koostatud liidu ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide esimese loendi jõustumiseni.
- (79) Tagamaks, et liidu loendis piirduakse projektidega, mis aitavad kõige rohkem kaasa käesoleva määruse I lisas esitatud strateegiliste esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade rakendamisele, tuleks komisjonile delegeerida õigus võtta kooskõlas aluslepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse lisade muutmiseks, et koostada ja vaadata läbi liidu loend, austades samal ajal liikmesriikide õigust kiita heaks liidu loendis olevaid projekte, mis on seotud nende territooriumiga.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/942/oj>).

- (80) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused seoses keskse stsenaariumi väljatöötamisega, et määrata kindlaks tingimused, mille alusel ülekandevõrguettevõtjad võivad kasutada võimsusjaotustulu, ja tingimused, mille alusel loetakse määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punkti b eesmärk piisavalt täidetuks, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011.
- (82) On eriti oluline, et komisjon korraldaks oma ettevalmistava töö käigus asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et need konsultatsioonid toimuksid kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes³⁵ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

³⁵ Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel sõlmitud institutsioonidevaheline parema õigusloome kokkulepe (ELT L 123, 12.5.2016, lk 1 ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstitut/2016/512/oj).

- (83) Rühmades toimuvad arutelud on komisjoni jaoks liidu loendeid kehtestavate delegeeritud õigusaktide vastuvõtmiseks olulised. Seetõttu on asjakohane, niivõrd kui see on võimalik, et Euroopa Parlamenti ja nõukogu teavitatakse rühmade koosolekute tulemustest ning et nad võivad saata rühmade koosolekutele eksperte kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppega. Lähtudes vajadusest tagada käesoleva määruse eesmärkide saavutamine, peaks liidu loendi projektide koguarv jääma hallatavatesse piiridesse, arvestades liidu loendis olevate projektide senist arvu, ega tohiks ületada oluliselt 220 projekti.
- (84) Seega tuleks määruseid (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 vastavalt muuta ning määrus (EL) 2022/869 tuleks kehtetuks tunnistada.
- (85) Kuna käesoleva määruse eesmärke, nimelt üleeuroopaliste energiavõrkude arendamist ja koostalitlust ning selliste võrkudega ühendamist, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele, eelkõige liidu energia- ja kliimaeesmärkide ning kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamisele hiljemalt aastaks 2050, ning võrkudevaheliste ühenduste, energiapuuduse, turu ja süsteemi lõimimise, kõikidele liikmesriikidele kasuliku konkurentsi ja taskukohaste energiahindade tagamisele, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning seetõttu on seda kavandatava meetme ulatuse ja mõju tõttu parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese ja kohaldamisala

1. Käesoleva määrusega kehtestatakse suunised selliste I lisas esitatud esmatähtsate üleeuroopalise energiataristu koridoride ja alade (edaspidi „esmatähtsad energiataristukoridorid ja -alad“) õigeaegse arendamise ja koostalitlusvõime jaoks, mis aitavad tagada kliimamuutuste leevendamist, eelkõige saavutada liidu energia- ja kliimaeesmärgid ning kliimaneutraalsuse eesmärk hiljemalt aastaks 2050, ning tagada võrkudevahelised ühendused, energiajulgeolek, turu ja süsteemi lõimimine, kõikidele liikmesriikidele kasulik konkurents ja taskukohased energiahinnad.
2. Käesoleva määrusega tehakse eelkõige järgmist:
 - a) nähakse ette liidu loendisse kantud ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramine;
 - b) hõlbustatakse liidu loendisse kantud projektide õigeaegset elluviimist, lihtsustades, paremini kooskõlastades ja kiirendades loamenetlusi ning suurendades läbipaistvust ja üldsuse osalemist;
 - c) sätestatakse reeglid liidu loendisse kantud projektide kulude piiriüleseks jaotamiseks ja riskidega seotud stiimulite pakkumiseks;
 - d) määratakse kindlaks tingimused, mille täitmisel on liidu loendisse kantud projektid kõlblikud liidu finantsabi saamiseks.

Artikkel 2

Mõisted

Lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) 2018/1999, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning direktiivis (EL) 2018/2001³⁶ ning direktiivides (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788 esitatud mõistetele kasutatakse käesolevas määruses järgmisi mõisteid:

- 1) „energiataristu“ – füüsilised seadmed või rajatised, mis kuuluvad II lisas esitatud energiataristukategooriate alla ning asuvad liidus ja ühendavad liitu ja kolmandaid riike;
- 2) „energiataristu kitsaskoht“ – ülekandevõimsuse piiratusest, sealhulgas taristu puudumisest tingitud energiasüsteemi füüsiliste energiavoogude piirang;
- 3) „tervikotsus“ – riikliku pädeva asutuse väljastatud dokument, mis on projektiarendajatele saadaval kirjalikul või elektroonilisel kujul ning hõlmab või sisaldab liikmesriigi asjaomase asutuse või asjaomaste asutuste, välja arvatud kohtute tehtud siduvat otsust või siduvate otsuste kogumit, millega määratakse kindlaks, kas projektiarendajal on luba ehitada ühist või vastastikust huvi pakuva projekti elluviimiseks vajalik energiataristu, andes talle võimaluse alustada või hankida ja alustada vajalikke ehitustöid (edaspidi „ehitusvalmiduse etapp“), ilma et see piiraks otsuste tegemist vaiete menetlemisel;

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>).

- 4) „projekt“ – üks või mitu II lisa esitatud energiataristukategooriasse kuuluvat liini, torustikku, rajatist, seadet või paigaldist;
- 5) „ühist huvi pakkuv projekt“ – projekt, mida on vaja I lisa esitatud esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade loomiseks ning mis kuulub liidu loendisse;
- 6) „vastastikust huvi pakkuv projekt“ – projekt, mida liit arendab koostöös kolmanda riigiga, mida toetavad otseselt mõjutatud riikide valitsused, mis aitab saavutada liidu 2050. aastaks kliimaneutraalseks muutumise eesmärki ja mis kuulub liidu loendisse ning mõnda II lisa punkti 1 alapunktis a, d või h või punktis 5 esitatud elektritaristu kategooriasse ning mis ühendab liidu elektrisüsteemi kolmanda riigi elektrivõrguga või kuulub mõnda II lisa punkti 2 alapunktis a või d esitatud vesinikutaristu kategooriasse või II lisa punkti 4 alapunktis a või c esitatud süsinikdioksiidi taristukategooriasse;
- 7) „konkureerivad projektid“ – projektid, mis käsitlevad täielikult või osaliselt sama tuvastatud taristuvajadust;
- 8) „projektiarendaja“ – üks järgmistest:
 - a) ülekandevõrguettevõtja või jaotusvõrguettevõtja või vesinikuvõrgu haldur või muu ettevõtja või investor, kes töötab välja liidu loendisse kantud projekti;
 - b) juhul kui tegemist on mitme ülekandevõrguettevõtja, jaotusvõrguettevõtja, vesinikuvõrgu halduri või muu ettevõtja või investori või nende rühmaga, siis nendevahelise lepinguga määratud, kohaldatava liikmesriigi õiguse kohane juriidilisest isikust üksus, kellel on õigus võtta lepinguosaliste nimel õiguslikke ja finantskohustusi;

- 9) „arukas elektrivõrk“ – elektrivõrk (ka saartel), mis ei ole ühendatud või piisavalt ühendatud üleeuroopaliste elektrivõrkudega ja mis võimaldab kulutõhusalt loimida kõigi võrguga ühendatud kasutajate, sealhulgas tootjate, tarbijate ja tootvate tarbijate käitumise ja tegevuse ning seda aktiivselt kontrollida, et tagada majanduslikult tõhus ja kestlik elektrisüsteem, mis on väikeste kadudega ja mille taastuvate energiaallikate loimituse, energiavarustuskindluse ja ohutuse tase on kõrge ning kus võrguettevõtja saab digitaalselt jälgida võrguga ühendatud kasutajate tegevust ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid suhtlemiseks asjaomaste võrguettevõtjate, tootjate, energiasalvestusüksuste ning tarbijate või tootvate tarbijatega, et edastada ja jaotada elektrit kestlikul, kulutõhusal ja turvalisel viisil;
- 10) „riigi reguleeriv asutus“ – direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 76 lõike 1 kohaselt määratud riigi reguleeriv asutus või direktiivi (EL) 2019/944 artikli 57 kohaselt riigi tasandil määratud reguleeriv asutus;
- 11) „asjaomane riigi reguleeriv asutus“ – riigi reguleeriv asutus projektide asukohaliikmesriikides, ja liikmesriikides, millele projekt avaldab märkimisväärset positiivset mõju;
- 12) „asjaomane asutus“ – asutus, mis riikliku õiguse kohaselt on pädev väljastama erinevaid lubasid ja volitusi, mis on seotud ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti lõpuleviimiseks vajaliku kinnisvara kavandamise, projekteerimise ja rajamisega, sh energiataristu ise, ning asutus, kes on pädev väljastama projekti lõpuleviimiseks vajaliku ehitustööga seotud lubasid ja volitusi;

- 13) „ehitustööd“ – komponentide, süsteemide ja teenuste, sh tarkvara ostmine, tarnimine ja kasutusele võtmine ning projektiga seotud arendus-, uue kasutusotstarbe andmise, täiustamis-, ehitus- ja paigaldustegevus, paigaldiste vastuvõtmine ning projekti käivitamine;
- 14) „uuringud“ – projekti elluviimise ettevalmistamiseks vajalik tegevus, nt ettevalmistavad, kaardistamis-, teostatavus-, hindamis-, test- ning kinnitavad uuringud, sh tarkvara kujul, ning kõik muud tehnilised tugimeetmed, sh eeltööd, et projekt määratlada ja seda arendada ning otsustada selle rahastamise üle, nt asjaomaseid asukohti käsitleva eelteabe kogumine ning finantspaketi ettevalmistamine;
- 15) „käikulaskmine“ – valmishitatud projekti toimivaks muutmise protsess;
- 16) „sihtotstarbelised vesinikurajatised“ – vesinikutaristu, mis on projekteeritud ainult puhta vesiniku transportimiseks või salvestamiseks ilma edasiste kohandamise ehitustööde vajaduseta, sealhulgas torustikud või hoidlad, mis on uusehitised, uue kasutusotstarbe saanud maagaasirajatised või mõlemat;
- 17) „uue kasutusotstarbe andmine“ – olemasoleva maagaasitaristu tehniline täiustamine või muutmine, tagamaks et see on ette nähtud ainult vesiniku kasutamiseks;
- 18) „kliimamuutustega kohanemine“ – protsess, millega tagatakse energiataristu vastupanuvõime kliimamuutuste võimalikule kahjulikule mõjule kliimatundlikkuse ja -riski hindamise kaudu, sealhulgas asjakohaste kohanemismeetmete abil;
- 19) „juhtmeta lahendused“ – investeeringud elektrienergia taristusse, mis võimaldavad suurendada kasutatavat ülekandevõimsust või parandada võrgu käitamise tõhusust, võttes kasutusele võrku täiustava tehnoloogia, sh digilahendused.

II PEATÜKK

Ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid

Artikkel 3

Ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loend

1. Luuakse piirkondlikud rühmad (edaspidi „rühmad“) vastavalt III lisa 1. jaos esitatud korrale. Rühmade koosseis põhineb igal esmatähtsal koridoril ja alal ning nende vastaval geograafilisel hõlmavusel, nagu on märgitud I lisas. Rühmi võidakse vajadust mööda liita või need võivad kohtuda erinevates koosseisudes. Kõigi rühmade piirkondadevahelise kohtumise koosseis on TEN-E rühm. Rühmade otsustusõigus piirdub liikmesriikide ja komisjoniga (neile osutatakse ühiselt kui otsustusorganile) ja otsused tehakse konsensuse alusel.
2. TEN-E rühm kehtestab oma kodukorra, võttes arvesse III lisa sätteid. Kõnealune kodukord kehtib kõigile rühmadele.
3. Iga rühma otsustusorgan võtab vastu projektide piirkondliku loendi, mis on koostatud kooskõlas III lisa 2. jaos märgitud protsessiga, iga projekti panusega I lisas sätestatud esmatähtsa energiataristikoridori ja -ala rajamisse ning projektide vastavusega artiklis 4 sätestatud nõuetele.

Kui rühma otsustusorgan koostab oma piirkondliku loendi,

- a) peab iga projektiettepanek saama heakskiidu liikmesriikidelt, mille territooriumiga see projekt on seotud, ning kui liikmesriik ei anna oma heakskiitu, siis ta esitab otsustusorganile selle põhjused ja
- b) ta võtab arvesse komisjoni soovitusi, mille eesmärk on hoida liidu loendi projektide koguarv hallatavates piirides.

4. Kui aluslepingu artikli 172 teisest lõigust ei tulene teisiti, on komisjonil õigus võtta kooskõlas käesoleva määruse artikliga 23 käesolevat määrust täiendava liidu loendi kehtestamiseks vastu delegeeritud õigusakte.

Liidu loend koostatakse iga kahe aasta järel, võttes aluseks III lisa 1. jao punkti 1 kohaselt rühmade otsustusorganite poolt käesoleva artikli lõikes 3 osutatud korras koostatud piirkondlikud loendid.

Komisjon võtab 30. novembriks 2029 vastu delegeeritud õigusakti, millega kehtestatakse käesoleva määruse kohane esimene liidu loend.

Kui delegeeritud õigusakt, mille komisjon on käesoleva lõike kohaselt vastu võtnud, ei saa jõustuda Euroopa Parlamendi või nõukogu artikli 23 lõike 6 kohaselt esitatud vastuväite tõttu, kutsub komisjon viivitamata kokku rühmad, et koostada uued piirkondlikud loendid, milles võetakse arvesse vastuväite põhjusi. Komisjon võtab võimalikult kiiresti vastu uue delegeeritud õigusakti, millega kehtestatakse liidu loend.

5. Kui komisjon koostab lõikes 3 osutatud piirkondlikke loendeid kombineerides liidu loendit, võtab ta igakülgset arvesse rühmade arutelusid ja teeb järgmist:
- a) tagab, et sellesse võetakse üksnes projektid, mis vastavad artiklis 4 osutatud kriteeriumidele;
 - b) tagab piirkondadeülese järjepidevuse;
 - c) võtab arvesse liikmesriikide arvamused, millele on osutatud III lisa 2. jao punktis 10;
 - d) püüab tagada, et liidu loendi projektide arv jääb hallatavatesse piiridesse.
6. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvad vastavad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid saavad määruse (EL) 2019/943 artikli 34 kohaste vastavate piirkondlike investeerimiskavade ning direktiivi (EL) 2019/944 artikli 51 kohaste vastavate riiklike kümneaastaste võrgu arengukavade ja muude riiklike taristukavade lahutamatuks osaks. Vastavad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis kuuluvad II lisa punktis 2 esitatud energiataristu kategooriatesse, saavad direktiivi (EL) 2024/1788 artiklis 55 sätestatud vesiniku kümneaastase võrgu arengukava ja muude riiklike taristukavade lahutamatuks osaks. Nimetatud ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid seatakse kõikides nimetatud riiklikes kavades võimalikult tähtsale kohale. Käesolevat lõiget ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.

7. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h ning punktis 2 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvaid vastavaid ühist huvi pakkuvaid projekte, mis on konkureerivad projektid või projektid, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs, millele on osutatud III lisa 2. jao punkti 1 alapunktis d, võib, kui see on kohane, lisada kaalumisel olevate projektidena asjaomastesse piirkondlikesse investeerimiskavadesse, riiklikesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse ja muudesse riiklikesse taristukavadesse.

Artikkel 4

Rühmade projektide hindamise kriteeriumid

1. Ühist huvi pakkuvad projektid peavad vastama järgmistele üldkriteeriumidele:
- a) projekt on vajalik vähemalt ühe I lisas esitatud esmatähtsa energiataristukoridori ja -ala jaoks;
 - b) projektist saadav üldine kasu, mida hinnatakse kooskõlas lõikes 3 sätestatud asjaomaste erikriteeriumidega, on sellega kaasnevatest kuludest suurem ka pikemas perspektiivis;
 - c) projekt vastab vähemalt ühele järgmisele kriteeriumile:
 - i) projekt hõlmab kahe või enama liikmesriigi piire ületades otse või kaudselt (kolmanda riigi ühenduse kaudu) vähemalt kahte liikmesriiki;
 - ii) asub ühe liikmesriigi territooriumil – kas maismaal või meres, sealhulgas saartel, – ning sel on IV lisa punktis 1 osutatud oluline piiriülene mõju.

2. Vastastikust huvi pakkuv projekt vastab järgmistele üldkriteeriumidele:

- a) projekt aitab märkimisväärselt kaasa artikli 1 lõikes 1 osutatud eesmärkide ja kolmanda riigi eesmärkide saavutamisele, eelkõige sellega, et ei takistata kolmandal riigil järk-järgult loobumast riigisiseseks tarbimiseks fossiilkütustest energia tootmisest, samuti kestlikkusele;
- b) projekti potentsiaalne üldine kasu, mida liidu puhul hinnatakse kooskõlas lõikes 3 sätestatud asjakohaste kriteeriumidega ja otseselt projektis osaleva energiaühenduse lepinguosalise või EMP riigi puhul kumulatiivselt liiduga, ületab vastavalt liidu või kumulatiivselt liidu ja energiaühenduse lepinguosalise või EMP riigi kantavad kulud, sh pikas perspektiivis;
- c) projekt ühendab otseselt vähemalt ühe liikmesriigi territooriumi kolmanda riigi territooriumiga, ühendades asjaomase liikmesriigi otseselt esimese ühenduspunktiga kolmanda riigi elektrivõrgus või esimese vesiniku või süsinikdioksiidi ühenduspunktiga kolmandas riigis ning sellel on märkimisväärne piiriülene mõju, nagu on osutatud IV lisa punktis 2;
- d) liikmesriigi territooriumil asuva projekti osa puhul on projekt kooskõlas direktiividega (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788, kui see kuulub käesoleva määruse II lisa punktides 1 ja 2 esitatud taristukategooriatesse;
- e) asjaomasel kolmandal riigil on poliitikaraamistiku lähendamisel kõrge tase ja on tõendatud õiguslike nõuete täitmise tagamise mehhanismide olemasolu, et toetada liidu poliitikaeesmärke, eelkõige selleks, et tagada:

- i) hästi toimiv energia siseturg liidus;
 - ii) talitluskindlus ja energiavarustuskindlus liidus, mis põhineb muu hulgas mitmekesistel allikatel, koostööl ja solidaarsusel;
 - iii) energiasüsteem, sealhulgas tootmine, ülekandmine ja jaotamine, millega liigutakse kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamise suunas kooskõlas Pariisi kokkuleppe ning liidu energia- ja kliimaeesmärkide, eriti 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgiga, ning hoitakse ära kasvuhoonegaaside heite ülekandumine;
- f) asjaomane kolmas riik toetab projekti esmatähtsust, nagu on sätestatud artiklis 7, ja muid investeeringuid kolmandas riigis, mis on vajalikud projektist kasu saamiseks, nagu on osutatud käesoleva lõike punktis b, ning kohustub otseselt järgima sarnast ajakava kiirendatud rakendamiseks ning muid poliitika- ja regulatiivseid toetusmeetmeid, mida kohaldatakse liidus ühist huvi pakkuvate projektide suhtes.

II lisa punkti 4 alapunktis c esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate süsinikdioksiidi säilitamise projektide puhul on projekt vajalik selleks, et võimaldada süsinikdioksiidi piiriülest transporti ja säilitamist, ning kolmandas riigis, kus projekt asub, peab olema piisav õigusraamistik, mis põhineb tõendatud tõhusatel nõuete täitmise tagamise mehhanismidel, tagamaks et projekti suhtes kohaldatakse standardeid ja kaitsemeetmeid, mis hoiavad ära süsinikdioksiidi heite ülekandumise. Kliima, inimtervise ja ökosüsteemide puhul tagatakse CO₂ püsiva säilitamise ohutus ja tulemuslikkus ning nende puhul tuleb saavutada vähemalt liidu õigusaktides sätestatud tase.

3. Konkreetsetesse energiataristukategooriatesse kuuluvate ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide suhtes kohaldatakse vajadust mööda järgmisi erikriteeriume:
- a) II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate elektri ülekandmise, jaotamise ja salvestamise projektide puhul aitab projekt oluliselt kaasa kestlikkusele kasvuhoonegaaside vähendamise kaudu, eeskätt lõimides võrku taastuvenergia ning kandes taastuvenergia üle või jaotades seda peamistesse tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse, samuti aitab projekt kaasa energia piiramise vähenemisele, kui see on asjakohane, ning vähemalt ühe järgmise erikriteeriumi täitmisele:
 - i) turgude lõimimine, sealhulgas vähemalt ühe liikmesriigi energiasüsteemi eraldatuse lõpetamine ning energiataristu kitsaskohtade vähendamine; konkurents, koostalitlusvõime ja süsteemi paindlikkus;
 - ii) energiavarustuskindlus, muu hulgas koostalitlusvõime, süsteemi paindlikkuse, füüsilise turvalisuse ja küberturvalisuse, sobivate ühenduste ning süsteemi kindla ja usaldusväärse talitluse kaudu;
 - b) II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate arukate elektrivõrkude projektide puhul aitab projekt märkimisväärselt kestlikkust suurendada taastuvenergia võrku lõimimise abil ning aitab kaasa vähemalt kahe järgmise erikriteeriumi täitmisele:
 - i) energiavarustuskindlus, elektri ülekande ja jaotuse tõhusus ja koostalitlus võrgu igapäevatoös, ülekandevõime piiratuse vältimine ning võrgu kasutajate lõimimine ja kaasamine;
 - ii) turgude lõimimine, sealhulgas süsteemi tõhusa toimimise ja võrkudevaheliste ühenduste kasutamise kaudu;

- iii) talitluskindlus, paindlikkus ja varustamise kvaliteet, sealhulgas suurema innovatsiooni kasutuselevõtu kaudu tasakaalustamise, paindlikkusturgude, küberturvalisuse, seire, süsteemi kontrolli ja vigade parandamise valdkonnas;
 - iv) arukas sektorite lõimimine kas energiasüsteemis mitmesuguste energiakandjate ja sektorite ühendamise kaudu või laiemalt, soodustades energia-, transpordi- ja telekommunikatsioonisektori vahelist koostoimet ja koordineerimist;
- c) II lisa punkti 5 alapunktides a ja b esitatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul aitab projekt kaasa järgmiste erikriteeriumide täitmisele:
- i) energiavarustuskindlus, sh varade kaitse riskide eest ning määruse (EL) 2019/941 (mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris) artiklite 7 ja 11 kohaselt kindlaks määratud meetmetesse panustamine;
 - ii) talitluskindlus, sh meetmete abil, mis võimaldavad suuremat füüsilist julgeolekut, küberturvalisust, järelevalvet ja süsteemi kontrolli;
- d) II lisa punktis 4 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate süsinikdioksiidi transpordi ja säilitamise projektide puhul aitab projekt kestlikkust märkimisväärselt suurendada tänu süsinikdioksiidi heite vähendamisele ühendatud tööstusrajatistes ja aitab kaasa kõigi alljärgnevate erikriteeriumide täitmisele:
- i) heite vältimine;
 - ii) transpordi ja säilitamise valdkonnas vastupanuvõime ja kindluse suurendamine;
 - iii) vahendite tõhus kasutamine, võimaldades mitme süsinikdioksiidi allika ja säilitamiskoha ühendamist ühise taristu kaudu ja vähendades keskkonnakoormust ja -riske;

- e) II lisa punktis 2 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate vesinikuprojektide puhul aitab projekt kestlikkust märkimisväärselt suurendada, sealhulgas vähendades kasvuhoonegaaside heidet saastevaba või vähese süsinikuheitega vesiniku kasutuselevõtu edendamise abil, keskendudes liidu eesmärkide saavutamise nimel taastuvallikatest toodetud vesinikule, eriti lõppkasutuseladel, näiteks sektorites, kus on raske heiteid vähendada ja energiatõhusamaid lahendusi ei ole võimalik kasutusele võtta, ning toetades taastuvenergia muutlikku tootmist, võimaldades paindlikkust, salvestamise lahendusi või mõlemaid ning projekt aitab märkimisväärselt kaasa vähemalt ühe järgmise erikriteeriumi täitmisele:
- i) turu lõimimine, sealhulgas liikmesriikide olemasolevate või tekkivate vesinikuvõrkude ühendamise kaudu või aidates muul viisil kaasa kogu liitu hõlmava vesiniku transpordi ja hoiustamise võrgu tekkele, ning ühendatud võrkude koostalitlusvõime tagamine;
 - ii) energiavarustuskindlus ja paindlikkus, sealhulgas asjakohaste ühenduste ning süsteemi turvalise ja usaldusväärse käitamise hõlbustamise kaudu;
 - iii) konkurents, sealhulgas võimaldades läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil juurdepääsu mitmele tarneallikale ja võrgu kasutajatele;
- f) II lisa punktis 3 esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate elektrolüüsiseadmete puhul aitab projekt märkimisväärselt kaasa kõigi järgmiste erikriteeriumide täitmisele:
- i) kestlikkus, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine ja saastevaba või vähese süsinikuheitega vesiniku, liidu eesmärkide saavutamise nimel eelkõige taastuvallikatest toodetud vesiniku, samuti nendest allikatest toodetud sünteetiliste kütuste kasutuselevõtu tõhustamine;

- ii) energiavarustuskindlus, sealhulgas aidates kaasa süsteemi turvalisele, tõhusale ja usaldusväärsele toimimisele või pakkudes salvestus- või paindlikkuslahendusi või mõlemat, nt võimaldades tarbimiskaja ja tasakaalustamisteenuseid;
- iii) paindlikkusteenuste, nagu tarbimiskaja ja salvestamise võimaldamine, hõlbustades energiasectori arukat lõimimist ühenduste loomise kaudu teiste energiakandjate ja sektoritega.

- 4. II lisa esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul hinnatakse käesoleva artikli lõikes 3 loetletud kriteeriumide täitmist kooskõlas IV lisa punktides 3–8 esitatud näitajatega.
- 5. Et hõlbustada kõigi selliste projektide hindamist, mis võivad osutada ühist huvi pakkuvate projektidena abikõlblikuks ja piirkondlikku loendisse võtmiseks sobivaks, hindab iga rühm läbipaistvalt ja objektiivselt iga projekti panust ühe ja sama energiataristu esmatähtsa koridori või ala loomisse. Iga rühma hindamismeetodite aluseks tuleb võtta kogupanus lõikes 3 osutatud kriteeriumide täitmisse. Selle hindamise põhjal koostatakse projektide järjestus rühmasiseseks kasutamiseks. Projekte ei järjestata ei piirkondlikus ega liidu loendis, samuti ei kasutata järjestamist mingil muul eesmärgil peale selle, millele on osutatud III lisa 2. jao punktis 15.

Rühmades ühesuguse hindamisstrateegia tagamiseks võtab iga rühm projektide hindamisel nõuetekohaselt arvesse:

- a) iga kavandatud projekti kiireloomulisust ja panust, et saavutada liidu energia- ja kliimaeesmärgid ning 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärk, turgude lõimimine, konkurentsivõime, kestlikkus ning energiavarustuskindlus;
- b) seda, kuivõrd iga kavandatud projekt täiendab teisi kavandatud projekte, sealhulgas konkureerivaid või potentsiaalselt konkureerivaid projekte;

- c) võimalikku koostoimet üleeuroopaliste transpordi- ja telekommunikatsioonivõrkude raames kindlaks määratud esmatähtsate koridoride ja valdkondadega;
- d) kavandatud projektide puhul, mis on hindamise ajal liidu loendisse kantud projektid, nende rakendamise edenemist ning nende vastavust aruande- ja läbipaistvuskohustustele, mis on sätestatud käesolevas määruses;
- e) mis tahes väljapakutud projektiga seotud mis tahes kolmandast riigist pärit arendaja, aktsionär või lõplik kasusaaja, kellel on projektis otsene või kaudne omand.

II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate arukate elektrivõrkude ning II lisa punkti 5 alapunktides a ja b esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul koostatakse paremusjärjestus projektidest, mis mõjutavad kahte sama liikmesriiki, ning võetakse igakülgsest arvesse ka projekti mõjuväljas olevate kasutajate arvu, aastast energiatarbimist ning mittedispetšjuhitavate võimsustega toodetud energia osa nende kasutajate piirkonnas.

Artikkel 5

Liidu loendisse kantud projektide rakendamine ja kontroll

1. Projektiarendajad koostavad või asjakohasel juhul ajakohastavad artiklis 26 osutatud läbipaistvusplatvormil avaldamise eesmärgil kahe kuu jooksul alates projekti kaasamisest liidu loendisse, projekti rakenduskava koos ajakavaga, mis hõlmab kõike järgmist:

- a) teostatavus- ja kavandamise uuringud, sh riskihindamise uuring kliimamuutustega kohanemise ning füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse valdkonnas, tuginedes direktiivide (EL) 2022/2557 ja (EL) 2022/2555 nõuetele, kui need on kohaldatavad, ning samuti keskkonna õigusaktidele ja põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“ vastavusele;
 - b) heakskiidu saamine riigi reguleerivalt asutuselt või muult asjaomaselt asutuselt;
 - c) ehitamine ja käikulaskmine;
 - d) artikli 10 lõike 9 punktis c osutatud loamenetlus.
2. Ülekandevõrguettevõtjad, jaotusvõrguettevõtjad, vesinikuvõrgu haldurid ja muud ettevõtjad teevad omavahel ja asjakohastel juhtudel projektiarendajatega koostööd, et hõlbustada oma piirkonnas liidu loendisse kantud projektide arendamist.
3. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (edaspidi „amet“) ja asjaomased rühmad jälgivad liidu loendisse kantud projektide rakendamisel tehtavaid edusamme ning annavad vajaduse korral soovitusi nende rakendamise hõlbustamiseks. Rühmad võivad paluda kooskõlas lõigetega 4, 5 ja 6 lisateavet, korraldada koosolekuid asjakohaste pooltega ning paluda komisjonil kontrollida esitatud teavet kohapeal.
4. Selle aasta 31. detsembriks, mil jõustub ja hakkab mõju avaldama see liidu loend, kuhu projekt on kantud, ja iga järgneva aasta 31. detsembriks esitavad projektiarendajad iga oma arendatava ühist ja vastastikust huvi pakkuva projekti kohta aruande artikli 8 lõikes 1 osutatud riiklikule pädevale asutusele.

Nimetatud aruanne sisaldab järgmisi üksikasju:

- a) edusammud, mida on tehtud projekti väljatöötamisel, ehitamisel ja käikulaskmisel, nagu on märgitud käesoleva artikli lõikes 1 osutatud rakenduskavas, eelkõige seoses loa- ja konsultatsioonimenetluse ning samuti keskkonna õigusaktide nõuetele vastavusega, projekti vastavusega põhimõttele „ei kahjusta oluliselt keskkonda“, võetud kliimamuutustega kohanemise meetmete ja leevendusmeetmetega, mis tulenevad projekti riskide hindamisest kooskõlas artikli 5 lõike 1 punktiga a, kui see on asjakohane, ning tuginedes direktiivide (EL) 2022/2557 ja (EL) 2022/2555 nõuetele, kui see on kohaldatav;
 - b) asjakohasel juhul rakenduskavaga võrreldes esinenud viivitus, sellise viivituse põhjused ja muud kogetud raskused;
 - c) asjakohasel juhul läbivaadatud rakenduskava, mille abil lahendada viivitusega seotud probleemid.
5. Iga aasta 28. veebruariks, mis järgneb aastale, mil projektiarendaja esitab käesoleva artikli lõikes 4 osutatud aruande, esitavad artikli 8 lõikes 1 osutatud pädevad asutused ametile ja asjaomasele rühmale käesoleva artikli lõikes 4 osutatud aruande, millele on lisatud teave nende territooriumil paiknevate liidu loendisse kantud projektide edusammude ja asjakohasel juhul projektide elluviimisel ja loamenetluses tekkinud viivituste ning nende põhjuste kohta. Pädevate asutuste panus aruandesse märgitakse selgelt ära ja see lisatakse muutmata projektiarendajate esitatud aruande teksti.

6. Iga aasta 30. aprilliks, mil tuleks vastu võtta uus liidu loend, esitab amet rühmadele riikide reguleerivate asutuste pädevusse kuuluvate liidu loendisse kantud projektide kohta koondaruande, milles hinnatakse saavutatud edusamme ja eeldatavaid muutusi projekti kuludes ning antakse asjakohasel juhul soovitusi viivitustest ja esinenud raskustest ülesaamiseks. Kõnealuses konsolideeritud aruandes hinnatakse samuti artikli 3 lõigete 6 ja 7 rakendamist ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul.

Piisavalt põhjendatud juhtudel võib amet pädevatelt asutustelt nõuda käesolevas lõikes sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikku lisateavet.

7. Kui liidu loendisse kantud projekti käikulaskmine on rakenduskavaga võrreldes hilinevad ja seda muudel põhjustel kui projektiarendajast sõltumatud kaalukad põhjused, kohaldatakse järgmisi meetmeid:

- a) niivõrd, kui direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 55 lõike 7 punktides a, b või c ning direktiivi (EL) 2019/944 artikli 51 lõike 7 punktides a, b või c osutatud meetmed on asjaomase riigi õiguse alusel kohaldatavad, tagavad riikide reguleerivad asutused investeeringute tegemise;
- b) kui punktis a ette nähtud riikide reguleerivate asutuste meetmed ei ole kohaldatavad, valib projektiarendaja 12 kuu jooksul rakenduskavas ette nähtud käikulaskmise kuupäeva möödumisest projekti osaliseks või täielikuks rahastamiseks või valmishitamiseks kolmanda isiku;
- c) kui kolmandat isikut punkti b kohaselt ei valita, võib liikmesriik või riigi reguleeriv asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, kahe kuu jooksul alates punktis b osutatud ajavahemiku möödumisest määrata projekti rahastamiseks või valmishitamiseks kolmanda isiku ning projektiarendaja peab selle heaks kiitma;

- d) kui riigi asutus ei ole kolmandat isikut punkti c kohaselt määranud, kui viivitus võrreldes rakenduskavas ettenähtud käikulaskmise kuupäevaga ületab 26 kuud, võib komisjon asjaomaste liikmesriikide nõusolekul ja nendega igakülgset koostööd tehes alkatada projektikonkursi, mis on avatud kõigile kolmandatele isikutele, kes on suutelised olema projektiarendajad, et projekt vastavalt kokkulepitud ajakavale valmis ehitada;
- e) kui kohaldatakse punktis c või d osutatud meetmeid, siis teeb võrguettevõtja, kelle piirkonnas investeering asub, järgmist: esitab rakendavatele ettevõtjatele või investoritele või kolmandale isikule kogu teabe, mis on vajalik investeeringu tegemiseks, võttes arvesse turvakaalutlusi; ühendab uued varad ülekandevõrguga või, kui see on kohaldatav, jaotusvõrguga ning annab üldiselt endast parima, et soodustada investeeringu elluviimist ning liidu loendisse kantud projekti turvalist, usaldusväärset ja tõhusat käitamist ning hooldust.

8. Liidu loendisse kantud projekti võib liidu loendist artikli 3 lõikes 4 sätestatud korras välja jätta, kui selle loendisse võtmine põhines ebaõigel teabel, mis oli loendisse võtmisel määrav asjaolu või kui projekt ei vasta liidu õigusele.

9. Liidu loendist välja jäetud projektid kaotavad kõik käesoleva määruse alusel ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti staatusega seonduvad õigused ja kohustused.

Projektil, mis ei ole enam liidu loendis, kuid mille taotluse pädev asutus on läbivaatamiseks vastu võtnud, säilivad III peatükis sätestatud õigused ja kohustused, välja arvatud juhul, kui projekt jäeti loendist välja käesoleva artikli lõikes 8 sätestatud põhjustel.

10. Käesolev artikkel ei mõjuta finantsabi, mille liit on liidu loendisse kantud projektile andnud enne selle liidu loendist väljajätmist.

Euroopa koordinaatorid

1. Kui ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti rakendamisel tekivad olulised raskused, võib komisjon kokkuleppel asjaomaste liikmesriikidega määrata projektile kuni üheks aastaks Euroopa koordinaatori, kelle ametiaega võib pikendada kaks korda.
2. Euroopa koordinaator:
 - a) edendab projekte, mille Euroopa koordinaatoriks ta on määratud, ning piiriülest dialoogi projektiarendajate ja kõigi asjaomaste sidusrühmade vahel;
 - b) aitab vajadust mööda kõiki osalisi asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimisel, kui see on asjakohane, alternatiivse trassi arutamisel ja projekti jaoks vajalike lubade saamisel ning koordineerib seda tegevust;
 - c) asjakohasel juhul nõustab projektiarendajaid projekti rahastamise küsimuses;
 - d) tagab, et asjaomased liikmesriigid pakuvad projekti ettevalmistamiseks ja rakendamiseks asjakohast tuge ja strateegilist suunamist;
 - e) esitab alates tema ametisse määramise kuupäevast komisjonile igal aastal ja asjakohasel juhul oma volituste lõppemisel aruande projekti edenemise kohta ning raskuste ja takistuste kohta, mis võivad tõenäoliselt lükata projekti käikulaskmise kuupäeva oluliselt edasi; vajaduse korral esitatakse aruandes soovitusi takistuste ja probleemide ületamiseks.

Komisjon edastab esimese lõigu punktis e osutatud Euroopa koordinaatori aruande Euroopa Parlamendile, nõukogule ja asjaomastele rühmadele.

3. Euroopa koordinaator valitakse avatud, mittediskrimineeriva ja läbipaistva protsessi tulemusel ja arvestades kandidaadi kogemusi seoses asjaomase projektiga talle määratud konkreetsete ülesannetega.
4. Euroopa koordinaatori määramise otsuses täpsustatakse tema pädevus, volituste kestus, konkreetsed ülesanded ja vastavad tähtajad ning metoodika, mida tal tuleb järgida. Koordineerimise ulatus on proportsionaalne projekti keerukuse ja hinnangulise maksumusega.
5. Asjaomased liikmesriigid teevad Euroopa koordinaatoriga täiel määral koostööd, kui ta täidab lõigetes 2 ja 4 osutatud ülesandeid.

III PEATÜKK

Loa andmine ja üldsuse osalemine

Artikkel 7

Liidu loendisse kantud projektide eelisstaatus

1. Liidu loendiga määratakse loamenetluse käigus tehtavate otsustega seoses kindlaks, et liidu loendisse kantud projektid on energiapoliitika ja kliima seisukohast vajalikud, ilma et see mõjutaks projekti täpset asukohta, trassi või tehnoloogiat.

Esimest lõiku ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.

2. Liidu loendisse kantud projektidega seotud taotlusedokumentide tõhusa haldusmenetluse eesmärgil tagavad projektiarendajad ja kõik asjaomased ametiasutused dokumentide võimalikult kiire läbivaatamise kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusega.
3. Liidu loendisse kantud projektidele antakse suurima võimaliku riikliku olulisuse staatus, kui kõnealune staatus on liikmesriigi õiguses olemas, ja neid käsitatakse sellisena loamenetluses, sealhulgas seoses keskkonnamõju hindamisega ning, kui see on riigi õiguses ette nähtud, ruumilisel planeerimisel ning trasside rajamise õiguste omandamisel. Käesoleva lõike kohaldamine ei piira riiklikke kaitsekaalutlusi.

4. Kõiki vaidluste lahendamise menetlusi, kohtuvaidlusi, edasikaebusi ja õiguskaitsevahendeid, mis on seotud liidu loendisse kantud projektidega riikide kohtutes või vaekogudes, sealhulgas vahendus- või vahekohtumenetlused, kui need on liikmesriigi õiguses ette nähtud, käsitletakse kiireloomulisena vastavalt sellele, kas ja millises ulatuses on liikmesriigi õiguses selline kiirmenetlus ette nähtud.
5. Kui kõik direktiivis 92/43/EMÜ ja direktiivis 2000/60/EÜ sätestatud tingimused seoses direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikes 4 ja direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõikes 7 käsitletud keskkonnamõjuga on täidetud, käsitatakse liidu loendisse kantud projekte, mis kuuluvad käesoleva määruse II lisa punktides 3 ja 4 osutatud taristukategooriatesse, energiapoliitika seisukohast avalikus huvis olevana ning neid võib käsitada ülekaaluka avaliku huviga projektidena.

Kui direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 kohaselt on nõutav komisjoni arvamus, tagavad komisjon ja käesoleva määruse artiklis 8 osutatud riiklik pädev asutus, et otsus projekti ülekaaluka avaliku huvi kohta tehakse käesoleva määruse artikli 10 lõigetes 1 ja 2 kindlaks määratud tähtaegade jooksul.

Esimest ja teist lõiku ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.

6. Kuni kliimaneutraalsuse saavutamiseni käsitatakse loamenetluses II lisa punktides 1 ja 2 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide kavandamist, rajamist ja käitamist ülekaalukas avalikus huvis olevana ning rahvatervist ja ohutust edendavana, kui üksikjuhtude puhul kaalutakse õiguslikke huve direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 ja artikli 16 lõike 1 punkti c, direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 7 ja direktiivi 2009/147/EÜ artikli 9 lõike 1 punkti a kohaldamiseks.

Kuni kliimaneutraalsuse saavutamiseni tagavad liikmesriigid, et loamenetluses käsitatakse II lisa punktides 1 ja 2 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide kavandamist, rajamist ja käitamist ülekaalukas avalikus huvis olevatena ning sellisel juhul peetakse neid esmatähtsaks, kui kaalutakse õiguslikku huvi muul kui esimeses lõigus osutatud otstarbel. Liikmesriigid võivad selle eelduse kohaldamisest loobuda eesmärgiga kaitsta kultuuripärandit õiguslike kriteeriumide alusel, et tagada ühtlustatud rakendamine.

7. Kuni kliimaneutraalsuse saavutamiseni võivad liikmesriigid liidu loendisse kantud selliste projektide puhul, mis kuuluvad käesoleva määruse II lisa punktides 1 ja 2 osutatud taristukategooriatesse ja mis on otseselt kantud riiklikku arengukavasse, mille puhul on läbi viidud direktiivi 2001/42/EÜ kohane keskkonnamõju strateegiline hindamine ja, kui need avaldavad tõenäoliselt mõju Natura 2000 aladele, siis direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 3 kohane vastav hindamine, teha järgmist, kui projekt vastab hinnatud riiklikule arengukavale ja ei lähe selle raamistikust kaugemale:

- a) vabastada need projektid keskkonnamõju hindamisest direktiivi 2011/92/EL artikli 2 lõike 1 alusel ning
- b) vabastada kõnealused projektid Natura 2000 aladele avalduva mõju hindamisest kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikega 3 ning nende liikide kaitsele avalduva mõju hindamisest kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ artikli 12 lõikega 1 ja direktiivi 2009/147/EÜ artikliga 5.

Natura 2000 aladel ning riiklike looduse ja elurikkuse kaitse kavadega määratud aladel paiknevate või neid läbivate projektide puhul kohaldatakse esimese lõigu erandeid ainult juhul, kui nende projektide kasutuselevõtuks puuduvad Natura 2000 ala ja kõnealuste alade eesmärgi arvesse võttes proportsionaalsed alternatiivid. Esimeses alapunktis osutatud erandeid ei kohaldata II lisa punkti 1 alapunktis c osutatud projektide suhtes, mis asuvad Natura 2000 aladel ja riiklikes kaitsekavades määratud aladel või läbivad neid alasid.

8. Kui liikmesriigid kohaldavad erandeid lõike 7 alusel, siis peavad nad tagama, et II lisa punktides 1 ja 2 osutatud taristukategooriasse kuuluvate ja liidu loendisse kantud projektide puhul võetavaid tulemuslikke leevendusmeetmeid käsitlevad normid määratakse kindlaks lähtuvalt riiklikust arengukavast, et vältida kahjulikku keskkonnamõju, mis võib tekkida, või, kui see ei ole võimalik, seda märkimisväärselt leevendada. Liikmesriigid peavad tagama, et asjakohaseid leevendusmeetmeid kohaldatakse õigel ajal, et tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikes 2, direktiivi 2009/147/EÜ artiklis 5 ja direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 1 punkti a alapunktis i sätestatud kohustuste järgimine ning vältida seisundi halvenemist ja saavutada hea ökoloogiline seisund või hea ökoloogiline potentsiaal kooskõlas direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 1 punktiga a.

Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 10 kohaldamist, eeldatakse, et kui üksikprojektide puhul järgitakse käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud eeskirju ja rakendatakse asjakohaseid leevendusmeetmeid, siis projektid kõnealuses lõigus nimetatud sätteid ei riku.

9. Liikmesriigid tagavad üldsuse osalemise riiklikus arengukavas kooskõlas direktiivi 2001/42/EÜ artiklitega 6 ja 7, sealhulgas teevad kindlaks mõjutatud või tõenäoliselt mõjutatud üldsuse liikmed ning samuti liikmesriigid, keda võib mõjutada kava ja kõnealusesse kavva kuuluvate liidu loendisse kantud selliste projektide rakendamine, mis kuuluvad käesoleva määruse II lisa punktides 1 ja 2 osutatud taristukategooriatesse.

10. Projektide puhul, mille jaoks liikmesriigid otsustavad kohaldada erandeid lõike 7 alusel, viivad pädevad asutused läbi taustauuringud, et teha kindlaks:
- a) kas projekt tekitab tõenäoliselt märkimisväärset kahjulikku mõju, mida ei tehtud kindlaks riikliku arengukava keskkonnamõju hindamise ajal, mis viidi läbi kooskõlas direktiiviga 2001/42/EÜ ja vajaduse korral direktiiviga 92/43/EMÜ;
 - b) kas projekt kuulub direktiivi 2011/92/EL artikli 7 ja piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni artikli 2 kohaldamisalasse, kuna see avaldab tõenäoliselt märkimisväärset mõju keskkonnale teises liikmesriigis või tulenevalt taotlusest, mille esitas liikmesriik, keda see projekt tõenäoliselt märkimisväärselt mõjutataks.

Kõnealused taustauuringud, millele on osutatud esimeses lõigus, tuleb viia lõpule 45 päeva jooksul alates artikli 10 lõikes 5 osutatud projektiarendaja teavitamisest.

11. Kui liikmesriigi territooriumil rakendatav projekt avaldab tõenäoliselt märkimisväärset mõju teise liikmesriigi keskkonnale, siis peab liikmesriik, kus projekt asub, tagama direktiivi 2011/92/EL artikli 7 ja piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni artiklite 2–7 kohaldamise.

12. Kui taustauuringute protsessi käigus tehakse kindlaks, et projektil on suure tõenäosusega märkimisväärne prognoosimatu kahjulik mõju, nagu on osutatud käesoleva artikli lõikes 10, teavitavad pädevad asutused projektiarendajat, et käesoleva artikli lõike 7 punktides a ja b osutatud hindamised on vajalikud, ning pädevad asutused tagavad, et olemasolevate andmete alusel kohaldatakse kõnealuste projektide suhtes sobilikke ja proportsionaalseid leevendusmeetmeid, et tagada vastavus direktiivi 92/43/EMÜ artikli 12 lõikele 1 ja direktiivi 2009/147/EÜ artiklile 5. Kui selliseid leevendusmeetmeid ei ole võimalik kohaldada, tagavad pädevad asutused, et projektiarendaja võtab selle mõjuga tegelemiseks asjakohaseid kompensatsioonimeetmeid, milleks võib olla rahaline hüvitis liikide kaitsekavadele, kui see on riigisisese õigusega lubatud ja muid proportsionaalseid kompensatsioonimeetmeid ei ole võimalik võtta, et tagada mõjutatud liikide kaitsestaatus või seda parandada.
- 12a. Lõikeid 7 kuni 12 kohaldatakse, ilma et see piiraks liikmesriikide õigust viia loamenetlusi läbi normide kohaselt, mis tooksid kaasa liidu loendisse kantud projektide kiirema heakskiitmise, hõlmates ka direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 15e kohaseid menetlusi.
13. Kui hinnatakse, kas käesoleva määruse II lisa punktides 1, 2, 3 ja 4 osutatud taristukategooriatesse kuuluvatele projektidele on rahuldavad alternatiivlahendused direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 ja artikli 16 lõike 1, direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 7 punkti d ja direktiivi 2009/147/EÜ artikli 9 lõike 1 kohaldamise otstarbel, võib rahuldavate alternatiivlahenduste puudumise tingimuse lugeda täidetuks, kui puuduvad rahuldavad alternatiivlahendused, millega on võimalik saavutada kõnealuse projekti sama eesmärk, eelkõige arendada samasugune võimsus välja samasuguse tehnoloogia abil sama või samaväärse ajaga ilma oluliselt suuremate kuludeta.

14. Direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 otstarbel käesoleva määruse II lisa punktides 1, 2, 3 ja 4 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate, liidu loendisse kantud projektide kompensatsioonimeetmete rakendamisel võivad liikmesriigid, kui on võimalik mõistlikult tõendada, et kõnealune kava või projekt ei mõjutaks pöördumatult ökoloogilisi protsesse, mis on hädavajalikud ala struktuuri ja otstarbe säilitamiseks, ja et see kahjustaks Natura 2000 võrgustiku üldist sidusust enne kompensatsioonimeetmete võtmist, lubada kõnealuste kompensatsioonimeetmete võtmist samal ajal projekti rakendamisega. Liikmesriigid võivad kooskõlas ettevaatuspõhimõttega lubada kõnealuste kompensatsioonimeetmete kohandamist aja jooksul, olenevalt sellest, kas märkimisväärne negatiivne mõju avaldub eeldatavasti lühikeses, keskpikas või pikas perspektiivis.

Artikkel 8

Loamenetluse korraldamine

1. Iga liikmesriik ajakohastab vajaduse korral sellise üheainsa pädeva asutuse määramist, kes vastutab järgmise eest:
- a) loataotluste ning vajalike dokumentide elektroonilisel kujul saamine ning kontaktide vahendamine asjaomaste asutustega, tagamaks, et arendaja ei pea menetluse käigus kontakteeruma rohkem kui ühe kontaktpunktiga;
 - c) nende territooriumil elluviidavate liidu loendisse kantud projektide loamenetluste edendamine ja koordineerimine asjaomaste asutustega ning nendega koostöös selle tuvastamine, millised volitused, load ja hindamised on vajalikud loamenetluse lõpuleviimiseks ning tervikotsusele jõudmiseks kooskõlas lõikega 3. See hõlmab projektiarendajate esitatavate uuringute, hindamiste ja dokumentide ulatust ja üksikasjalikkuse taset;

- d) koostöö ja teabevahetus muude liikmesriikide pädevate asutustega, et lihtsustada ja koordineerida loamenetlust nende territooriumil elluviidavate liidu loendisse kantud projektide puhul, ning kolmandate riikide lubasid väljastavate ametiasutustega vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul, sealhulgas piiriüleste projektide avalike konsultatsioonide koostöölastamine vastavalt artikli 9 lõikele 5, teabe jagamine tõenäolise märkimisväärse piiriülese mõju kohta vastavalt artikli 9 lõikele 6, läbiviidavate uuringute ning väljastatavate lubade või volituste ajakava ja nõuete koostöölastamine ning taotluseelse menetluse korraldamine koostöös artikli 10 lõikega 9; ning
- e) liidu loendisse kantud projektide arendamise ja viivituste järelevalve nende vastutusalasse kuuluval territooriumil, sealhulgas võttes vastu ja kiites heaks aruandeid, mille projektiarendajad esitavad koostöös artikli 5 lõikega 4, ning ameti ja asjaomaste rühmade teavitamine nende territooriumil asuvate ning liidu loendisse kantud projektide arendamisest ja viivitustest vastavalt artikli 5 lõikele 5.

Määratud riikliku pädeva asutuse ajakohastamise või muutmise korral teavitavad liikmesriigid komisjoni sellest esimesel võimalusel pärast muudatuse kohta otsuse tegemist ning teatavad, millal kõnealused muudatused mõju avaldavad.

2. Lõikes 1 nimetatud riikliku pädeva asutuse pädevuse või ülesanded võib teatava liidu loendisse kantud projekti või projektikategooria või geograafilise piirkonna puhul teisele asutusele delegeerida järgmistel tingimustel:

- a) riiklik pädev asutus teavitab komisjoni sellisest delegeerimisest ja teeb sellega seotud teabe üldsusele hõlpsasti kättesaadavaks, sealhulgas artikli 9 lõikes 7 osutatud veebisaidil;

- b) iga liidu loendisse kantud projekti või projektikategooria eest vastutab üksainus asutus, kes on ühtne kontaktpunkt projektiarendajate jaoks ja täidab kõiki kohustusi protsessis, mille lõpptulemus on tervikotsus koos õigusliku tähtajaga, mis on sätestatud artikli 10 lõikes 2, ning kes koordineerib kõigi asjaomaste dokumentide ja asjaomase teabe esitamist, sealhulgas mis tahes muule asjaomasele asutusele;
- c) olenemata volituste delegeerimisest jääb riiklikule pädevale asutusele kohustus koondada aruandeid, mille projektiarendajad on esitanud kooskõlas artikli 5 lõikega 4, ning esitada aruandeid ametile ja asjaomastele rühmadele kooskõlas artikli 5 lõikega 5.

Riiklikule pädevale asutusele võib samuti jääda õigus kehtestada tähtaegu, ilma et see mõjutaks artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu.

- 3. Riiklik pädev asutus tagab tervikotsuse tegemise artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaja jooksul.

Võttes arvesse, milline kava on kõige tulemuslikum lähtuvalt liikmesriigi õigusest, riigi kavandamise ja loamenetluste eripäradest ning kas seda on võimalik rakendada viisil, mis aitab kõige tõhusamalt ja õigel ajal teha tervikotsust, saavad liikmesriigid valida järgmiste kavade hulgast:

- a) lõimitud kava:
 - i) riiklik pädev asutus teeb tervikotsuse, mis on ainus seadusega ette nähtud loamenetluse tulemusel tehtav õiguslikult siduv otsus;
 - ii) muud projektiga seotud asutused võivad kooskõlas liikmesriigi õigusega esitada menetluse raames oma seisukohad, mida riiklik pädev asutus peab arvesse võtma;

b) koordineeritud kava:

- i) tervikotsus hõlmab mitut õiguslikult siduvat üksikotsust, mille on teinud mitu asjaomast asutust, keda koordineerib keskselt riiklik pädev asutus;
- ii) riiklik pädev asutus võib moodustada töörühma, milles on esindatud kõik asjaomased asutused ning kes vastavalt artikli 10 lõike 9 punktile b koostab loamenetluse taustauuringud või üksikasjaliku ajakava, ning jälgib ja koordineerib selle täitmist;
- iii) riiklik pädev asutus teeb pärast teiste asjaomaste asutustega konsulteerimist juhtumipõhiselt kindlaks mõistliku tähtaja, mille jooksul tuleb teha individuaalsed otsused, et minimeerid protsessi kestust piiramata artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegade kohaldamist;
- iv) pädev riiklik asutus võib teha oma territooriumil asuva muu asjaomase asutuse eest üksikotsuse, kui asjaomane asutus ei ole tähtaja jooksul otsust teinud ja viivitus ei ole piisavalt põhjendatud. Riiklik pädev asutus võib jätta oma territooriumil asuva teise asjaomase asutuse üksikotsuse arvesse võtmata, kui seda ei ole tema arvates asjaomase asutuse esitatud tõenditega piisavalt põhjendatud;

c) koostöökava:

- i) tervikotsus hõlmab mitut õiguslikult siduvat üksikotsust, mille on teinud mitu asjaomast asutust, keda koordineerib riiklik pädev asutus;
- ii) riiklik pädev asutus võib moodustada töörühma, milles on esindatud kõik asjaomased asutused ning kes vastavalt artikli 10 lõikele 9 koostab loamenetluse taustauuringud või üksikasjaliku ajakava, ning jälgib ja koordineerib selle täitmist;
- iii) riiklik pädev asutus teeb pärast teiste asjaomaste asutustega konsulteerimist juhtumipõhiselt kindlaks mõistliku tähtaja, mille jooksul tuleb teha individuaalsed otsused, et minimeerida protsessi kestust, piiramata artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegade kohaldamist;
- iv) riiklik pädev asutus teeb asjaomaste asutuste tähtaegade järgimise üle järelevalvet ning võtab viivituste puhul meetmeid, et minimeerida protsessi kestust;
- v) koostöökava valimise korral teavitab liikmesriik komisjoni selle valimise põhjustest.

Asjaomased ametiasutused kas delegeerivad kooskõlas liikmesriikide valitud lubade väljastamise kavaga vajalikud pädevused riiklikule pädevale asutusele või edendavad koostööd ja ühistegevust riikliku pädeva asutusega, et tagada tervikotsuse tegemine artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaja jooksul.

Kui asjaomane asutus arvab, et ta ei saa üksikotsust ettenähtud tähtaja jooksul teha, teavitab kõnealune asutus sellest viivitamata riiklikku pädevat asutust, põhjendades viivitust. Seejärel kehtestab riiklik pädev asutus üksikotsuse tegemiseks uue tähtaja, järgides seejuures artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu.

4. Liidu loendisse kantud maismaa- ja merevõrguprojektidele võivad liikmesriigid kohaldada lõikes 3 sätestatud kavasid.

Liidu loendisse kantud selliste projektide puhul, mis on olemuslikult seotud energia tootmise varadega, nagu II lisa punkti 1 alapunktis b või h sätestatud taristukategooriatesse kuuluvad projektid, vastutavad riiklikud pädevad asutused selle eest, et liidu loendisse kantud vastava projekti loamenetluse ja energiatootmise varade loamenetluse ajakavad oleksid sidusad ja nende ühine eesmärk oleks väljastada projektiga seotud kõigile varadele load kõige tõhusamal ja kiiremal viisil.

5. Liikmesriikide asjaomased riiklikud pädevad asutused, kes on kaasatud liidu loendisse kantud projekti, mis kuulub mõne I lisa 2. jaos sätestatud esmatähtsa merevõrgukoridori juurde, määravad endi hulgast ühiselt iga projekti kohta ühtse kontaktpunkti, mis on mõeldud projektiarendajatele ja mille ülesanne on hõlbustada riiklike pädevate asutuste vahelist teabevahetust projektide loamenetluse teemal, et hõlbustada kõnealust menetlust ja asjaomastel riiklikel pädevatel asutustel otsuste tegemist.

Kui liidu loendisse kantud projekt ei kuulu mõne I lisa 2. jaos sätestatud esmatähtsa merevõrgukoridori juurde, kuid asub kahe või enama liikmesriigi territooriumil, siis määravad nende vastavad riiklikud pädevad asutused ühiselt ühe neist tegutsema ühtse kontaktpunktina, mis vastutab riiklike pädevate asutuste ja muude asjaomaste asutuste teabevahetuse edendamise eest loamenetluse teemal ning samuti lõpliku tervikotsuse tegemise eest koostöös muu asjaomase riikliku pädeva asutusega, ilma et see piiraks iga liikmesriigi pädevust väljastada oma otsus.

Kui ühtset kontaktpunkti ei ole ühiselt määratud, võtavad asjakohased riiklikud pädevad asutused kõik vajalikud meetmed, et tagada tulemuslik ja tõhus koostöö ja teabevahetus, muu hulgas artikli 10 lõikes 9 osutatud etappide järgimisel.

Liikmesriigid üritavad tagada ühise menetluse, millega hõlbustatakse nende vastavate asjaomaste riiklike pädevate asutuste vahelist koostööd, luuakse menetluslik koostöö ja tagatakse sidusad ajakavad, et lihtsustada projektide loamenetlust, eelkõige seoses keskkonnamõju hindamise ja artikli 9 kohaselt nõutavate avalike konsultatsioonidega.

Liikmesriikide taotluse korral on komisjonil abistav roll asjaomaste riiklike pädevate asutuste vahelise koostöö toetamisel. Komisjon hõlbustab menetluse osas ühisele kokkuleppele jõudmist, esitades arvamuse ja andes soovitusi menetluslike aspektide asjus.

Läbipaistvus ja üldsuse osalemine

1. [Enne kuue kuu möödumist käesoleva määruse jõustumisest] avaldab liikmesriik või riiklik pädev asutus vajaduse korral koostöös teiste asjaomaste asutustega liidu loendisse kantud projektide loamenetluse ajakohastatud käsiraamatu, mis sisaldab vähemalt VI lisa punktis 1 täpsustatud teavet. Käsiraamat ei ole õiguslikult siduv, kuid selles viidatakse asjakohastele õigusnormidele või tsiteeritakse neid. Riiklikud pädevad asutused teevad asjakohasel juhul naaberriikide ametiasutustega koostööd ja loovad koostoimet, et viia projektide ajakavad kooskõlla ja hõlbustada nende loamenetlust, sealhulgas eesmärgiga töötada välja menetluskäsiraamat.
2. Ilma et see piiraks keskkonnaõigusest, Århusi konventsioonist, Espoo konventsioonist ning liidu asjakohasest õigusest tulenevate üldsuse osalemise nõuete kohaldamist, järgivad kõik loamenetluses osalejad üldsuse osalemise põhimõtteid, mis on esitatud VI lisa punktis 3.
3. Kolme kuu pikkuse soovitusliku tähtaja jooksul alates loamenetluse alustamisest vastavalt artikli 10 lõikele 5 koostab projektiarendaja üldsuse osalemise kontseptsiooni ja esitab selle riiklikule pädevale asutusele, järgides seejuures käesoleva artikli lõikes 1 osutatud käsiraamatus kirjeldatud menetlust ja VI lisas esitatud suuniseid.

4. Riiklik pädev asutus taotleb üldsuse osalemise kontseptsiooni muutmist või kiidab selle heaks kolme kuu jooksul alates kontseptsiooni saamisest, võttes seejuures ilma kordamise vajaduseta arvesse igasugust enne loamenetluse algust toimunud üldsuse osalemist ja üldsusega konsulteerimist, niivõrd kui selline osalemine ja konsulteerimine vastas käesoleva artikli nõuetele.

Kui projektiarendaja kavatseb teha heakskiidetud üldsuse osalemise kontseptsiooni olulisi muudatusi, teatab ta sellest riiklikule pädevale asutusele. Sellisel juhul võib riiklik pädev asutus nõuda täiendavate muudatuste tegemist.

5. Enne kui projektiarendaja esitab riiklikule pädevale asutusele lõplikud ja täielikud loa taotlemise dokumendid vastavalt artikli 10 lõikele 10, korraldab projektiarendaja vähemalt ühe varajase etapi avaliku konsultatsiooni, kui see ei ole liikmesriigi õiguse kohaselt juba nõutud. See avalik konsultatsioon võidakse läbi viia koos mis tahes avaliku konsultatsiooniga, mis tuleb korraldada pärast direktiivi 2011/92/EL artikli 6 lõike 2 kohase teostusloa taotluse esitamist.
6. Eelmise lõike kohaselt nõutav avalik konsultatsioon peab vastama VI lisa punktis 5 esitatud miinimumnõuetele ja selle käigus teavitatakse VI lisa punkti 3 alapunktis a osutatud sidusrühmi projektist selle algetapis ning aidatakse välja selgitada kõige sobivam asukoht, trajektoor või tehnoloogia, võttes asjakohasel juhul projekti puhul arvesse ka kliimamuutustega kohanemist ja turvakaalutlusi ning kogu liidu ja liikmesriigi õigusest tulenevat mõju, samuti tuleb käsitleda taotlusedokumentides lahendamist vajavaid küsimusi.

7. Ilma et see piiraks liikmesriikide menetlus- ja läbipaistvuseeskirjade kohaldamist, avaldavad projektiarendajad lõikes 10 osutatud veebisaidil aruande, milles on esitatud projekti üldsuse osalemisega seotud tegevuse ja varajasele avalikule konsultatsioonile eelneva tegevuse tulemuste kokkuvõte ning selgitatakse, kuidas avalikel konsultatsioonidel väljendatud arvamusi arvesse võeti, näidates ära, milliseid muudatusi tehti projekti asukoha, trajektoori ja ülesehituse osas, või põhjendades, miks selliseid arvamusi arvesse ei võetud.

Projektiarendaja esitab selle aruande koos taotlusedokumentidega riiklikule pädevale asutusele. Tervikotsuses võetakse nõuetekohaselt arvesse kõnealuse aruande tulemust.

8. Vähemalt kaht liikmesriiki hõlmavate piiriüleste projektide korral toimub igas asjaomas liikmesriigis lõike 5 kohane avalik konsultatsioon, kusjuures võimaluse korral ei jää konsultatsioonide vahele rohkem kui kaks kuud ja, kui võimalik, siis need kombineeritakse.
9. Kui projektil on tõenäoliselt oluline piiriülene mõju ühes või mitmes naaberliikmesriigis, mille suhtes kohaldatakse direktiivi 2011/92/EL artiklit 7 ja Espoo konventsiooni, tehakse asjakohane teave kättesaadavaks asjaomaste naaberliikmesriikide riiklikele pädevatele asutustele. Kõnealuste naaberliikmesriikide riiklikud pädevad asutused teatavad asjakohasel juhul teavitamismenetlust kasutades, kas nemad ise või mõni teine asjaomane asutus soovib osaleda asjakohastes avalikes konsultatsioonides.
10. Projektiarendaja loob ühist huvi pakkuva projekti veebisaidi, mis sisaldab projekti kohta asjakohast teavet ning mis seotakse komisjoni veebisaidi ja artiklis 26 osutatud läbipaistvusplatvormiga ning mis vastab VI lisa punktis 6 esitatud nõuetele, ning ta ajakohastab seda korrapäraselt. Riiklikud pädevad asutused kontrollivad, kas projektiarendajad täidavad seda kohustust, ning võtavad vajaduse korral meetmeid selle täitmise tagamiseks.

Loamenetluse kestus ja läbiviimine

1. Loamenetluse puhul nähakse ette kaks järgmist menetlust:
 - a) valikuline eeltaotlusmenetlus hõlmab ajavahemikku loamenetluse algusest kuni esitatud tervikliku taotlustoimiku heakskiitmiseni riikliku pädeva asutuse poolt, mis tuleb läbi viia hiljemalt 24 kuu jooksul;
 - b) seadusega ette nähtud kohustuslik loamenetlus hõlmab ajavahemikku alates esitatud terviklike taotlusdokumentide heakskiitmise kuupäevast kuni tervikotsuse vastuvõtmise kuupäevani ning kestab kuni 18 kuud.

Lõike 1 punkti b puhul võivad liikmesriigid võimaluse korral ette näha alla 18 kuu pikkuse seadusjärgse loamenetluse.

2. Riiklik pädev asutus vastutab selle eest, et lõikes 1 osutatud mõlema menetluse osa kestus kokku ei ületa 42 kuud.

Kui aga riikliku pädeva asutuse arvates ei saa üht või mõlemat menetlust lõikes 1 nimetatud tähtaegade jooksul lõpule viia, võib ta enne nende tähtaegade möödumist otsustada igal üksikjuhul eraldi, kas pikendada üht või mõlemat tähtaega. Riiklik pädev asutus pikendab kahe menetluse kogukestust rohkem kui kuue kuu võrra üksnes erakorralistel asjaoludel.

Kui riiklik pädev asutus pikendab tähtaega, teavitab ta asjaomast rühma selle pikendamise põhjustest ning esitab rühmale meetmed, mis on juba võetud või võetakse selleks, et loamenetlus võimalikult lühikese aja jooksul lõpule viia. Kõnealune rühm võib paluda riiklikul pädeval asutusel tehtud edusammudest korrapäraselt aru anda ja viivitusi põhjendada.

3. Liikmesriigid tagavad, et artikli 8 lõikes 1 osutatud riiklikel pädevatel asutustel on piisavad tehnilised, rahalised ja inimressursid, et teha tervikotsus artikli 10 lõikes 2 märgitud aja jooksul.
4. Liikmesriigid võivad näha ette, et lõikes 1 osutatud loamenetluse puhul kehtib järgmine:
 - a) kui riiklik pädev asutus ei esita vastust lõikes 2 märgitud tähtaja jooksul, siis käsitatakse tervikotsust heakskiidetuna;
 - b) kui asjaomane asutus ei vasta mõistliku aja jooksul, mille riiklik pädev asutus on määranud kindlaks kooskõlas artikli 8 lõikega 3, siis käsitatakse konkreetset arvamust, volitust või luba konkreetsete vahepealsete haldusetappide käigus antuna või positiivse vastuse saanuna, välja arvatud keskkonnaotsuste puhul, kui sellist võimalust ei ole nende õigussüsteemis ette nähtud. Kõik otsused tehakse üldsusele kättesaadavaks kooskõlas kohaldatava õigusega.

5. Loamenetluse algatamise taotluse esitamisel annavad projektiarendajad projektist kirjalikus või elektroonilises vormis teada projekti asukohaks oleva iga liikmesriigi riiklikule pädevale asutusele, sealhulgas kui projekt läbib nende riikide majandusvööndit, ning lisavad projekti kohta mõistlikult üksikasjaliku kirjelduse.

Riiklik pädev asutus teeb ühe kuu jooksul alates teate kättesaamisest elektroonilises vormis järgmist:

- a) kas esitab kättesaamise kinnituse või
- b) kui projekti ei käsitata loamenetluse algatamiseks piisavalt kauges etapis olevana, siis lükkab teate tagasi ning esitab selle otsuse põhjused, sealhulgas muude asjaomaste asutuste nimel.

Loamenetluse alguseks loetakse kättesaamise kinnituse kuupäeva. Kui projekt hõlmab vähemalt kaht liikmesriiki, loetakse loamenetluse alguseks kuupäev, mil viimane asjaomane riiklik pädev asutus kinnitas teate kättesaamist.

Liikmesriigid võivad luua loataotluste, loamenetluste, menetlemisel olevate loa andmise otsuste ja tehtud otsuste haldamiseks hõlpsasti juurdepääsetavas vormingus digiportaalid või ühendatud portaalid.

Selliste portaalide kaudu võidakse anda juurdepääs asjakohastele keskkonna- ja geoloogilistele andmetele ning otsustele, mis on kättesaadavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse [xxxxx]³⁷ artikli 10 lõikes 3 osutatud ühtses digitaalsel geograafilisel teabesüsteemil põhinevas portaalis.

³⁷ [Viide määrusele, mis käsitleb keskkonnamõju hindamise kiirendamist].

6. Riiklikud pädevad asutused tagavad, et loamenetlust kiirendatakse vastavalt käesolevale peatükile iga ühist ja vastastikust huvi pakuva projekti kategooria puhul. Selleks kohandavad riiklikud pädevad asutused loamenetluse alustamise ja terviklike taotlustoimikute vastuvõtmise nõudeid, võttes arvesse asjakohast projektikategooriat, projekti laadi, mõõdet või liikmesriigi õiguse kohase keskkonnamõju hindamise või muu hindamise nõude puudumist või fakti, et projekt võib vajada ehitusvalmiduse etappi jõudmiseks vähem lube ja kinnitusi.

Riiklik pädev asutus võib koostöös projektiarendaja ja vajaduse korral muude asjaomaste asutuste või muude riiklike pädevate asutustega muudes liikmesriikides, kus projekt asub, sealhulgas kui projekt läbib nende majandusvööndit, koostada teatava projekti loamenetluse nõuded ning VI lisa punktis 4 esitatud avaliku konsultatsiooni ajakava etapiviisiliselt, tingimusel et see ei lükka edasi projekti üldist arendamist ning sellega tagatakse loamenetluse lihtsustamine ja kiirendamine. Lõigetes 1 ja 2 sätestatud maksimumtähtaegu kohaldatakse iga etapi puhul.

Seega võivad riiklikud pädevad asutused otsustada, et käesoleva artikli lõigetes 1 ja 6 osutatud taotluseelne menetlus ei ole vajalik juhul, kui projektiarendaja ei vaja seda ajavahemikku uuringute ja hindamiste tegemiseks ning andmete kogumiseks, et viia lõpule oma loataotluse toimiku koostamine.

7. Riiklikud pädevad asutused võtavad loamenetluse nõuete kindlaks määramise taustauuringute raames arvesse mis tahes uuringuid, mis on tehtud, ning lubasid või volitusi, mis on väljastatud kuni viie aasta jooksul enne seda, kui projekt jõudis kooskõlas käesoleva artikliga loamenetluse etappi, sealhulgas muude projektide rakendamiseks tehtud hindamised, mis on asjakohased ja mida saab uuesti kasutada, ning ei nõua põhjendamatuid ega korduvaid uuringuid, hindamisi, lubasid või volitusi. Riiklikud pädevad asutused võivad arvesse võtta üle viie aasta vanuseid andmeid, kui nad leiavad, et need andmed on loamenetluse nõuete kindlaks määramiseks asjakohased ja vajalikud.
8. Liikmesriikides, kus üksnes kavandatava projekti jaoks vajaliku objekti või trassi asukoha kindlaks määramist, sealhulgas võrgutaristu konkreetsete koridoride kavandamist, ei saa tervikotsuseni viiva loamenetlusega hõlmata, tehakse vastav otsus eraldi kuuekuulise ajavahemiku jooksul, mille alguseks loetakse kuupäev, mil projektiarendaja esitab lõplikud ja täielikud taotlusedokumentid.
9. Taotluseelne menetlus hõlmab järgmist: projektiarendajalt oodatavate nõutavate uuringute, aruannete ja dokumentide taustauuringud ja analüüs, üksikasjaliku ajakava koostamine ning taotlustoimiku projekti kontrollimine, mis hõlmab järgmisi etappe:
 - a) esimesel võimalusel ja hiljemalt kolme kuu jooksul alates lõikes 5 osutatud projektiarendaja teatest määrab riiklik pädev asutus kindlaks volitused, load ja hindamised, mis on vajalikud loamenetluse lõpuleviimiseks, ning teavitab nendest projektiarendajat.

Riikliku pädeva asutuse esitatav teatis hõlmab VI lisa punkti 1 alapunktis e osutatud kontrollnimekirja ja vajaduse korral määratakse selle sisu kindlaks koostöös muude asjaomaste asutuste ning riiklike pädevate asutustega muudes liikmesriikides, kus projekt asub, sealhulgas kui projekt läbib nende majandusvööndit.

Kui see on kohaldatav, siis märgitakse teates tingimused, mille alusel projektile võidakse teha artikli 7 lõikes 7 märgitud erandid, ning:

- i) kas projekt, arvestades selle geograafilise ala keskkonnatundlikkust, kuhu projekti kavandatakse, võib suure tõenäosusega avaldada olulist ettenägematut kahjulikku mõju, mida ei tuvastatud direktiivi 2001/42/EÜ ja asjakohasel juhul direktiivi 92/43/EMÜ kohasel riiklike arengukavade keskkonnamõju hindamisel;
- ii) asjakohased ja proportsionaalsed leevendusmeetmed või rahalised hüvitised liikide kaitse programmidele, mis on projekti suhtes kohaldatavad kooskõlas artikli 7 lõikega 8;
- iii) kas projekti mõni osa avaldab tõenäoliselt märkimisväärselt mõju teises liikmesriigi keskkonnale; sellisel juhul peab selle liikmesriigi riiklik pädev asutus, kus projekt asub, tagama direktiivi 2011/92/EL artikli 7 ja piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni artiklite 2–7 kohaldamise;

- b) teates tuleb samuti märkida, kas riiklik pädev asutus kiidab heaks üldsuse osalemise kontseptsiooni, mille projektiarendaja on esitanud kooskõlas artikli 9 lõikega 3, või muudab seda. Taustauuringute perioodil määrab riiklik pädev asutus koostöös muude asjaomaste asutustega kindlaks selliste uuringute, aruannete ja dokumentide, sealhulgas projektide keskkonnalubade väljastamiseks vajalike hindamiste ulatuse ning üksikasjalikkuse, mille projektiarendaja peab terviklike taotlusedokumentide osana esitama.

Riiklik pädev asutus ega asjaomased asutused ei taotle seejärel täiendavat teavet, uuringuid, aruandeid või hindamisi, lisaks sellele, mis on määratud kindlaks kõnealuse esialgse taustauuringute protsessi käigus, v.a juhul, kui projekt või seda ümbritsev keskkond on oluliselt muutunud. Kui kõnealune oluline muutus toimub, siis võib riiklik pädev asutus küsida projektiarendajalt lisateavet seda põhjendades;

- c) riiklik pädev asutus koostab tihedas koostöös projektiarendaja ja muude asjaomaste asutustega ning riiklike pädevate asutustega muudes liikmesriikides, kus projekt asub, sealhulgas kui projekt läbib nende majandusvööndit, käesoleva lõike punkti a kohaste toimingute tulemusi arvesse võttes ning vastavalt VI lisa punkti 2 suunistele loamenetluse üksikasjaliku ajakava;
- d) riiklik pädev asutus võib pärast taotlusedokumentide projekti kättesaamist paluda enda või teiste asjaomaste asutuste nimel, et projektiarendaja esitaks puuduva teabe punktis a osutatud nõutud elementide kohta kuni 45 päeva jooksul.

Eeltaotlusmenetlus hõlmab vajaduse korral projektiarendajate keskkonnuaruannete, sealhulgas kliimamuutustega kohanemise ning küberturvalisuse ja füüsilise julgeoleku dokumentide ning hindamiste koostamist.

45 päeva jooksul alates esimese lõigu punktis d osutatud puuduva teabe esitamisest kiidab pädev asutus tervikliku taotluse läbivaatamise heaks kirjalikult, elektrooniliselt või sihtotstarbelisel digiplatvormil ja alustab lõike 1 punktis b osutatud seadusjärgset loamenetlust.

10. Projektiarendaja teeb riiklike pädevate asutuste ja kõigi asjaomaste asutustega heas usus koostööd, et tagada neile terviklik ja õige teave, eelkõige taustauuringute protsessi käigus kindlaks tehtud teabe puhul.

Projektiarendaja tagab, et taotlustoimik on täielik ja asjakohane, ning küsib selle kohta riikliku pädeva asutuse arvamust võimalikult vara loamenetluse ajal.

Projektiarendaja teeb riikliku pädeva asutusega igakülgset koostööd, et järgida käesolevas määruses sätestatud tähtaegu. Mis tahes viivitusi, mis on tekkinud heas usus tegutsenud projektiarendaja süül, ei võeta arvesse loamenetluse maksimaalse kestuse puhul.

11. Liikmesriigid tagavad, et ükski muudatus nende õiguses ei tooks kaasa enne kõnealuse muudatuse jõustumist alustatud loamenetluse pikenemist. Liidu loendisse kantud projektide kiirendatud loamenetluse säilitamiseks kohandavad riiklikud pädevad asutused nõuetekohaselt käesoleva artikli lõike 6 punkti b kohaselt kehtestatud ajakava, et tagada nii palju kui võimalik, et käesolevas artiklis sätestatud loamenetluse tähtaegu ei ületataks.

12. Käesolevas artiklis sätestatud tähtajad ei mõjuta liidu ega rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi, vaiete menetlemist ega kohtulikku õiguskaitset.

Mitte ühegi loamenetluse jaoks käesolevas artiklis sätestatud tähtaeg ei takista liikmesriike kehtestamast lühemaid tähtaegu.

IV PEATÜKK

Sektoriülene taristu kavandamine

Artikkel 11

Kümneaastaste võrgu arengukavade keskne stsenaarium

1. Tähtpäevaks [kaks aastat pärast jõustumist] ja seejärel vähemalt iga nelja aasta tagant töötab komisjon välja elektri-, vesiniku- ja gaasisektori keskse stsenaariumi ja tundlikkusanalüüsid, mida kasutatakse määruse (EL) 2019/943 artiklis 48 ja määruse (EL) 2024/1789 artiklis 60 osutatud kogu liitu hõlmavates kümneaastastes arengukavades, käesoleva määruse artiklis 12 osutatud taristuvajaduste kindlaksmääramise protsessis, käesoleva määruse artiklis 14 osutatud kogu energiasüsteemi hõlmavas kulude-tulude analüüsis ning käesoleva määruse artiklis 17 osutatud kulude piiriüleses jaotamises.
2. Keskne stsenaarium ja tundlikkusanalüüsid on kooskõlas liidu energia- ja kliimaeesmärkidega ning:
 - a) hõlmavad keskpika tähtajaga ja pikaajalist perspektiivi vähemalt 2050. aastani kooskõlas liidu kliimaneutraalsuse eesmärgiga ning võtavad arvesse riiklikke ja piirkondlikke eripärasid;
 - aa) nende puhul kasutatakse sektoriülest lähenemisviisi, mis tagab elektri-, vesiniku- ja gaasisektori järjepidevuse, optimeerides süsteemi tõhusust;

- b) nende puhul võetakse arvesse uusimaid riiklikke energia- ja kliimakavasid või muid asjakohaseid riiklikke stsenaariumidokumente, mille asjaomane liikmesriik või riigi reguleeriv asutus on heaks kiitnud;
- c) tundlikkusanalüüside puhul kaalutakse muu hulgas alternatiivseid tarnekombinatsioone ja nõudlusemustreid ning eksisteerivaid suundumusi ja prognoose.

3. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja liikmesriigid esitavad komisjoni taotluse korral andmed ja teabe, mis on vajalik lõikes 1 osutatud keskse stsenaariumi koostamiseks. See hõlmab muu hulgas turu- ja võrguandmeid, näiteks nõudluse ja pakkumise prognoosid, elektritootmise, vesinikutootmise ja võrkude näitajad, paindlikkuse allikad, impordieeldused ning samuti aastate kliimaandmed. Komisjon määrab mõistliku tähtaja, mille jooksul andmed ja teave tuleb edastada, võttes arvesse nõutavate andmete ja teabe keerukust ja teabevajaduse kiireloomulisust. Kui adressaat ei esita nõutud teavet komisjoni poolt määratud tähtaja jooksul või annab puudulikku teavet, võib komisjon oma otsusega nõuda teabe esitamist. Komisjon tagab koordineerimise keskse stsenaariumi ja tundlikkusanalüüside jaoks andmete kogumise ning muu andmekogumise vahel, eelkõige määruse (EL) 2018/1999 alusel, ning võimaluse korral kogutud andmete taaskasutamise, et vältida liikmesriikide aruandluse dubleerimist. Asjakohasel juhul palub komisjon ametil kontrollida võrguhaldurite poolt komisjonile esitatud andmeid, sealhulgas paludes asjaomasel riigi reguleerival asutusel riiklikke andmeid kontrollida.

4. Komisjon konsulteerib ameti, riikide reguleerivate asutuste, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse, liikmesriikide, TEN-E rühma ning muude asjaomaste sidusrühmadega keskse stsenaariumi koostamise eesmärgil kogutud andmete, sh keskse stsenaariumi eesmärgil tehtud eelduste ja nende kasutamise asjus. Komisjon kutsub liikmesriike üles kontrollima andmeid, eeldusi ja nende kasutamist ning kutsub nende arutamiseks kokku TEN-E rühma koosoleku.
5. Komisjon esitab keskse stsenaariumi projekti TEN-E rühmale koos teabega selle kohta, kuidas lõikes 4 osutatud konsultatsiooni käigus saadud märkusi on arvesse võetud. TEN-E rühma liikmed esitavad oma märkused, kui neid on, kahe kuu jooksul alates keskse stsenaariumi projekti saamisest.
6. Komisjon võtab keskse stsenaariumi vastu rakendusaktiga. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 23a lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.
7. Pärast keskse stsenaariumi kohta rakendusakti avaldamist avaldab komisjon keskse stsenaariumi aluseks olevad sisend- ja väljundandmed, lähtudes liikmesriigi õiguses ja asjakohastes konfidentsiaalsuskokkulepetes sätestatud piirangutest.

8. Vähemalt iga 24 kuu järel töötab komisjon pärast keskse stsenaariumi vastu võtmist ja TEN-E rühmaga konsulteerimist välja täiendavad tundlikkusanalüüsid või keskse stsenaariumi ajakohastused, kui see on turu või poliitiliste muutuste tõttu vajalik. Komisjon teavitab TEN-E rühma ja võib muuta käesoleva artikli lõikes 6 osutatud rakendusakte mis tahes kõnealuste täiendavate tundlikkusanalüüside või keskse stsenaariumi ajakohastuste kaasamiseks.

Artikkel 12

Taristuvajaduste kindlaks määramise aruanne

1. Nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostavad taristuvajaduste kindlaks määramise aruande, et teha kindlaks taristu lüngad, mis mõjutavad liidu eesmärke elektri ja vesiniku valdkonnas.
2. Need taristuvajaduste kindlaks määramise aruanded vastavad järgmistele nõuetele:
 - a) need põhinevad kesksel stsenaariumil, mille komisjon on koostanud kooskõlas artikliga 11, ja selle tundlikkusanalüüsidel;
 - b) need vastavad metoodikale, mille amet on töötanud välja kooskõlas lõikega 11;
 - c) need vastavad käesoleva määruse VII lisas esitatud põhimõtetele;
 - d) nende puhul kasutatakse elektri- ja vesinikusektori ning vajaduse korral gaasi-, kaugkütte- ja süsinikdioksiidisektori sidusust tagavat sektoriülest lähenemisviisi;
 - e) nendes võetakse arvesse riikliku võrguarenduse praeguseid ja tulevaseid nõudeid.

3. Nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik tagavad läbipaistva ja struktureeritud konsulteerimise asjaomaste sidusrühmadega taristuvajaduste kindlaks määramise aruande koostamiseks vajalike täiendavate andmete, eelduste ja nende kasutamise osas.
4. Kuue kuu jooksul alates artikli 11 kohaselt keskse stsenaariumi avaldamisest, v.a juhul, kui avaldamine piirdub tundlikkusanalüüsi lisamisega, esitavad nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik TEN-E rühmale oma taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete projektid, mis sisaldavad hindamist, kuidas kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavva lisamiseks esitatud projektid rahuldavad kindlaks tehtud vajadusi. Kui avaldamine piirdub tundlikkusanalüüsi lisamisega, siis võib komisjon esitada Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule taotluse, et nad koostaksid uue taristuvajaduste kindlaks määramise aruande kooskõlas käesolevas artiklis kirjeldatud menetlusega.
5. Kahe kuu jooksul alates sellest, kui TEN-E rühm on saanud taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete projektid, hindab amet taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete, sh hindamise, mil määral kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavva lisamiseks esitatud projektid rahuldavad kindlaks tehtud vajadusi, vastavust lõikes 11 osutatud metoodikale ja VII lisas märgitud põhimõtetele, ning teavitab sellest TEN-E rühma.
6. Kahe kuu jooksul alates sellest, kui amet on teavitanud neid taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti nõuetele vastavusest, võivad TEN-E rühma liikmed, võttes arvesse ameti esitatud teavet nõuetele vastavuse kohta, esitada oma märkused ning teavitada vastavalt Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikku.

7. Kahe kuu jooksul alates TEN-E rühma liikmetelt märkuste saamisest kohandavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti, võttes arvesse TEN-E rühma ja ameti märkusi, et tagada täielik vastavus lõike 2 nõuetele, ning esitavad lõpliku taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti komisjonile.
8. Komisjon võib paluda ajakohastusi ja täiendusi neid nõuetekohaselt põhjendades ja mõistliku aja jooksul, kui ta leiab, et taristuvajaduste kindlaks määramise aruande lõplik projekt ei kajasta TEN-E rühma liikmete märkusi nõuetekohaselt, ning selleks, et tagada täielik vastavus VII lisas sätestatud põhimõtetele. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik võtavad vastavalt kõnealuseid taotlusi täielikult arvesse ühe kuu jooksul ning esitavad taristuvajaduste kindlaks määramise aruande läbivaadatud lõpliku projekti uuesti komisjonile.
9. Komisjon esitab taristuvajaduste kindlaks määramise lõplikud aruanded kinnitamiseks TEN-E rühma otsustusorganile, kes võtab meetmeid ühe kuu jooksul alates nende kättesaamisest.
10. Kahe nädala jooksul alates taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete heakskiitmisest kooskõlas lõikega 9 avaldavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik need oma vastaval veebisaidil. Kui see on asjakohane, siis ajakohastavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik taristuvajaduste kindlaks määramise aruandeid, hõlmates ka artiklis 15 osutatud merevõrgu arengukavasid, kooskõlas artikli 11 lõike 8 kohaselt vastu võetud tundlikkusanalüüsidega, kui komisjon esitab vastava taotluse.

11. Tähtpäevaks [üheksa kuud pärast käesoleva määruse jõustumist] avaldab amet pärast ulatuslikku konsulteerimist komisjoni, liikmesriikide, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ja muude asjaomaste sidusrühmadega siduva metoodika taristuvajaduste kindlaksmääramiseks.
12. Metoodika abil tagatakse, et taristuvajaduste kindlaks määramise aruanne vastab VII lisas esitatud põhimõtetele.
13. Amet ajakohastab enda algatusel või komisjoni taotlusel vajaduse korral metoodikat.
14. Kui määruse (EL) 2024/1789 artikli 61 üleminekusätetest ei tulene teisiti, kohaldatakse käesolevat artiklit 1. jaanuarini 2027.

Artikkel 13

Elektrisüsteemi vajaduste rahuldamise protsess

1. Kui elektri taristuvajaduste kindlaks määramise aruandes järeldatakse, et kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavva lisamiseks esitatud projektid ei vasta täielikult artikli 12 kohaselt kindlaks määratud taristuvajadustele, siis võib komisjon algatada menetluse, et leida rahuldamata vajaduste täitmiseks võimalikud lahendused koostöös asjaomaste rühmadega.

2. Komisjon kutsub koostöös Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, liikmesriikide ja ametiga asjaomaste rühmade võrguettevõtjaid üles esitama kuue kuu jooksul alates kutse saamisest ettepanekuid rahuldamata vajaduste täitmist võimaldavate projektide kohta. Komisjon esitab väljapakutud projektid arutamiseks asjaomastele rühmadele, mis on loodud kooskõlas artikliga 3. Komisjon võib kaasata muid asjaomaseid sidusrühmi ja muid piirkondlikke koostöö foorumeid. Projektiarendajad, kes suudavad täita rahuldamata vajadusi, esitavad projektid esimesel võimalusel edasistesse riiklikesse arengukavadesse, kogu liitu hõlmavasse kümneaastasse võrgu arengukavva ja liidu loendisse lisamiseks, võttes arvesse kohaldatavaid abikõlblikkuse tingimusi.
3. Kui lõikes 2 käsitletud menetluse käigus ei tehta kindlaks projekte, mis võimaldavad täita rahuldamata vajadusi, võib komisjon avaldada konkursikutse, milles saab osaleda mis tahes kolmas isik, kellest võib saada projektiarendaja, et pakkuda välja projekte, mis võimaldavad täita rahuldamata vajadusi. Projektiarendajad, kes suudavad täita rahuldamata vajadusi, esitavad projektid esimesel võimalusel edasistesse riiklikesse arengukavadesse, kogu liitu hõlmavasse kümneaastasse võrgu arengukavva ja liidu loendisse lisamiseks, võttes arvesse kohaldatavaid abikõlblikkuse tingimusi. Iga rahuldamata vajaduste täitmise protsessi käigus kindlaks tehtud projekti suhtes kohaldatakse käesoleva määruse kohaseid ühist huvi pakkuvate projektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valikumenetlusi.
4. Komisjon jälgib menetluse tulemusi ning lõigetes 2 ja 3 osutatud projektide edenemist ning kaasab aktiivselt kooskõlas artikliga 3 loodud asjaomased rühmad ning muud asjaomased piirkondliku koostöö foorumid.

Kogu energiasüsteemi hõlmav kulude-tulude analüüs

1. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h ning punktides 2, 3 ja 5 esitatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul töötavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik välja järjepideva metoodika liidu tasandil kogu energiasüsteemi hõlmava ühtlustatud kulude-tulude analüüsi jaoks ning kasutavad seda, kui see on asjakohane ja kui nad hindavad projekte vastavatesse kogu liitu hõlmavatesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse lisamiseks.
2. Metoodika puhul kehtib järgmine:
 - a) see koostatakse kooskõlas V lisa esitatud põhimõtetega;
 - b) see põhineb ühistel eeldustel, mis võimaldavad projekte võrrelda;
 - c) see on kooskõlas liidu energia- ja kliimaeesmärkidega, 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgiga ning keskse stsenaariumiga, millele on osutatud artiklis 11, ning samuti IV lisa esitatud eeskirjade ja näitajatega;
 - d) see võimaldab hinnata artikli 18 kohaseid projektikogumeid ning võtta elektrisektoris arvesse juhtmeta lahendusi;
 - e) selle puhul võetakse kasutusele sektoriülene lähenemisviis.
3. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostavad ja avaldavad esialgse metoodika projekti, mida konsulteeritakse ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ja liikmesriikidega ning muude asjaomaste sidusrühmadega. Konsulteerimine on avatud, õigeaegne ja läbipaistev. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostavad konsulteerimise kohta aruande ja avaldavad selle.

4. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik avaldavad oma metoodika projektid ning esitavad need liikmesriikidele, komisjonile ja ametile. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik esitavad põhjendused, kui nad ei ole lõike 3 kohase konsulteerimisprotsessi jooksul saanud märkusi arvesse võtnud, või on võtnud neid arvesse üksnes osaliselt. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik avaldavad oma sidusa metoodika projekti ning esitavad selle liikmesriikidele, komisjonile ja ametile 2027. aasta detsembriks.
5. Kolme kuu jooksul pärast metoodika projektide kättesaamist võivad amet ja liikmesriigid esitada oma arvamuse Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule ning komisjonile. Komisjon võib korraldada rühmade erikoosolekuid, et arutada metoodika projekte.
6. Kolme kuu jooksul alates ameti ja liikmesriikide arvamuse saamisest muudavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik kumbki oma metoodikat, võttes ameti ja liikmesriikide arvamusi täiel määral arvesse, ning esitavad selle komisjonile heakskiitmiseks.
7. Komisjon esitab oma otsuse kolme kuu jooksul alates vastava metoodika kättesaamisest.
8. Kui komisjon lükkab metoodika projekti tagasi, siis ta põhjendab seda. Nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik vaatavad oma metoodika projekti läbi ja esitavad selle uuesti komisjonile heakskiitmiseks.
9. Kahe nädala jooksul alates komisjoni heakskiidu saamisest avaldavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik kumbki oma metoodika oma veebisaidil.

10. Komisjon ja amet võivad esitada Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule, nagu on kohaldatav, taotluse nende metoodika ajakohastamiseks ning ajakava määramiseks. Amet võib tegutseda omal algatusel või riikide reguleerivate asutuste või sidusrühmade nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel. Amet avaldab saadud taotlused ja kõik asjakohased tundlikku äriteavet mittesisaldavad dokumendid, millel taotlus põhineb.
11. Kui amet või komisjon seda taotleb, siis ajakohastavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik sidusat sektoripõhist kulude-tulude metoodikat kooskõlas lõigete 3–9 kohase heakskiitmise menetlusega.
12. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik avaldavad iga kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava kontekstis ajakohastatud sisendandmed, mis on metoodika rakendamiseks asjakohased, sh arvutusmeetodid, võrgumudelid, asjakohased võimsusvoo- ja turuandmed. Kõnealused andmed avaldatakse piisavalt täpsel kujul, võttes arvesse riiklikes õigusaktides ja asjakohastes konfidentsiaalsuskokkulepetes sätestatud piiranguid. Komisjon ja amet tagavad, et saadud andmeid käsitlevad konfidentsiaalsena nii nemad ise kui ka kõik osalised, kes andmeid nende jaoks analüüsivad.
13. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik arvutavad ja avaldavad kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade osana kõigi projektide kulude-tulude analüüsi tulemused, näidates kuidas kasu riikide vahel jaotub. See hõlmab kasu nii asukohariikidele kui ka muudele kui asukohariikidele, kes saavad vastavast projektist kasu.

14. Nende projektide jaoks, mis kuuluvad II lisa punkti 1 alapunktis g ning punktis 4 esitatud energiataristukategooriatesse, tagab komisjon kogu energiasüsteemi hõlmava liidu tasandi kulude-tulude analüüsi metoodika väljatöötamise. Nimetatud metoodika ühildub tulude ja kulude osas Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku väljatöötatud metoodikatega. Metoodikad töötatakse välja läbipaistvalt, pidades ulatuslikke konsultatsioone ameti, liikmesriikide ja kõigi asjaomaste sidusrühmadega.
15. Alates [2028. aasta aprillist] ja seejärel iga kahe aasta tagant kehtestab amet näitajad ja vastavad etalonväärtused, mille abil võrrelda II lisas esitatud energiataristukategooriate omavahel võrreldavate projektide investeeringute ühikuväärtusi, ja teeb need üldsusele kättesaadavaks. Projektiarendajad esitavad riikide reguleerivatele asutustele ja ametile nõutud andmed. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik võivad kõnealuseid etalonväärtusi kasutada järgnevate kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade jaoks koostatavates tulude-kulude analüüsides.

V PEATÜKK

Merevõrgud taastuenergia lõimimiseks

Artikkel 15

Merevõrgu kavandamine

1. Tähtpäevaks [*kuus kuud pärast jõustumist*] ajakohastavad liikmesriigid komisjoni toetusel nende konkreetsetes esmatähtsates merevõrgukoridorides, mis on kindlaks määratud I lisa 2. jaos, ning iga piirkonna eripära ja arengut arvesse võttes, sealhulgas koostöös asjaomaste kolmandate riikidega, mittesiduvat kokkulepet, mis käsitleb koostööd igas merepiirkonnas 2030., 2040. ja 2050. aastal kasutatava meretaastuenergia eesmärkide osas, järgides oma riiklike energia- ja kliimakavasid ning arvestades iga merepiirkonna meretaastuenergia potentsiaali. Kokkulepe hõlmab meretaastuallikatest toodetud vesiniku ja konkreetseid avamere taastuenergia tehnoloogia eesmärke, kui see on kohaldatav.

Mittesiduvate kokkulepete osana võtavad liikmesriigid komisjoni toetusel oma konkreetsetes esmatähtsates merevõrgukoridorides, mis on esitatud I lisa punktis 2, samuti arvesse seda, kas tuleks kehtestada konkreetset piiriülesed eesmärgid, näiteks hübriid- või piiriülestele radiaalprojektidele, mis võivad hõlmata ka vesinikku, kahe või enama liikmesriigi vahel nende vastavates riiklikes energia- ja kliimakavades, et saavutada meretaastuenergia tootmise eesmärgid igas merepiirkonnas kõige tõhusamal viisil.

Mittesiduv kokkulepe sõlmitakse kirjalikult liikmesriikide territooriumiga seotud iga merepiirkonna kohta ning see ei piira liikmesriikide õigust arendada projekte oma territoriaalmerel ja majandusvööndis. Komisjon annab suuniseid tööks rühmades.

2. Tähtpäevaks [12 kuud pärast jõustumist] ja seejärel iga nelja aasta tagant töötab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik asjaomaste ülekandevõrguettevõtjate, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku ja vesinikuvõrgu haldurite, nagu on asjakohane, riikide reguleerivate asutuste, liikmesriikide ja komisjoni osalusel ning kooskõlas käesoleva artikli lõikes 1 osutatud mittesiduva kokkuleppega järgmise kümneaastase võrgu arengukava osana välja kõrgetasemelised strateegilised lõimitud merevõrgu arengukavad iga merepiirkonna kohta kooskõlas I lisas osutatud esmatähtsate merevõrgukoridoridega, võttes arvesse keskkonnakaitset, mereala ruumilist planeerimist ja muid merekasutusviise, ja avaldab need eraldi aruandena kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava raames.

Lõikes 1 osutatud tähtaja raames kõrgetasemelisi strateegilisi lõimitud merevõrgu arengukavasid välja töötades võetakse lõikes 1 osutatud mittesiduvaid kokkuleppeid arvesse kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade kesksete stsenaariumide koostamiseks.

Kõrgetasemelistes strateegilistes lõimitud merevõrgu arengukavades esitatakse üldine ülevaade mereenergia potentsiaalsetest tootmisvõimsustest ning sellest tulenevatest merevõrkude vajadustest, sealhulgas sellest, millised võivad olla vajadused võrkudevaheliste ühenduste, hübriidprojektide, radiaalühenduste, tugevdamise ja vesinikutaristu järele.

3. Kõrgetasemelised strateegilised lõimitud merevõrgu arengukavad on kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 34 lõike 1 kohaselt avaldatud piirkondlike investeerimiskavadega ning on lõimitud kogu liitu hõlmavatesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse, et tagada maismaa- ja merevõrgu planeerimise sidus arendamine ning vajalik tugevdamine.
4. Hiljemalt nelja aasta möödumisel lõikes 1 osutatud mittesiduva kokkuleppe vastuvõtmisest ajakohastavad liikmesriigid oma mittesiduvat kokkulepet, millele on osutatud käesoleva artikli lõikes 1, muu hulgas arvesse võttes tulemusi, mida on andnud viimane kulude-tulude analüüsi rakendamine ja kulude jagamise rakendamine esmatähtsatele merevõrgukoridoridele, ning kõiki vabatahtliku piirkondliku koostöö tulemusel tehtud asjaomaseid analüüse.

5. Iga kord pärast iga merepiirkonna mittesiduvate lepingute ajakohastamist kooskõlas lõikega 4 ajakohastab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kõrgetasemelist strateegilist lõimitud merevõrgu arengukava järgmise kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava raames, nagu on osutatud lõikes 2.

Artikkel 16

Mereenergiaprojektide ühiste investeerimisraamistike suunised

1. Komisjon kaalub koos liikmesriikide, asjaomaste ülekandevõrguettevõtjate, ameti ja riikide reguleerivate asutustega, kas on vajalik ajakohastada suuniseid mereenergiaprojektide koostööpõhiste investeerimisraamistike kohta, milles on esitatud konkreetsed kulude-tulude ning kulude jagamise analüüsid artikli 15 lõikes 2 osutatud merepiirkonna lõimitud merevõrgu arengukavade kasutuselevõtuks kooskõlas artikli 15 lõikes 1 osutatud mittesiduvate kokkulepetega, ning kui see on asjakohane, avaldab suuniste ajakohastatud versiooni. Suunised peavad olema kooskõlas artikli 17 lõikega 1. Komisjon ajakohastab asjakohasel juhul oma suuniseid, võttes arvesse nende rakendamise tulemusi.
2. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik koos asjaomaste ülekandevõrguettevõtjate, ameti, riikide reguleerivate asutuste ja komisjoniga ning asjakohasel juhul Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikuga ajakohastab esmatähtsate merevõrgukoridoride puhul saadud kulude-tulude ja kulude jagamise analüüsi tulemusi, sealhulgas alati, kui komisjon avaldab mis tahes ajakohastuse suunistele konkreetse kulude-tulude ning kulude jagamise kohta artikli 15 lõikes 2 osutatud merepiirkonna lõimitud merevõrgu arengukava kasutuselevõtuks kooskõlas artikli 15 lõikes 1 osutatud mittesiduvate kokkulepetega.

VI PEATÜKK

Õigusraamistik

Artikkel 17

Püriülese mõjuga investeeringute võimaldamine

1. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h ning punktides 2 ja 5 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate selliste ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mis kuuluvad igas asjaomases liikmesriigis riigi reguleeriva asutuse pädevusse, kannavad tegelikult tehtud investeerimiskulud, mis ei sisalda hoolduskulusid, selliste liikmesriikide asjakohased ülekandevõrguettevõtjad, vesinikuvõrgu haldurid või muud ettevõtjad või ülekandetaristu projektiarendajad, kellele projekt avaldab positiivset puhasmõju, ning selles ulatuses, mis ei ole kaetud võimsusjaotustulu või muude tasudega, mida maksavad võrgu kasutajad võrgujuurdepääsutasude kaudu selles liikmesriigis või nendes liikmesriikides.
2. Käesoleva artikli sätteid kohaldatakse artiklis 27 ning II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h ning punktides 2 ja 5 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, kui vähemalt üks projektiarendaja taotleb asjakohastelt riiklikelt asutustelt selle kohaldamist projekti kulude suhtes.

II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate projektide suhtes võib kohaldada käesoleva artikli sätteid, kui vähemalt üks projektiarendaja taotleb käesoleva artikli kohaldamist asjaomastelt riiklikelt asutustelt.

Kui projektil on mitu projektiarendajat, paluvad asjaomased riikide reguleerivad asutused viivitamata kõigil projektiarendajatel esitada investeerimistaotlus ühiselt vastavalt lõikele 4.

3. Sellise ühist huvi pakkuva projekti korral, mille suhtes kohaldatakse lõiget 1, hoiavad projektiarendajad kõiki asjaomaseid riikide reguleerivaid asutusi korrapäraselt – vähemalt kord aastas alates projekti liidu loendisse kandmisest ja kuni projekti käikulaskmiseni – kursis projekti arengu ning väljaselgitatud kulude ja mõjuga.
4. Niipea kui selline ühist huvi pakkuv projekt on jõudnud piisavalt kaugesse etappi ja on hinnanguliselt valmis rajamisetapiks järgmise 36 kuu jooksul, esitavad projektiarendajad pärast konsulteerimist nende liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjatega või vesinikuvõrgu halduritega, kellele projekt avaldab märkimisväärset positiivset netomõju, investeerimistaotluse. Nimetatud investeerimistaotlus sisaldab taotlust kulude piiriülese jaotamise kohta ning see esitatakse kõigile asjaomastele riikide reguleerivatele asutustele koos järgmisega:
 - a) ajakohane projektipõhine kulude-tulude analüüs, mis on kooskõlas artiklis 11 osutatud keskse stsenaariumi ja artiklis 11 osutatud mis tahes tundlikkusanalüüsidega, ning artiklis 14 osutatud ühtlustatud kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi metoodika, võttes arvesse projekti asukohaliikmesriikide territooriumi piire ületavat kasu;
 - b) äriplaan, milles on hinnatud projekti rahalist elujõulisust ja märgitud muu hulgas valitud rahastamislahendus, ning II lisa punktis 3 osutatud energiataristu kategooriasse kuuluva ühist huvi pakkuva projekti puhul turu-uuringute tulemused;
 - c) kui projektiarendajad selles kokku lepivad, siis põhjendatud ettepanek kulude piiriülese jaotamise kohta.

Kui projekti arendab mitu projektiarendajat, esitavad nad oma investeerimistaotluse ühiselt.

Asjaomased riikide reguleerivad asutused edastavad pärast iga investeerimistaotluse kättesaamist ametile teavitamise eesmärgil viivitamata selle koopia.

Asjaomased riikide reguleerivad asutused ja amet tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

5. Kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil viimane asjaomane riigi reguleeriv asutus sai kätte investeerimistaotluse, võtavad nad pärast asjaomaste projektiarendajatega nõupidamist vastu ühised kooskõlastatud otsused, mis käsitlevad selliste tegelikult tekkinud investeerimiskulude jaotamist, mida iga ülekandevõrguettevõtja seoses projektiga kannab, ning nende kulude arvesse võtmist tasudes, või investeerimistaotluse täielikku või osalist tagasilükkamist, kui riikide reguleerivate asutuste ühises analüüsis jõutakse järeldusele, et projekt või selle osa ei too mõnes asjaomaste reguleerivate asutuste liikmesriigis märkimisväärset puhaskasu.

Riikide reguleerivad asutused lisavad asjakohased tegelikult tekkinud investeerimiskulud tasudesse, nagu on määratletud lõikes 14 osutatud soovitusel, kooskõlas iga ülekandevõrguettevõtja poolt projekti jaoks kantavate investeerimiskulude jaotusega.

Seejärel hindavad riikide reguleerivad asutused oma riigi territooriumi projektide puhul asjakohasel juhul, kas seoses investeerimiskulude lisamisega tasudesse võivad tekkida hinna taskukohasuse probleemid.

6. Kulude jaotamisel võtavad asjaomased riikide reguleerivad asutused arvesse järgmist:

- a) tegelikud või hinnangulised võimsusjaotustasud või muud tasud;
- b) tegelikud või hinnangulised tulud, mis tulenevad määruse (EL) 2019/943 artikli 49 alusel loodud ülekandevõrguettevõtjatevahelisest hüvitamismehhanismist.

Kulude piiriülesel jaotamisel võetakse arvesse asjaomaste liikmesriikide projektide majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid kulusid ja tulusid ning vajadust tagada ühist huvi pakkuvate projektide arendamiseks stabiilne rahastamisraamistik, minimeerides samal ajal vajadust rahalise toetuse järele. Kulude piiriülesel jaotamisel üritavad riikide reguleerivad asutused saavutada asjaomaste ülekandevõrguettevõtjatega või vesinikuvõrgu halduritega konsulteerides vastastikuse kokkuleppe, mis põhineks muu hulgas käesoleva artikli lõike 4 esimese lõigu punktides a ja b nimetatud teabel. Nende hinnang põhineb artiklis 11 osutatud kesksel stsenaariumil ja mis tahes tundlikkusanalüüsidel, mis võimaldavad põhjalikult analüüsida ühist huvi pakkuva projekti panust liidu energiapolitikasse süsinikuheite vähendamise, turgude lõimimise, konkurentsi, kestlikkuse ja energiavarustuskindluse osas.

7. Kulude jaotamisel võtavad asjaomased riikide reguleerivad asutused arvesse järgmisi üldpõhimõtteid:

- a) kui vähemalt 10 % projekti hinnangulisest netokasust tekib liikmesriigis, tuginedes Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku poolt artikli 14 lõike 13 kohaselt esitatud teabele, siis peavad kõnealune liikmesriik ja asjaomane riigi reguleeriv asutus osalema kulude piiriülese jaotamise protsessis analüüsi ja konsulteerimise eesmärgil, ilma et see mõjutaks ühegi võrguettevõtja kantavaid kulusid ja kui liikmesriik, kus projekti kaalutakse, ei otsusta teisiti;

- b) kui see on asjakohane, siis peab liikmesriikide vahel kulude jaotamine põhinema puhastulu jaotamisel, tagades et kulude jaotamise alus kajastab kõnealust jaotust;
- c) kulude piiriülene jaotamine peab põhinema kulude jaotamise eelneval kokkuleppel, mis on koostatud eesmärgiga tagada investeerimiskindlus ning mis peab olema läbipaistev ja prognoositav, ning kulude piiriülese jaotamise puhul võib anda võimaluse teha tagantjärele kohandusi, kui kõnealused kohandused on otseselt määratletud kulude jaotamise otsuses ning selgelt piiritletud, sealhulgas seoses ajavahemike, asjaolude ja hõlmatud kulude kategooriatega.

Kui ühist huvi pakkuv projekt leevendab sellist negatiivset välismõju nagu ringvood, ja seda ühist huvi pakkuvat projekti rakendatakse liikmesriigis, kust negatiivne välismõju pärineb, ei loeta sellist leevendamist piiriüleseks kasuks ning seetõttu ei võeta seda aluseks kulude jaotamisel nende liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjate vahel, kellele see negatiivne välismõju avaldub.

8. Asjaomased riikide reguleerivad asutused võtavad direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 78 lõike 1 ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 59 lõike 1 punkti a kohasel tasude kindlaksmääramisel ja kinnitamisel käesoleva artikli lõikes 5 osutatud kulude piiriülese jaotamise alusel arvesse ülekandevõrguettevõtja, vesinikuvõrgu halduri või muu projektiarendaja tegelikke kulusid, niivõrd kui need kulud vastavad tõhusa ja võrreldava struktuuriga ettevõtja kuludele.

9. Asjaomased riikide reguleerivad asutused teatavad kulude jaotamise otsusest viivitamata ametile, lisades kogu nimetatud otsusega seotud asjakohase teabe. Kulude jaotamise otsuses esitatakse eelkõige üksikasjalikud põhjendused kulude jaotamiseks liikmesriikide vahel, sealhulgas järgmine:

- a) hinnang igale asjaomasele liikmesriigile avaldunud mõjule, sealhulgas võrgutausid käsitlevale mõjule;
- b) hinnang lõike 4 esimese lõigu punktis b osutatud äriplaanile;
- c) projektist tulenevad piirkondlikud või kogu liitu hõlmavad positiivsed välismõjud, nagu energiavarustuskindlus, süsteemi paindlikkus, solidaarsus või innovatsioon;
- d) asjaomaste projektiarendajatega peetud nõupidamise tulemus.

Kulude jaotamise otsus avaldatakse asjaomaste riikide reguleerivate asutuste veebisaitidel ning seda jagatakse ameti ja komisjoniga.

[*Jõustumisest kuue kuu jooksul*] loob amet riikide reguleerivate asutuste tehtud kõigi kulude piiriülese jaotamise otsuste mittekonfidentsiaalsete versioonide keskhoidla ja majutab selle oma veebisaidil.

10. Kui asjaomased riikide reguleerivad asutused ei ole jõudnud investeerimistaotluse osas kokkuleppele kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil viimane asjaomane riigi reguleeriv asutus sai kätte kõnealuse investeerimistaotluse, teavitavad nad viivitamata ametit.

Sellisel juhul või asjaomaste riikide reguleerivate asutuste ühise taotluse korral teeb amet kolme kuu jooksul alates tema poole pöördumisest otsuse investeerimistaotluse kohta, sealhulgas lõikes 5 osutatud kulude piiriülese jaotamise kohta.

Enne otsuse tegemist konsulteerib amet asjaomaste riikide reguleerivate asutuste ja projektiarendajatega. Kui amet soovib lisateavet, võib teises lõigus osutatud kolmekuulist ajavahemikku pikendada kahe kuu võrra. Nimetatud täiendav ajavahemik algab täieliku teabe kättesaamisele järgnevast päevast.

Ameti hindamine põhineb artikli 11 kohaselt koostatud kesksel stsenaariumil ja mis tahes tundlikkusanalüüsidel, mis võimaldavad põhjalikult analüüsida ühist huvi pakkuva projekti panust liidu energiapoliitika eesmärkide saavutamisse süsinikuheite vähendamise, turgude lõimimise, konkurentsi, kestlikkuse ja energiavarustuskindluse osas.

Kui amet teeb otsuse kulude piiriülest jaotamist sisaldava investeerimistaotluse kohta, siis laseb ta asjaomastel riiklikel asutustel määrata otsuse rakendamise ajal kooskõlas liikmesriigi õigusega kindlaks selle, kuidas investeerimiskulud lisatakse tasudesse kooskõlas kulude piiriülese jaotamisega.

Investeerimistaotluse kohta tehtud otsus, sealhulgas kulude piiriülene jaotamine, avaldatakse. Kohaldatakse määruse (EL) 2019/942 artikli 25 lõiget 3 ning artikleid 28 ja 29.

11. Amet edastab komisjonile viivitamata kõikide kulude jaotamise otsuste koopiad koos iga otsust käsitleva kogu asjakohase teabega. Amet avaldab kõigi otsuste mittekonfidentsiaalsed versioonid oma veebisaidil. Selle teabe võib esitada kokkuvõtlikult. Amet ja komisjon tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.
12. Kulude jaotamise otsused ei mõjuta ülekandevõrguettevõtjate õigust kohaldada võrgule juurdepääsu tasusid ega riigi reguleerivate asutuste õigust neid kinnitada vastavalt määrustele (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning direktiividele (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788.

13. Käesolevat artiklit ei kohaldata selliste ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, mille puhul kehtib mõni järgmistest:
- a) erand direktiivi (EL) 2024/1788 artiklitest 31, 32 ja 33 ning artikli 78 lõikest 7 kooskõlas määruse (EL) 2024/1789 artikliga 78;
 - b) erand määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõigetest 2 ja 3 või direktiivi (EL) 2019/944 artiklist 6, artikli 59 lõikest 7 ja artikli 60 lõikest 1 vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 63;
 - c) erand eraldamisest või kolmanda isiku juurdepääsueeskirjadest vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 714/2009³⁸ artiklile 17 või määruse (EL) 2019/943 artiklile 64 ja direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 66.
14. Tähtpäevaks [*kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist*] võtab amet vastu soovitusel, et määrata kindlaks head tavad ühist huvi pakkuvate projektide investeerimistaotluste menetlemiseks kooskõlas käesoleva artikli lõikes 7 osutatud põhimõtetega.

Amet ajakohastab seda soovitusel vajaduse korral korrapäraselt. Soovitusel võetakse arvesse sektoripõhiseid eripärasid ja sellega tagatakse sidusus merevõrkude kulude piiriülese jaotamise põhimõtetega, millele on osutatud artikli 16 lõikes 1. Soovitusel vastuvõtmisel või ajakohastamisel peab amet ulatuslikke konsultatsioone, millesse on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad. Kõnealune soovitus sisaldab samuti mittesiduvat kulude piiriülese jaotamise vormi, et lihtsustada riikide reguleerivate asutuste tööd.

³⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriüleses elektrikaubanduses ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1228/2003 (ELT L 211, 14.8.2009, lk 15, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/714/oj>).

15. Vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul on kulude piiriülese jaotamise aluseks samad eeskirjad ja tingimused, millele on osutatud käesolevas artiklis seoses nendest projektidest liidule tekkiva kasuga. Kulude piiriülese jaotamise määrab kooskõlastatud viisil kindlaks abisaaja liikmesriigi asjaomane reguleeriv asutus.
16. Käesolevat artiklit kohaldatakse *mutatis mutandis* kõigi artikli 18 kohaste projektikogumite suhtes.

Artikkel 18

Energiataristu projektikogumite moodustamise võimaldamine kulude jagamise otstarbel

1. Projektiarendajad võivad moodustada liidu loendisse kantud kahest või enamast projektist koosneva projektikogumi, et lihtsustada asjaomaste liikmesriikide ja vajaduse korral kolmandate riikide arutelusid kulude jagamise teemal ning kulude piiriülese jaotamise otsuseid liikmesriikide asjaomaste reguleerivate asutuste või liikmesriikide ja kolmandate riikide reguleerivate asutuste vahel, nagu on asjakohane.
2. Komisjon võib kutsuda projektiarendajaid üles esitama asjaomastele rühmadele arutamiseks ettepaneku, milles käsitletakse kahest või enamast liidu loendisse kantud projektist koosnevat üht või mitut kogumit, hõlmates ka kogumi moodustamise põhjendust ja selle eeldatava kasu. Projektikogum võib sisaldada erinevas arenguetaapis projekte, tingimusel et kogumi moodustamine ei põhjusta viivitusi kõige kaugemas arenguetaapis projektide rakendamisel. Projektiarendajate poolt asjaomastele rühmadele esitatud kogumite kulude-tulude analüüsi ja kulude piiriülese jaotamise ettepanekuid hinnatakse reguleerivate asutuste vahel piirkondlikult koordineeritud protsessi kaudu, mis on aluseks käesoleva artikli lõikes 5 osutatud ajakohasele kulude-tulude analüüsile ja kulude piiriülese jaotamise ettepanekule.

3. Pärast rühmades toimuvaid arutelusid võib komisjon taotleda, et Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik esitaks kahest või enamast liidu loendisse kantud projektist koosneva väljapakutud kogumi kohta ühise kulude-tulude analüüsi. Ühine kulude-tulude analüüs peab olema kooskõlas artiklis 11 osutatud keskse stsenaariumi ja tundlikkusanalüüsidega ning artikli 14 kohaselt koostatud metoodikaga. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik esitavad ühise kulude-tulude analüüsi kahe kuu jooksul alates komisjoni taotlusest.
4. Asjaomased liikmesriigid koos asjaomaste riikide reguleerivate asutustega teevad komisjoni toetusel projektikogumi kohta järelduse ning vajaduse korral kutsuvad projektiarendajaid lisama kogumisse projekte või jätma sealt projekte välja, kui see soodustab kulude jagamise teemalisi arutelusid, tingimusel et kogumis sisalduvate liidu loendisse lisatud projektide arv jääb hallatavaks.
5. Asjaomased liikmesriigid võivad otsustada kiita kogumid heaks ja kutsuda projektiarendajaid esitama ühise investeerimistaotluse kooskõlas artikli 17 lõikega 4. Kõnealust otsust jagatakse asjaomaste rühmade ja komisjoniga. Artikli 17 lõike 4 kohaldamisel lisatakse investeerimistaotlusesse ainult üks ajakohane kulude-tulude analüüs ja üks kulude piiriülese jaotamise ettepanek, et lihtsustada liidu finantsabi võimalikku taotlemist kooskõlas artikliga 21 või muude asjakohaste toetusmehhanismidega.

6. Liikmesriigid, kes rakendavad käesolevas artiklis osutatud projektikogumeid, mis koosnevad II lisa punkti 2 alapunktis a loetletud ühishuviprojektidest, võivad ühiselt lubada vesinikuvõrgu halduritel kohaldada selliste projektikogumite suhtes määruse (EL) 2024/1789 artikli 5 lõikes 3 ette nähtud kulude ajalist jaotamist ühise metoodika alusel, kui asjaomased reguleerivad asutused selle heaks kiidavad. Komisjon hindab [kuue kuu jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist] piiriüleste vesinikutaristuprojektide riskide vähendamist ja laiendamist toetavate olemasolevate meetmete tõhusust, kaardistades võimalikud alternatiivsed meetmed, sealhulgas liidu tasandi finantstagatised. Komisjon konsulteerib ameti ja muude asjaomaste sidusrühmadega ning võtab arvesse nende asjakohast tööd.

Võimsusjaotustulu liidu loendisse kantud elektriprojektidele

1. Alates [1. jaanuarist 2028] eraldavad ülekandevõrguettevõtjad 10 % aastasest võimsusjaotustulust, mida ei ole kulutatud jaotatud võimsuse tegeliku kättesaadavuse tagamiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktiga a ning meretaastuvelektriijaamade käitajatele hüvitise maksmiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktiga c, liidu loendisse kantud projektide võrguinvesteeringuteks, mis aitavad vähendada võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratust kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktiga b. Jaotatava aastase võimsusjaotustulu osa suureneb alates [1. jaanuarist 2031] 5 protsendipunkti aastas, kuni see jõuab 25 %ni. Selline eraldamine ei piira riikide reguleerivate asutuste pädevust seoses võimsusjaotustulu kasutamisega vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 19.

Käesolevat artiklit ei kohaldata võimsusjaotustulu suhtes, mis tuleneb liikmesriigisisese pakkumispäringkonna piiridest, ega võimsusjaotustulu suhtes, mis saadi enne käesoleva määruse jõustumist.

2. Kui käesoleva artikli lõikes 1 osutatud vahendeid ei saa eraldada liidu loendisse kantud projektidele, kirjendavad ülekandevõrguettevõtjad osutatud vahendid sisemises raamatupidamisarvestuses eraldi reale määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 3 kohaselt, seni kuni need saab kulutada kas liidu loendisse kantud selliste projektide rahastamiseks, mis aitavad vähendada võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratust, või juhul kui liidu loendis ei ole piisavalt kaugesse etappi jõudnud projekte, selliste alternatiivsete projektide rahastamiseks, millel on sama eesmärk ja mis on lisatud kümneaastasesse võrgu arengukavadesse, või kuni ülekandevõrguettevõtjad on tõendanud, tuginedes artikli 12 alusel sellele Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku taristuvajaduste kindlaksmääramise aruandele, mis on kõige viimasena heaks kiidetud, et asjaomase liikmesriigi piiridel ei ole vaja täiendavat piiriülest ülekandevõimsust võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratuse vähendamiseks, kusjuures sellest alates võib rahalisi vahendeid kasutada muudel määruse (EL) 2019/943 artikli 19 kohastel otstarvetel. Ülekandevõrguettevõtjad tõendavad seda kohaldatavatel juhtudel oma aruannetes vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikele 5.
- 2a. Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt eraldatud vahendid arvutatakse igal aastal määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 4 alusel välja töötatud metoodika kohaselt. Käesoleva artikli lõikes 2 osutatud sisemises raamatupidamisarvestuses eraldi real kirjendatud vahendid peavad olema tuvastatavad ja need kantakse ühest kalendriaastast teise vastavalt määruse 2019/943 artikli 19 lõike 4 kohaselt välja töötatud metoodikale.
- 2b. Kui pärast 1. jaanuari 2031 eraldatud vahendeid ei ole kulutatud liidu loendisse kantud projektidele või alternatiivsetele projektidele, millel on sama eesmärk ja mis on lisatud kümneaastasesse võrgu arengukavasse vastavalt lõikele 2, tehakse asjaomasel kalendriaastal reserveeritud vahendid nende reserveerimisele järgneva kaheksanda kalendriaasta lõpus kättesaadavaks, et kasutada neid kooskõlas määruse 2019/943 artikliga 19. Lõike 2 kohaselt enne 1. jaanuari 2031 eraldatud vahendite puhul algab kaheksa-aastane periood nende vabastamiseks 1. jaanuaril 2031.

3. Lõikes 1 osutatud vahendite kasutamisel kehtib järgmine:

- a) sellega aidatakse vähendada liidu loendisse kantud nende projektide rahastamispuudujääki, mis asuvad liikmesriigis, kus võimsusjaotustulu on saadud, võttes nõuetekohaselt arvesse eeldatavat tasudest rahastamist.
Vahendeid võib kasutada ka selleks, et katta rahastamispuudujääki liidu loendisse kantud projektide puhul, mis asuvad väljaspool selle liikmesriigi piire ja toovad kõnealusele liikmesriigile märkimisväärset kasu kooskõlas kõnealuse projekti kulude piiriülese jaotamise otsusega, tingimusel et asjaomase liikmesriigi reguleeriv asutus sellega nõustub, samuti selliste projektide kulude katmiseks, millel oli varem ühishuviprojekti või vastastikust huvi pakkuva projekti staatus, mis on lõpule viidud ja mis ei ole enam liidu loendis, kui võimsusjaotustulu kasutatakse jätkuvalt sellega seotud investeerimiskulude katmiseks;
- b) see esitatakse läbipaistval viisil määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 5 kohastes ülekandevõrguettevõtjate aruannetes ning ka käesoleva määruse artikli 17 lõike 4 punkti c kohastes kulude piiriülese jaotamise otsuste taotlustes;
- c) sellega tagatakse proportsionaalsus, läbipaistvus ja diskrimineerimiskeelu kohaldamine;
- d) see ei hõlma määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 kohaste esmatahtsate eesmärkide saavutamist;
- e) see ei takista projektiarendajaid taotlemast liidu finantsabi.

4. Komisjon võib vastu võtta rakendusakti, millega kehtestatakse rakendusnormid, et veelgi täpsustada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud vahendite kasutamist ning tingimusi, mille alusel saab, nagu on ette nähtud lõikes 3, viimati heaks kiidetud Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku taristuvajaduste kindlaksmääramise artikli 12 kohasele aruandele tuginedes tõendada, et asjaomase liikmesriigi piiril ei ole vaja käesoleva artikli lõike 2 kohase võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõimsuse piiratuse vähendamiseks täiendavat piiriülest ülekandevõimsust. Rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 23a lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega. .
5. [Kuu kuu] jooksul alates käesoleva määruse jõustumisest ajakohastab amet rangelt käesoleva artikli kohaldamise eesmärgil võimsusjaotustulu kasutamise metoodikat kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikega 4. Ajakohastatud metoodika peab olema kooskõlas käesoleva artikli lõigetega 1, 2, 2a ja 3 ning käesoleva artikli lõike 4 kohaselt vastu võetud rakendusaktidega.

Artikkel 20

Regulatiivsed stiimulid

1. Kui projektiarendajale kaasneb riiklike reguleerivate asutuste pädevusse kuuluva ühist huvi pakkuva projekti arendamise, rajamise, haldamise või hooldamisega suurem risk kui võrreldava taristuprojektiga tavaliselt, võivad riikide reguleerivad asutused või muu pädev asutus, kui liikmesriik on nii sätestanud, pakkuda projekti teostamiseks asjakohaseid stiimuleid kooskõlas määrustega (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning direktiividega (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788.

Esimest lõiku ei kohaldata selliste ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, mille puhul kehtib mõni järgmistest:

- a) erand direktiivi (EL) 2024/1788 artiklitest 31, 32 ja 33 ning artikli 78 lõigetest 7 ja 9 vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artiklile 78;
- b) erand määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõigetest 2 ja 3 või direktiivi (EL) 2019/944 artiklist 6, artikli 59 lõikest 7 ja artikli 60 lõikest 1 vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 63;
- c) erand direktiivi 2009/73/EMÜ artiklist 36;
- d) erandid kooskõlas määruse (EÜ) nr 714/2009 artikliga 17.

2. Kui riikide reguleerivad asutused võtavad vastu otsuse pakkuda käesoleva artikli lõikes 1 osutatud stiimuleid, võtavad nad arvesse artikli 14 kohaselt koostatud metoodika abil tehtud kulude-tulude analüüsi tulemusi ja eelkõige projekti positiivset välismõju piirkondadele või kogu liidule. Lisaks analüüsivad riikide reguleerivad asutused projektiarendaja kantavaid spetsiifilisi riske, nende vähendamiseks võetud meetmeid ja kõnealuse riskiprofiili põhjuseid, pidades silmas projekti positiivset puhasmõju võrreldes riskivabama alternatiiviga. Stiimuleid pakutakse eelkõige seoses maismaal ja merel kasutatava uue ülekandetehnoloogia ning kulude katmatajätmise riskide ning arendusriskidega.

3. Otsuse tegemisel stiimulite pakkumise kohta võetakse arvesse projektiga kaasneva riski laadi ning otsusega võidakse pakkuda stiimuleid, mis hõlmavad muu hulgas üht või mitut järgmist meetet:
- a) ennetava investeerimise eeskirjad;
 - b) projekti käikulaskmisele eelnenud tõhusate investeerimislahenduste kajastamise eeskirjad;
 - c) projekti investeeritud kapitalilt lisakasumi võimaldamise eeskirjad;
 - d) muud vajalikuks ja asjakohaseks peetavad meetmed.

VII PEATÜKK

Rahastamine

Artikkel 21

Määruse (EL) 2021/1153 kohased liidu finantsabi tingimustele vastavad projektid

1. Artiklis 27 ja II lisas esitatud energiataristu kategooriatesse kuuluvatele ühist huvi pakkuvatele projektidele võib anda liidu finantsabi uuringutoetuste ja rahastamisvahendite kaudu.
2. Artiklis 27 ja II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h ning punktides 2 ja 5 esitatud energiataristu kategooriatesse kuuluvatele ning riikide reguleerivate asutuste pädevusse kuuluvatele ühist huvi pakkuvatel projektidel on õigus saada liidu finantsabi ka ehitustööde toetuste kujul, kui need projektid vastavad kõikidele järgmistele kriteeriumidele:
 - a) projekti kulude-tulude analüüsis, mis on koostatud artikli 17 lõike 4 punkti a kohaselt, tõendatakse olulist positiivset välismõju, nt energiavarustuskindlus, süsteemi paindlikkus, solidaarsus või innovatsioon;
 - b) projekti kohta on tehtud artikli 17 kohane kulude piiriülese jaotamise otsus;
 - c) projekti ei saa äriplaani või muude hinnangute, eelkõige potentsiaalsete investorite, võlausaldajate või riigi reguleeriva asutuse koostatud hinnangute järgi rahastada turu vahenditest ega õigusraamistiku kaudu, võttes selle hindamisel kas projekt vajab liidu finantsabi, arvesse artikli 20 lõikes 2 osutatud stiimuleid käsitlevat otsust ja selle põhjendust.

3. Ühist huvi pakkuvatel projektidel, mida teostatakse artikli 5 lõike 7 punktis d osutatud menetluse kohaselt, on õigus saada liidu finantsabi ka ehitustööde toetuste kujul, kui need vastavad käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud kriteeriumidele.
4. II lisas esitatud energiataristu kategooriatesse kuuluvatel ühist huvi pakkuvatel projektidel, millele ei ole osutatud lõikes 2, v.a kõnealuse lisa punktis 3 märgitud taristukategooria, on õigus saada liidu finantsabi ka tööde toetuste kujul, kui need projektid vastavad kõikidele järgmistele kriteeriumidele:
 - a) artikli 14 kohaselt koostatud asjakohast kulude-tulude analüüsi metoodikat kasutades projektiarendaja koostatud projektipõhine kulude-tulude analüüs sisaldab tõendeid märkimisväärse positiivse välismõju kohta, nt energiavarustuskindluse, süsteemi paindlikkuse, solidaarsuse või innovatsiooni osas;
 - b) turg ei suuda projekti rahastada kooskõlas projektiarendaja koostatud äriplaani ja muude hindamistega, eelkõige nendega, mille on ellu viinud potentsiaalsed investorid, võlausaldajad või riigi reguleeriv asutus;
 - c) projekti on hinnanud asjaomane riiklik asutus või, kui see on kohaldatav, riigi reguleeriv asutus, konsulteerides nende liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjate või asjaomaste jaotusvõrguettevõtjatega, kes saavad projektist märkimisväärset positiivset puhaskasu, ja see hindamine näitab projektiga kaasnevat selgelt märkimisväärset positiivset välismõju (nt energiavarustuskindluse, süsteemi paindlikkuse, solidaarsuse või innovatsiooni osas) ning see hõlmab sellise mõju hindamist ja selles on esitatud selged tõendid, et projekt ei ole majanduslikult elujõuline vastavalt kulude-tulude analüüsile, äriplaanile ja hindamistele, mille on teinud projektiarendaja ning potentsiaalsed investorid või võlausaldajad ning, kui see on kohaldatav, riigi reguleeriv asutus.

5. Käesoleva artikli lõike 4 punktis c osutatud hindamine peab põhinema artikli 11 kohasel stsenaariumil ja selle mis tahes olemasolevatel tundlikkusanalüüsidel ning see peab sisaldama tegelikult tekkinud kulude täpset prognoosimist ja hindamist, projektist saadava kasu üksikasjalikku kirjeldust, sh selle jaotust individuaalsete liikmesriikide või kolmandate riikide piiride üleselt, sh kui need ei ole asukohariigid, kulude piiriülese jaotuse ning kõigi projekti jaoks asjakohaste rahastamisallikate kirjeldust, mis on juba kindlad.

6. Käesolevat artiklit kohaldatakse *mutatis mutandis* kõigi vastastikust huvi pakkuvate projektide ja artikli 18 kohaste projektikogumite suhtes.

Vastastikust huvi pakkuvatel projektidel on õigus saada liidu finantsabi vastavalt määruses (EL) 2021/1153 sätestatud tingimustele. Mis puudutab ehitustööde toetusi, võib vastastikust huvi pakkuvatele projektidele anda liidu finantsabi tingimusel, et need vastavad käesoleva artikli lõikes 2 või 4 sätestatud kriteeriumidele ning projekt aitab kaasa liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkide saavutamisele.

Artikkel 22

Suunised liidu finantsabi andmise kriteeriumide kohta

Käesoleva määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud erikriteeriume ja artikli 4 lõikes 5 sätestatud parameetreid kohaldatakse määrusega (EL) 2021/1153 kehtestatud liidu finantsabi andmise kriteeriumide kindlaksmääramisel. Käesoleva määruse artikli 27 kohaste ühist huvi pakkuvate projektide suhtes kohaldatakse lisaks artikli 21 lõikes 2 sätestatud nõuetele turgude lõimimise, energiavarustuskindluse, konkurentsivõime ja kestlikkuse kriteeriume.

VIII PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 23

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artikli 3 lõikes 4 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile seitsmeks aastaks alates 23. juunist 2027. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne seitsmeaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 3 lõikes 4 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.
5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 3 lõike 4 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 23a

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 24

Aruandlus ja hindamine

1. Hiljemalt 30. juuniks 2032 esitab komisjon aruande liidu loendisse kantud projektide rakendamise kohta ning esitab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Aruandes hinnatakse järgmist:
 - a) liidu loendisse kantud projektide kavandamisel, arendamisel, rajamisel ja käikulaskmisel tehtud edusammud ning asjakohasel juhul viivitused rakendamisel ja muud kogetud raskused;

- b) vahendid, mida liit on liidu loendisse kantud projektide jaoks eraldanud ja välja maksnud, võrreldes liidu loendisse kantud rahastatud projektide koguväärtusega;
- c) edusammud, mida on liidu loendisse kantud projektide kavandamisel, arendamisel, rajamisel ja käikulaskmisel tehtud taastuvate energiaallikate (sh meretaastuvate energiaallikate) lõimimisel ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel;
- d) elektri- ja vesinikusektori puhul liikmesriikidevahelise ühendatuse taseme muutumine ja vastav energiahindade muutumine;
- e) loamenetlus ja üldsuse osalemine, eelkõige:
 - i) liidu loendisse kantud projektide loamenetluste keskmine ja maksimaalne kestus, sh taotluseelse menetluse iga etapi kestus, võrreldes artikli 10 lõikes 9 osutatud algsete oluliste vahe-eesmärkide saavutamise ajakavaga;
 - ii) parimad ja uuenduslikud tavad seoses sidusrühmade kaasamisega;
 - iii) parimad ja uuenduslikud tavad seoses keskkonnamõjude leevendamisega, sealhulgas kliimamuutustega kohanemisega, loamenetluste ja projektide rakendamise käigus;
 - iv) artikli 8 lõikes 3 ette nähtud kavade tulemuslikkus, pidades silmas artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegadest kinnipidamist;
 - v) loamenetluste digitaliseerimise määr;

- f) seoses reguleerimisega eelkõige:
 - i) selliste ühist huvi pakkuvate projektide või projektikogumite arv, mille kohta on tehtud artikli 17 kohane kulude piiriülese jaotamise otsus;
 - ii) selliste ühist huvi pakkuvate projektide arv ja laad, mille jaoks on tagatud artikli 20 kohased konkreetsed stiimulid;
- g) käesoleva määruse tõhusus liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisel ning kliimaneutraalsuse saavutamisel hiljemalt 2050. aastaks;
- h) piiriülese energiataristu füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse alase vastupidavuse suurendamine;
- i) juhtmeta lahenduste kasutuselevõtt, võttes arvesse projektide arvu ja võrguvõimsuse vastavat suurenemist;
- j) eraldatud vahendite kasutamine kooskõlas artikli 19 lõikega 1, sealhulgas vastavus määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktile b, ja vahendite kasutamine projektide jaoks, millega leevendatakse süsteemset ülekandevõime piiratuse mõju kaudselt mõjutatud liikmesriikidele, nagu on märgitud reguleerivate asutuste poolt ACERile määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 5 kohaselt esitatud aruannetes.

2. Komisjon avaldab 31. detsembriks 2032 aruande käesoleva määruse II lisa punktis 5 osutatud kategooriasse kuuluvate liidu loendisse kantud projektide rakendamise kohta ning esitab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Aruandes hinnatakse järgmist:

- a) projektide arv, nende küpsusaste ning nende panus piiriülese energiataristu füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse ning vastupanuvõime parandamisse;
- b) uue kategooria mõju eelarvele ja komisjoni võetud meetmed, millega tagatakse, et selle kategooria projektidele eraldatud rahalised vahendid ei ületa viit protsenti olemasolevatest rahalistest vahenditest.

Artikkel 25

Läbivaatamine

30. juuniks 2033 vaatab komisjon käesoleva määruse läbi, võttes aluseks määruse artiklis 24 sätestatud aruandluse ja hindamise tulemused, samuti määruse (EL) 2021/1153 artiklite 22 ja 23 kohaselt tehtud seire, aruandluse ja hindamise tulemused.

Artikkel 26

Teave ja avalikustamine

Komisjon loob läbipaistvusplatvormi, mis on üldsusele interneti kaudu kergesti juurdepääsetav, ja haldab seda. Platvormi ajakohastatakse korrapäraselt teabega, mis saadakse: artikli 5 lõikes 4 osutatud aruannetest; artikli 9 lõikes 7 osutatud veebisaidilt; ning otsese projektiarendajatelt selliste projektide kohta, mis ei ole enam liidu loendisse kantud. Platvorm sisaldab järgmist teavet:

- a) ajakohastatud üldteave (sh geograafiline teave) iga liidu loendisse kantud projekti kohta;
- b) artikli 5 lõikes 1 sätestatud rakenduskava iga liidu loendisse kantud projekti kohta, mis on esitatud viisil, mis võimaldab hinnata rakendamise edenemist igal ajal;
- c) projektide peamine eeldatav kasu ja panus artikli 1 lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisse ning kulud, välja arvatud tundlik äriteave;
- d) liidu loend;
- e) vahendid, mille liit on eraldanud ja välja maksnud iga liidu loendisse kantud projekti jaoks;
- f) lingid artiklis 9 osutatud riiklikule menetluskäsiraamatule;
- g) teave ja seisundi uuendused selliste projektide kohta, mis olid liidu loendis, aga ei ole enam sinna lisatud.

Artikkel 27

Erandid Küprose ja Malta võrkudevahelise ühenduse jaoks

1. Küprosele ja Maltale, kes ei ole üleeuroopalise gaasivõrguga ühendatud, tehakse erand artiklist 3, artikli 4 lõike 1 punktidest a ja b, artikli 4 lõikest 5 ning I, II ja III lisast. Kummagi liikmesriigi üks võrkudevaheline ühendus säilitab ühist huvi pakkuva projekti staatuse vastavalt käesolevale määrusele koos kõigi sellest tulenevate õiguste ja kohustustega, tingimusel et see on:

- a) 23. juunil 2022 arendamise või kavandamise etapis;
- b) saanud ühist huvi pakkuva projekti staatuse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 347/2013³⁹;
- c) vajalik selleks, et tagada nende liikmesriikide alaline ühendus üleeuroopalise gaasivõrguga.

Nende projektidega tagatakse tulevikus juurdepääs uutele energiaturgudele, sealhulgas vesinikuturule.

- 2. Projektiarendajad esitavad piisavad tõendid selle kohta, kuidas lõikes 1 osutatud ühendused võimaldavad juurdepääsu uutele energiaturgudele, sh vesinikuturule, kooskõlas liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkidega. Selline tõendamine hõlmab saastevaba või vähese süsinikuheitega vesiniku pakkumise ja nõudluse hindamist, samuti projektist tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähenemise arvutamist.

Komisjon kontrollib regulaarselt nimetatud hindamist ja arvutamist, samuti projekti õigeaegset rakendamist.

³⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 347/2013, 17. aprill 2013, üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1364/2006/EÜ ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 713/2009, (EÜ) nr 714/2009 ja (EÜ) nr 715/2009 (ELT L 115, 25.4.2013, lk 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/347/oj>).

3. Lisaks artiklis 21 sätestatud liidu finantsabi erikriteeriumidele kavandatakse lõikes 1 osutatud ühendused selliselt, et need tagaksid juurdepääsu tulevastele energiaturgudele, sh vesinikuturule, ei pikendaks maagaasi rajatiste kasutust, ei lükkaks edasi majanduse süsinikuheite vähendamist või puhaste energiaallikate ja nendega seotud taristu kasutuselevõttu, tagaksid kooskõla ja vastastikuse täiendavuse riikliku energia- ja kliimakavaga ning kindlustaksid koostalitluse piiriüleste naabervõrkudega. Liidu finantsabi saamise kõlblikkus artikli 21 alusel lõpeb 31. detsembril 2031.
4. Liidu finantsabi taotluses ehitustööde tegemiseks näidatakse konkreetsete tähtaegadega tegevuskavas selgelt ära eesmärk muuta rajatised 2036. aastaks sihtotstarbelisteks vesinikurajatisteks, kui turutingimused seda võimaldavad.
5. Lõikes 1 sätestatud erandit kohaldatakse seni, kuni Küpros ja Malta on vahetult ühendatud üleeuroopalisse gaasivõrku või kuni 31. detsembrini 2033, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem.

Määruse (EL) 2019/942 muudatused

Määrust (EL) 2019/942 muudetakse järgmiselt.

1) Artikli 3 lõike 2 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„ACERi taotluse korral teevad reguleerivad asutused, ENTSO-E, ENTSOE, ENNOH, piirkondlikud koordineerimiskeskused, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus, põhivõrguettevõtjad, vesinikuvõrgu haldurid, määratud elektriturukorraldajad ning maagaasi ülekandesüsteemi haldurite, maagaasi veeldusjaamade haldurite, maagaasihoidlate haldurite või vesinikuhoidla haldurite või vesinikuterminali haldurite asutatud üksused ACERile kättesaadavaks kogu teabe, mis on vajalik ACERi käesolevast määrusest tulenevate ülesannete täitmiseks, välja arvatud juhul, kui ACER on seda teavet juba küsinud ja selle saanud.“

2) Artikli 11 punktid c ja d asendatakse järgmisega:

„c) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) .../... * [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklites 5, 11, 12, 14 ja 17 ning kõnealuse määruse III lisa 2. jao punktis 8 esitatud kohustusi;

d) võtab vastu otsuseid investeerimistaotluste, sealhulgas kulude piiriülese jaotamise kohta vastavalt määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artikli 17 lõikele 9.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] (ELT ..., ELI: ...).“

Määruse (EL) 2019/943 muudatused

Määruse (EL) 2019/943 artikkel 48 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 48

Kümneaastane võrgu arengukava

1. Kogu liitu hõlmav võrgu arengukava, millele on osutatud käesoleva määruse artikli 30 lõike 1 punktis b, põhineb kesksel stsenaariumil ja asjakohasel juhul selle tundlikkusanalüüsidel ning süsteemivajaduste kindlaksmääramise aruandel kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) .../...* [*üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx*] artiklitega 11 ja 12 ning see sisaldab lõimitud võrgu mudelit ja süsteemi vastupidavuse hinnangut. Kesksel stsenaariumil ja asjakohasel juhul selle tundlikkusanalüüside modelleerimisel kasutatavad asjakohased sisendparameetrid, näiteks prognoosid kütuse- ja süsinikuhindade kohta või taastuvenergia seadmete paigaldamise kohta ning eeldused Euroopa ressursside piisavuse hinnangu jaoks, mis koostatakse kooskõlas käesoleva määruse artikliga 23, peaksid olema võimaluste piires sidusad.

Kogu liitu hõlmavas võrgu arengukavas eelkõige:

- a) tuginetakse piiriülese olulisusega projektidele, mis on lisatud riiklikesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse ja riiklikesse investeerimiskavadesse, võttes arvesse piirkondlikke investeerimiskavasid, millele on osutatud käesoleva määruse artikli 34 lõikes 1 ja mis põhinevad võrgu kavandamise liidu aspektidel, nagu on sätestatud määrukses (EL) .../... [*üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx*]; sellele tehakse kulude-tulude analüüs, kasutades nimetatud määruse artikli 14 kohaselt koostatud metoodikat;

- b) kaalutakse võrgu laiendamise selliseid alternatiive, nagu juhtmeta lahendused kooskõlas määrusega (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] või muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinev paindlikkus;
- c) tuginetakse piiriüleste ühenduste osas eelkõige ka erinevate võrgu kasutajate mõistlikele vajadustele ning sellesse kaasatakse direktiivi (EL) 2019/944 artiklites 44 ja 51 osutatud investorite pikaajalised kohustused;
- d) tehakse kindlaks investeerimislüngad, eelkõige seoses piiriülese võimsusega.

Seoses teise lõigu punktiga d võib kogu liitu hõlmavale võrgu arengukavale lisada ülevaate võrgu piiriülese võimsuse suurendamise tõketest, mis tulenevad erinevatest heakskiitmisega soetud menetlustest või tavadest.

2. ACER esitab riiklike kümneaastaste võrgu arengukavade kohta arvamuse, et hinnata nende kokkusobivust kogu liitu hõlmava võrgu arengukavaga, sh vastavust määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artikli 3 lõigetes 6 ja 7 sätestatud nõuetele. Kui ACER tuvastab ebakõlasid riikliku kümneaastase võrgu arengukava ning kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava vahel, soovib ta vastavalt vajadusele muuta riiklikku kümneaastast võrgu arengukava või kogu liitu hõlmava võrgu arengukava kahe kuu jooksul alates selle saamisest. Kui riiklik kümneaastane võrgu arengukava töötatakse välja vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 40a, soovib ACER reguleerival asutusel või muul pädeval asutusel, kui liikmesriik on nii sätestanud, muuta riiklikku kümneaastast võrgu arengukava vastavalt kõnealuse direktiivi artikli 40a lõikele 7 ja teavitab sellest komisjoni.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] (ELT ..., ELI: ...)“.

Määruse (EL) 2024/1789 muudatused

Määrust (EL) 2024/1789 muudetakse järgmiselt.

1) Artikkel 60 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 60

Kogu liitu hõlmav vesinikuvõrgu arengukava

1. Kogu liitu hõlmav vesinikuvõrgu arengukava põhineb kesksel stsenaariumil ja süsteemivajaduste kindlaksmääramise aruandel kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) .../...* [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklitega 11 ja 12 ning see sisaldab lõimitud vesinikuvõrgu mudelit, Euroopa piisava varustamise prognoosi ning süsteemi vastupanuvõime hinnangut.

Kogu liitu hõlmavas vesinikuvõrgu arengukavas eelkõige

- a) tuginetakse riiklikele vesiniku ülekandevõrgu arengukavadele, nagu on sätestatud direktiivi (EL) 2024/1788 artiklis 55, ja see põhineb võrgu kavandamise liidu aspektidel, nagu on sätestatud määruses (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx];
- b) tuginetakse piiriüleste ühenduste osas eelkõige erinevate võrgu kasutajate mõistlikele vajadustele ning sellesse lõimitakse direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 55 lõikes 7 osutatud investorite pikaajalised kohustused;
- c) tehakse kindlaks investeerimislüngad, eeskätt seoses vajaliku piiriülese võimsusega, et rakendada määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] I lisa punktis 3 osutatud esmatähtsaid vesinikukoridore ja elektrolüüsiseadmeid.

Seoses teise lõigu punktiga c võib kogu liitu hõlmavale vesinikuvõrgu arengukavale lisada ülevaate võrgu piiriülese võimsuse suurendamise tõketest, mis tulenevad eri heakskiitmismenetlustest või -tavadest. Ülevaatamisega võib asjakohasel juhul kaasneda põhjalik kava selliste tõkete kõrvaldamiseks ning esmatähtsate vesinikukoridoride ja elektrolüüsiseadmete kiiremaks rakendamiseks.

2. ACER esitab riiklike vesiniku ülekandevõrgu arengukavade kohta asjakohasel juhul arvamuse, et hinnata nende kokkusobivust kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukavaga, sh vastavust määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artikli 3 lõigetes 6 ja 7 sätestatud nõuetele. Kui ACER tuvastab ebakõlasid riikliku vesiniku ülekandevõrgu arengukava ning kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava vahel, soovitab ta asjakohasel juhul muuta riiklikku vesiniku ülekandevõrgu arengukava või kogu liitu hõlmavat vesinikuvõrgu arengukava hiljemalt kahe kuu jooksul pärast riikliku vesiniku ülekandevõrgu arengukava saamist.
3. Kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava väljatöötamisel teeb ENNOH koostööd ENTSO-E ja ENTSGiga eelkõige kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi väljatöötamisel, millele on osutatud määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklis 14, ning taristu puuduste tuvastamisel, millele on osutatud kõnealuse määruse artiklis 13.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] (ELT ..., ELI: ...).“.

2) Artikkel 61 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 61

Liidu tasandi lõimitud võrgu kavandamine

1. Üleminekuperioodil kuni 1. jaanuarini 2027 töötab ENTSG välja 2026. aasta kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava, kaasates täielikult vesiniku ülekandevõrgu haldurid ja tehes koostööd ENNOHiga niipea, kui see on loodud. 2026. aasta kogu liitu hõlmav vesinikuvõrgu arengukava koosneb kahest eraldi peatükist, millest ühes käsitletakse vesinikku ja teises maagaasi. ENTSG edastab 1. jaanuariks 2027 ENNOHile viivitamata kogu teabe, sealhulgas andmed ja analüüsid, mis ta on kogunud kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava koostamise käigus.
2. ENNOH töötab 2028. aasta kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava välja käesoleva artikli ja artikli 60 kohaselt.
3. ENNOH teeb ENTSG-E ja ENTSGiga tihedat koostööd, et töötada välja kogu liitu hõlmavad võrgu lõimitud arengukavad vastavalt käesoleva määruse artiklitele 32 ja 60 ning määruse (EL) 2019/943 artiklile 30.
4. Kui on vaja teha otsuseid, et tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punktis 4 määratletud süsteemi tõhusus eri energiakandjate puhul, tagab komisjon, et ENTSG-E, ENTSG ja ENNOH teeval tihedat koostööd.
5. ENNOH, ENTSG-E ja ENTSG teeval tõhusat, kaasavat ja läbipaistvat koostööd, hõlbustavad otsuste tegemist konsensusel ning töötavad välja vajaliku töökorra sellise koostöö võimaldamiseks ja nende õiglase esindatuse tagamiseks.

ENNOH võib esimese lõigu punktides a, b ja d sätestatud kohustuste täitmiseks moodustada koos ENTSO-E ja ENTSGiga töörühmi, tagades töörühmades vesiniku-, elektri- ja gaasisektori õiglase ja võrdse esindatuse.“

Artikkel 31

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta sellise finantsabi andmist, jätkamist ega muutmist, mida komisjon annab vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1316/2013⁴⁰ ja määrusele (EL) 2021/1153.
2. Mis tahes protsess kulude-tulude analüüsi metoodika väljatöötamiseks, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik on algatanud kooskõlas määruse (EL) 2022/869 artikliga 11 enne [*käesoleva määruse jõustumise / kohaldamise alguse kuupäev*] jätkub käesoleva määruse artikli 14 alusel.

Määruse (EL) 2022/869 artikli 11 alusel lõpuleviidud mis tahes etapid loetakse lõpuleviiduks käesoleva määruse artikli 14 vastavate sätete alusel.

Mis tahes kogu energiasüsteemi hõlmavat kulude-tulude analüüsi metoodikat, mille komisjon on kiitnud heaks määruse (EL) 2022/869 artikli 11 lõike 4 kohaselt, käsitatakse käesoleva määruse artikli 14 lõike 7 alusel heakskiidetuna ja see jääb kehtima, kuni see asendatakse uue kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi metoodikaga, mis on välja töötatud kooskõlas käesoleva määruse artikliga 14.

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1316/2013, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu, muudetakse määrust (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 680/2007 ja (EÜ) nr 67/2010 (ELT L 348, 20.12.2013, lk 129, <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1316/oj>).

3. Komisjon jätkab kooskõlas määruse (EL) 2022/869 artiklis 12 sätestatud menetlusega nende ühiste stsenaariumide väljatöötamist ja heakskiitmist, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik on koostanud kooskõlas kõnealuse artikliga. Kui komisjon on need ühised stsenaariumid heaks kiitnud, siis käsitatakse neid keskkete võrdlusstsenaariumidena käesoleva määruse artikli 11 alusel ja need jäävad kehtima, kuni need asendatakse käesoleva määruse artikli 11 alusel väljatöötatud uute keskkete võrdlusstsenaariumidega.
4. Määruse (EL) 2022/869 VII lisa, milles on esitatud ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide [] liidu loend, ning samuti määruse (EL) 2022/869 artiklid [] ja lisad [] jäävad kehtima [] liidu loendisse kantud ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide suhtes, kuni hakatakse kohaldama käesoleva määruse artikli 3 lõikes 4 osutatud delegeeritud õigusakti, millega kehtestatakse esimene liidu loend.

Artikkel 32

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EL) 2022/869 tunnistatakse kehtetuks. Kõiki viited määrusele (EL) 2022/869 tuleb käsitada viidetena käesolevale määrusele.

Artikkel 33

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel

president eesistuja

Nõukogu nimel

I LISA

ESMATÄHTSAD ENERGIATARISTUKORIDORID JA -ALAD

(osutatud artikli 1 lõikes 1)

Käesolevat määrust kohaldatakse üleeuroopaliste esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade suhtes.

1. ESMATÄHTSAD ELEKTRIKORIDORID

- 1) Põhja-lõuna ühendatud elektrivõrgud Lääne-Euroopas: kõnealuse piirkonna liikmesriikide võrkude vahelised ühendused ja ühendused Vahemere-äärse piirkonnaga, sealhulgas Pürenee poolsaarega, eelkõige selleks, et lõimida võrku taastuvatest energiaallikatest toodetud elekter, täiustada riigisiseseid võrgutaristuid turgude tõhusamaks lõimimiseks piirkonnas ja lõpetada Iirimaa eraldatus, suurendada energiavarustuskindlust ja talitluskindlust ning tagada taastuvenergia merevõrkude vajalik pikendamine maismaal ja riigisisese võrgu tugevdamine, mis on vajalik selleks, et tagada piisav ja usaldusväärne ülekandevõrk ning tarnida merel toodetud elektrienergia sisemaa liikmesriikidesse.

Asjaomased liikmesriigid: Belgia, Taani, Saksamaa, Iirimaa, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburg, Malta, Madalmaad, Austria, ja Portugal.

- 2) Põhja-lõuna ühendatud elektrivõrgud Ida-Euroopa keskosas ja Kagu-Euroopas: põhja-lõuna ja ida-lääne suunalised ühendused ja siseliinid, et viia lõpule siseturu väljakujundamine, lõimida võrku taastuvatest energiaallikatest toodetud elekter, lõpetada Küprose eraldatus, suurendada energiavarustuskindlust ja talitluskindlust ning tagada taastuenergia avamerevõrkude vajalik pikendamine maismaal ja riigisisese võrgu tugevdamine, mis on vajalik selleks, et tagada piisav ja usaldusväärne ülekandevõrk ning tarnida avamerel toodetud elektrienergia sisemaa liikmesriikidesse.

Asjaomased liikmesriigid: Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Horvaatia, Kreeka, Küpros, Itaalia, Ungari, Austria, Poola, Rumeenia, Sloveenia ja Slovakkia.

- 3) Läänemere energiaturu elektrivõrkude sidumise kava: liikmesriikidevahelised võrguühendused ja Läänemere piirkonna siseliinid, et soodustada turgude lõimimist, lõimides samas kasvava taastuenergia osakaalu piirkonnas, ning suurendada energiavarustuskindlust ja talitluskindlust.

Asjaomased liikmesriigid: Taani, Saksamaa, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Soome ja Rootsi.

2. ESMATÄHTSAD MEREVÕRGUKORIDORID

- 4) Põhjamere merevõrgud: Põhjameres, Iiri meres, Keldi meres ja La Manche'i väinas ja neid ümbritsevates vetes paikneva mereelektrivõrgu, lõimitud mereelektrivõrgu ning asjakohasel juhul vesinikuvõrgu arendamine ja sellega seotud võrkudevahelised ühendused elektri või asjakohasel juhul vesiniku transportimiseks taastuvatest mereenergiaallikatest tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse või piiriülese taastuenergiakaubanduse laiendamiseks ning energiavarustuskindluse ja talitluskindluse suurendamiseks.

Asjaomased liikmesriigid: Belgia, Taani, Saksamaa, Iirimaa, Prantsusmaa, Luksemburg, Madalmaad ja Rootsi.

- 5) Läänemere energiaturu merevõrkude ühendamise tegevuskava: Läänemeres ja seda ümbritsevates vetes paikneva mereelektrivõrgu, lõimitud mereelektrivõrgu, asjakohasel juhul ka vesinikuvõrgu arendamine ja sellega seotud võrkudevahelised ühendused elektri või asjakohasel juhul vesiniku transportimiseks taastuvatest mereenergiaallikatest tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse või piiriülese taastuvenergiakaubanduse laiendamiseks ning energiavarustuskindluse ja talitluskindluse suurendamiseks.

Asjaomased liikmesriigid: Taani, Saksamaa, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Soome ja Rootsi.

- 6) Lõuna- ja Lääne-Euroopa merevõrgud: Vahemeres (sealhulgas Cadizi lahes) ja seda ümbritsevates vetes paikneva mere elektrivõrgu, lõimitud mereelektrivõrgu, asjakohasel juhul ka vesinikuvõrgu arendamine ja sellega seotud võrkudevahelised ühendused elektri või asjakohasel juhul vesiniku transportimiseks taastuvatest mereenergiaallikatest tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse või piiriülese taastuvenergiakaubanduse laiendamiseks ning energiavarustuskindluse ja talitluskindluse suurendamiseks.

Asjaomased liikmesriigid: Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Malta ja Portugal.

- 7) Lõuna- ja Ida-Euroopa merevõrgud: Vahemeres, Mustas meres ja seda ümbritsevates vetes paikneva mereelektrivõrgu, lõimitud mereelektrivõrgu, asjakohasel juhul ka vesinikuvõrgu arendamine ja sellega seotud võrkudevahelised ühendused elektri või asjakohasel juhul vesiniku transportimiseks taastuvatest mereenergiaallikatest tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse või piiriülese taastuvenergiakaubanduse laiendamiseks ning energiavarustuskindluse ja talitluskindluse suurendamiseks.

Asjaomased liikmesriigid: Bulgaaria, Horvaatia, Kreeka, Itaalia, Küpros, Rumeenia ja Sloveenia.

- 8) Atlandi ookeani merevõrgud: Atlandi ookeani põhjaosa vetes paikneva mereelektrivõrgu ja lõimitud mereelektrivõrgu arendamine ning sellega seotud võrkudevahelised ühendused elektri transportimiseks taastuvatest mereenergiaallikatest tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse ning piiriülese elektrikaubanduse laiendamiseks ning energiavarustuskindluse ja talitluskindluse suurendamiseks.

Asjaomased liikmesriigid: Iirimaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Portugal.

3. ESMATÄHTSAD VESINIKUKORIDORID JA ELEKTROLÜÜSISEADMED

- 9) Lääne-Euroopa vesinikuvõrkude ühendamine: vesinikutaristu ja gaasile uue kasutusotstarbe andmise taristu, mis võimaldab luua lõimitud vesinikumagistraali, mis ühendab otseselt või kaudselt (kolmanda riigiga võrkudevahelise ühenduse kaudu) piirkonna riike ja rahuldab nende konkreetseid vesinikuga seotud taristuvajadusi, toetades kogu ELi hõlmava vesinikutranspordivõrgu tekkimist ELis.

Elektrolüüsiseadmed: toetada selliste elektrienergiast gaasi tootmise rakenduste kasutuselevõttu, mille eesmärk on võimaldada kasvuhoonegaaside vähendamist ning aidata kaasa süsteemi turvalisele, tõhusale ja usaldusväärsele toimimisele ning arukale energiasüsteemi lõimimisele ELis.

Asjaomased liikmesriigid: Belgia, Tšehhi, Taani, Saksamaa ja Iirimaa, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburg, Malta, Madalmaad, Austria ja Portugal.

- 10) Ida-Euroopa keskosa ja Kagu-Euroopa vesinikuvõrkude ühendamine: vesinikutaristu ja gaasile uue kasutusotstarbe andmise taristu, mis võimaldab luua lõimitud vesinikumagistraali, mis ühendab otseselt või kaudselt (kolmanda riigiga võrkudevahelise ühenduse kaudu) piirkonna riike ja rahuldab nende konkreetseid vesinikuga seotud taristuvajadusi, toetades kogu ELi hõlmava vesinikutranspordivõrgu tekkimist ELis.

Elektrolüüsiseadmed: toetada selliste elektrienergiast gaasi tootmise rakenduste kasutuselevõttu, mille eesmärk on võimaldada kasvuhoonegaaside vähendamist ning aidata kaasa süsteemi turvalisele, tõhusale ja usaldusväärsele toimimisele ning arukale energiasüsteemi lõimimisele ELis.

Asjaomased liikmesriigid: Bulgaaria, Tšehhi, Saksamaa, Kreeka, Horvaatia, Itaalia, Küpros, Ungari, Austria, Poola, Rumeenia, Sloveenia ja Slovakkia.

- 11) Läänemere energiaturu vesinikuvõrkude sidumise tegevuskava: vesinikutaristu ja gaasile uue kasutusotstarbe andmise taristu, mis võimaldab luua lõimitud vesinikumagistraali, mis ühendab otseselt või kaudselt (kolmanda riigiga võrkudevahelise ühenduse kaudu) piirkonna riike ja rahuldab nende konkreetseid vesinikuga seotud taristuvajadusi, toetades kogu ELi hõlmava vesinikustranspordivõrgu tekkimist ELis.

Elektrolüüsiseadmed: toetada selliste elektrienergiast gaasi tootmise rakenduste kasutuselevõttu, mille eesmärk on võimaldada kasvuhoonegaaside vähendamist ning aidata kaasa süsteemi turvalisele, tõhusale ja usaldusväärsele toimimisele ning arukale energiasüsteemi lõimimisele ELis.

Asjaomased liikmesriigid: Taani, Saksamaa, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Soome ja Rootsi.

4. ESMATÄHTSAD TEEMAVALDKONNAD

- 12) Arukate elektrivõrkude kasutuselevõtt: aruka võrgu tehnoloogia kasutuselevõtt kogu liidus, et tõhusalt lõimida kõigi elektrivõrguga ühendatud kasutajate käitumine ja tegevus, eelkõige suurte elektrikoguste tootmine taastuvatest või hajutatud energiaallikatest ja tarbimiskaja, energia salvestamine, elektrisõidukid ja muud paindlikkuse allikad, ning lisaks saarte ja saaresüsteemide puhul vähendada energiasüsteemide eraldatust, toetada uuenduslikke ja muid lahendusi, mis hõlmavad vähemalt kahte liikmesriiki ning millel on märkimisväärne positiivne mõju liidu energia- ja kliimaeesmärkide ja 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamisele, ning märkimisväärne kaasaaitamine saarte ja liidu energiasüsteemi kestlikkusele.

Asjaomased liikmesriigid: kõik.

- 13) Piiriülene CO₂ võrk: transpordi- ja säilitustaristu arendamine liikmesriikide vahel ning ümbritsevate kolmandate riikidega tööstuskäitistest püsiva geoloogilise säilitamise eesmärgil kogutud CO₂ kogumiseks ja säilitamiseks ning CO₂ kasutamiseks sünteetiliste kütuste puhul, mis viib CO₂ püsiva neutraliseerimiseni.

Asjaomased liikmesriigid: kõik.

II LISA

ENERGIATARISTUKATEGOORIAD

I lisas loetletud energiataristu prioriteetide elluviimiseks tuleb arendada järgmistesse kategooriatesse kuuluvaid energiataristuid:

- 1) elekter:
 - a) kõrgepinge- ja ülikõrgepinge-õhuliinid, mis ületavad piiri või asuvad liikmesriigi territooriumil, sealhulgas majandusvööndis, kui need on projekteeritud pingele 220 kV või rohkem, ning maa- ja merealused ülekandekaablid, kui need on projekteeritud pingele 150 kV või rohkem. Liikmesriikide ja väikeste eraldatud võrkude puhul, mille üldise ülekandesüsteemi pinge on madalam, on need pingekünnised võrdsed nende vastavate elektrisüsteemide kõrgeima pingetasemega;
 - b) punktis a osutatud energiataristukategooriasse kuuluvad seadmed või paigaldised, mis võimaldavad mereenergia tootmiskohtadest pärit meretaastuvelektri ülekandmist (meretaastuvelektri energiataristu);
 - c) energiasalvestusüksused eraldi või agregeeritud kujul energia alaliseks või ajutiseks salvestamiseks maapealsesse või maa-alusesse taristusse või maapõues, tingimusel et need on vahetult ühendatud kõrgepinge õhu- või jaotusliinidega;

- d) punktides a, b ja c osutatud süsteemide ohutuks, kindlaks ja tõhusaks tööks vajalikud seadmed või paigaldised, sh kaitse-, vastupidavuse, seire-, kontrolli- ning digitaliseerimisseadmed või -paigaldised kõigi pingetasemete juures ning alajaamad;
- f) kõik seadmed või paigaldised, mis on hädavajalikud olemasolevate kõrge- ja ülikõrgepinge võrguelementide jaoks, et süsteeme ohutult ja tõhusalt käitada, mille puhul on tegemist seire-, kontrolli- ja digitaliseerimisseadme või -paigaldisega;
- g) arukad elektrivõrgud: seadmed või paigaldised, digitaalsed süsteemid ja komponendid, mis ühendavad toimivate digiplatvormide kaudu info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat, kontrollisüsteeme ja anduritehnoloogiaid nii ülekande- kui ka kesk- ja kõrgpingejaotuse tasandil ning mille eesmärk on tõhusam ja arukam elektrienergia ülekande- ja jaotusvõrk, suurem võimsus uute tootmis-, energia salvestamis- ja tarbimisvormide loomiseks ning uute ärimudelite ja turustruktuuride soodustamine, sealhulgas investeeringud saartesse ja saaresüsteemidesse, et vähendada energiasüsteemide eraldatust, toetada uuenduslikke ja muid lahendusi, mis hõlmavad vähemalt kahte liikmesriiki ning millel on märkimisväärne positiivne mõju liidu energia- ja kliimaeesmärkide ja 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamisele, ning aidata märkimisväärselt kaasa saarte ja liidu energiasüsteemi kestlikkusele;

- h) meretaastuenergiavõrgud: kõik punktis a osutatud energiataristu kategooriasse kuuluvad seadmed või paigaldised, millel on kaks funktsiooni: võrkudevahelise ühenduse ja merevõrgu ühendamise süsteem meretaastuenergia tootmiskohtadest kahte või enamasse liikmesriiki ning kolmandasse riiki, sealhulgas kõnealuste seadmete pikendused maismaal kuni maismaa ülekandesüsteemi esimese alajaamani, samuti kõik merel asuvad külgnevad seadmed või paigaldised, mis on hädavajalikud võrgu ohutuks, turvaliseks ja tõhusaks käitamiseks, sealhulgas kaitse-, seire- ja kontrollisüsteemid, ning vajalikud alajaamad, kui need tagavad ka tehnoloogia koostalitluse, muu hulgas eri tehnoloogiat kasutavate liideste ühilduvuse;

2) vesinik:

- a) peamiselt kõrgel surve vesiniku transportimise ülekandetorustikud, sealhulgas uue kasutusotstarbega maagaasitaristu, mis annavad läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel alustel juurdepääsu paljudele võrgu kasutajatele;
- b) punktis a osutatud kõrgsurve-vesinikutorustikega ühendatud hoidlad;
- c) muudes keemilistes ainetes sisalduva vesiniku või veeldatud vesiniku vastuvõtu-, hoiustamis- ja taasgaasistamis- või rõhulangetamisseadmed, mille ülesanne on vesiniku juhtimine võrku, kui see on kohaldatav;
- d) kõik seadmed või paigaldised, sh kompressorjaamad, mis on vajalikud vesinikusüsteemi ohutuks, kindlaks ja tõhusaks tööks või kahesuunaliste voogude läbilaske võimsuse tagamiseks;

kõik punktides a–d loetletud rajatised võivad olla uued ehitatud rajatised või maagaasist vesiniku jaoks ümber kujundatud rajatised või nende kahe kombinatsioon;

3) elektrolüüsirajatised:

a) elektrolüüsiseadmed:

i) mille võimsus on vähemalt 150 MW, mille annab üks elektrolüüsiseade või mitu elektrolüüsiseadet, mis moodustavad ühe koordineeritud projekti, ning

ii) mille tootmine vastab vähese süsinikuheitega vesiniku tingimustele kooskõlas direktiiviga (EL) 2024/1788, kui tegemist on vähese süsinikuheitega või taastuvkütusega kooskõlas direktiiviga (EL) 2018/2001, ning

iii) millel on nii elektri- kui ka vesinikuvõrkude puhul ka võrguga seotud funktsioon, eelkõige selleks, et tagada süsteemi üldine paindlikkus ning süsteemi üldine tõhusus nende kahe võrgu jaoks;

b) seotud seadmed, sealhulgas torujuhtmete ühendus võrguga;

4) süsinikdioksiid:

a) spetsiaalne torustik, v.a tootmisetapi torustik, mille kaudu transporditakse CO₂, mis on pärit mitmest allikast, selle püsivaks geoloogiliseks säilitamiseks vastavalt direktiivile 2009/31/EÜ;

b) veeldamise püsirajatised, puhverhoidlad ja konverterid CO₂ edasi transportimiseks torujuhtmete kaudu ja spetsiaalsetes transpordivahendites, näiteks laevad, praamid, veokid ja rongid;

- c) ilma et see piiraks CO₂ geoloogilise säilitamise keelamist liikmesriigis, geoloogilises formatsioonis paikneva taristuga seotud maapealsed rajatised ja sissejuhtimisseadmed, mida kooskõlas direktiiviga 2009/31/EÜ kasutatakse CO₂ püsivaks geoloogiliseks säilitamiseks, kui need ei hõlma CO₂ kasutamist süsivesinike tõhustatud tootmiseks ning on vajalikud CO₂ piiriüleseks transportimiseks ja säilitamiseks;
 - d) kõik kõnealuse süsteemi nõuetekohaseks, kindlaks ja tõhusaks tööks vajalikud seadmed või paigaldised, sh kaitse-, seire- ja juhtimissüsteemid.
- 5) Seoses olemasoleva elektritaristu turvalisuse, vastupidavuse ja remondiga:
- a) kõik seadmed või paigaldised (sealhulgas nende kasutuselevõtuks rangelt vajalikud seotud tööd), mis on spetsiaalselt projekteeritud olemasolevate, määruse (EL) 2019/943 kohaste kriitiliste võrguelementide või Malta ja Itaalia vaheliste võrkudevaheliste ühenduste või vähemalt ühe liikmesriigi ja energiaühenduse lepingu osalisriigi või kolmanda riigi vaheliste võrkudevaheliste ühenduste kaitse ja vastupidavuse tagamiseks, mis on nendega otseselt füüsiliselt ühendatud ning on hädavajalikud süsteemide ohutuks, turvaliseks ja tõhusaks käitamiseks;
 - b) olemasolevate, määruse (EL) 2019/943 kohaste kriitiliste võrguelementide, mida on varem rahastatud Euroopa ühendamise rahastust või mis on merealused taristud, mis on osa piiriülesest kõrgepingevõrgust, mis läbib rahvusvahelisi vesi ja mille võimsus on vähemalt 350 MW, või Malta ja Itaalia vaheliste võrkudevaheliste ühenduste või vähemalt ühe liikmesriigi ja energiaühenduse lepingu osalisriigi või kolmanda riigi vaheliste võrkudevaheliste ühenduste kõik kriitilised komponendid või paigaldised, sealhulgas asjaomased tööd, mis on spetsiaalselt ette nähtud tahtliku häiriva sündmuse tagajärjel tekkinud kahjustuste avariiremondiks või selliste kriitiliste komponentide piirkondlikuks hädaabireserviks, tingimusel et selline komponent:

- i) on ette nähtud kiireks kasutuselevõtuks, et tagada toimimise järjepidevus ja ülekandevõimsuse õigeaegne taastamine;
- ii) on mõeldud pärast kasutuselevõttu saada remonditud taristu ajutiseks või alaliseks osaks;
- iii) antakse avariiremondiks ja see ei ole peamiselt ette nähtud korraliseks hoolduseks, plaaniliseks asendamiseks või korrapäraseks taristu ajakohastamiseks;
- iv) ei ole üksnes logistilist laadi komponent, seade või materjal; ning
- v) on hädavajalik süsteemide ohutuks, turvaliseks ja tõhusaks käitamiseks.

Asjakohasel juhul, kui see on vajalik süsteemi ohutu, turvalise ja tõhusa toimimise tagamiseks või ülekandevõimsuse õigeaegseks taastamiseks, hindab komisjon pärast tahtlikke häirivaid sündmusi, kas selliseid remondimeetmeid tuleks Euroopa ühendamise rahastust toetada. Eespool nimetatud kriitiliste võrguelementide remondi meetmete rahastamine on erandlik ja seda tuleks pakkuda üksnes juhul, kui puudub piisav alternatiivne rahastus. Sellisel juhul kuulutatakse kolme kuu jooksul välja eraldi ühishuviprojekti konkurss remondiprojektide jaoks ja remondiprojektidel on võimalik taotleda ühist huvi pakkuva projekti staatust. Kui kõnealune konkreetne konkurss on viinud ühist huvi pakkuva projektini, mis vajab rahastamist Euroopa ühendamise rahastust, kuulutatakse kolme kuu jooksul välja spetsiaalne Euroopa ühendamise rahastust rahastamise konkurss.

III LISA

PROJEKTIDE PIIRKONDLIKUD LOENDID

1. RÜHMI KÄSITLEVAD REEGLID

- 1) Riiklike reguleerivate asutuste pädevusse kuuluva energiataristu puhul koosneb iga rühm liikmesriikide, riiklike reguleerivate asutuste, ülekandevõrguettevõtjate, samuti komisjoni, ameti, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ning kas Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku või Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku esindajatest.

Muude energiataristukategooriate puhul koosneb iga rühm komisjoni ja liikmesriikide esindajatest ning iga I lisas esitatud asjaomase prioriteediga seotud projektiarendajatest.

- 2) Olenevalt liidu loendisse kantavate kandidaatprojektide arvust, piirkondlike taristute puudustest ja turu arengust võivad rühmad ja rühmade otsustusorganid vajaduse korral jaguneda, ühineda või kohtuda eri koosseisudes, et arutada TEN-E rühma kaudu küsimusi, mis on ühised kõigile rühmadele või puudutavad üksnes konkreetseid piirkondi. Sellised küsimused võivad hõlmata piirkondadevahelise sidususega seotud teemasid või piirkondlike loendite kavandesse lisatud selliste kavandatavate projektide arvu, mis võivad muutuda haldamatuks.
- 3) Iga rühm korraldab oma tööd kooskõlas piirkondliku koostööga, mida tehakse määruse (EL) 2024/1789 artiklite 31 ja 65, direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 80, määruse (EL) 2019/943 artikli 34 ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 61 kohaselt ning muude olemasolevate piirkondlike koostööstruktuuridega.
- 4) Kui see on I lisas kindlaks määratud asjaomaste energiataristu esmatähtsate koridoride ja alade rakendamiseks asjakohane, kutsub iga rühm osalema sellise projekti arendajaid, mida võib pidada ühist või vastastikust huvi pakkuvaks projektiks, ning riikide haldusasutuste, reguleerivate asutuste, kodanikuühiskonna ja kolmandate riikide ülekandevõrguettevõtjate esindajaid.

- 5) I lisa 2. jaos esitatud esmatähtsate energiataristukoridoride puhul kutsub iga rühm asjakohasel juhul osalema sisemaa liikmesriikide, pädevate asutuste, riiklike reguleerivate asutuste ja ülekandevõrguettevõtjate esindajaid.
- 6) Iga rühm kutsub kohtumistele asjakohasel juhul asjaomaseid sidusrühmi esindavaid organisatsioone, sealhulgas kolmandate riikide esindajaid, ja kui seda peetakse kohaseks, sidusrühmi otse, sh tootjaid, jaotusvõrguettevõtjaid, tarnijaid, tarbijaid, kohalikku elanikkonda ja liidus asuvaid keskkonnakaitseorganisatsioone väljendama oma eriteadmisi. Rühmad korraldavad oma ülesannete täitmiseks kuulamisi või konsultatsioone.
- 7) Komisjon avaldab sidusrühmadele kättesaadaval platvormil rühmade koosolekute kodukorra, liikmesorganisatsioonide ajakohastatud nimekirja, korrapäraselt ajakohastatud teabe töö edenemise kohta, koosolekute päevakorrad ning koosolekute protokollid, kui need on kättesaadavad. Rühmade otsustusorganite arutelud ja projektide paremusjärjestus vastavalt artikli 4 lõikele 5 on konfidentsiaalsed. Kõik rühmade tegevust ja tööd käsitlevad otsused tehakse liikmesriikide ja komisjoni konsensuse alusel.
- 8) Komisjon, amet ja rühmad püüavad saavutada rühmade sidususe. Selleks tagavad komisjon ja amet, kui see on asjakohane, kogu piirkondadevahelist huvi pakkuvat tööd hõlmava teabe vahetamise asjaomaste rühmade vahel.
- 9) Riikide reguleerivate asutuste ja ameti osalus rühmades ei sea ohtu nende ülesannete ja kohustuste täitmist, mis on nendele asutustele pandud käesoleva määrusega või määrusega (EL) 2019/942, direktiivi (EL) 2024/1788 artiklitega 77, 78 ja 79 ning direktiivi (EL) 2019/944 artiklitega 58, 59 ja 60.

2. PIIRKONDLIKE LOENDITE KOOSTAMISE KORD

- 1) Liidu loendisse potentsiaalselt kantava projekti arendaja, kes soovib saada seda staatust, esitab rühmale liidu loendi projektiks valimise avalduse, mis sisaldab järgmist:
 - a) hinnang selle kohta, kuidas projekt aitab rakendada I lisa sätestatud prioriteete;
 - b) viide II lisa esitatud vastavale projektikategooriale;
 - c) artiklis 4 sätestatud asjakohaste kriteeriumide täitmise analüüs;
 - d) piisavas valimisetappi jõudnud projektide puhul Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku või Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku (nagu on kohaldatav) tehtud kulude-tulude analüüs, mis on kooskõlas artiklis 14 sätestatud metoodikaga ja mille energiataristu kategooriad, mis käsitlevad elektrit, on hõlmatud II lisa punkti 1 alapunktidega a, b, c, d, f ja h, mis käsitlevad vesinikku, on hõlmatud II lisa punktiga 2 ning mis käsitlevad elektrolüüsiseadmeid, on hõlmatud II lisa punktiga 3, kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava raames;
 - e) teave nende lõplike kasusaavate omanike ja nende siseomandi struktuuri kohta, mida komisjon ja kõrgetasemeline otsustusorgan käsitlevad konfidentsiaalsena, kui projektiarendajad on esitanud selleks nõuetekohaselt põhjendatud taotluse ning on tegemist ärisaladuse/äriteabega;

- f) vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul projektipõhised mittesiduvad lepingud otseselt mõjutatud riikide valitsustega või nende toetuskirjad, milles väljendatakse nende otsest toetust projektile ning milles on kolmanda riigi puhul kinnitatud nende otsest kohustust järgida sarnast kiirendatud rakendamise ajakava ning muid poliitilisi ja regulatiivseid toetusmeetmeid, nagu kohaldatakse liidule ühist huvi pakkuvate projektide suhtes kooskõlas artikli 4 lõike 2 punktiga f ning punkti 1 alapunktiga a, d või h hõlmatud elektri energiataristu kategooriate puhul ülekandevõrguettevõtja läbiviidud esialgne võrgu turvalisuse ja stabiilsuse uuring, mis kinnitab, et projekti saab täielikult kaasata asjaomaste riikide elektrivõrkudesse;
- g) muu oluline teave projekti hindamise kohta.
- 2) Liidu loendisse kantud projektid, mis on saanud regulatiivse heakskiidu või mille kohta on tehtud lõplik investeerimisotsus, mis tagab piisava kindluse projekti rajamise kohta, või projektid, mille rajamine on käigus ja mille artikli 5 kohaselt nõutavas aastaaruandes on näha piisavaid edusamme, jäävad liidu loendisse ja nende puhul ei nõuta punkti 1 alapunktides a–f osutatud teabe uuesti esitamist, kui liikmesriik, kelle territooriumiga projekt seotud on, ei kiida heaks projekti loendis olemist artikli 3 lõike 3 alapunkti a kohaselt. Kõik taotluse saajad tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

- 3) Käesoleva määruse II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h, nagu on asjakohane, sätestatud energiataristukategooriatesse kuuluvad kavandatavad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad elektri ülekandmise ja salvestamise projektid on osa elektrivõrgu viimasest olemasolevast kogu liitu hõlmavast kümneaastasest võrgu arengukavast, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik on koostanud vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 30. Käesoleva määruse II lisa punkti 1 alapunktides b ja h sätestatud energiataristukategooriatesse kuuluvad kavandatavad ühist huvi pakkuvad elektri ülekandmise projektid peavad olema kooskõlas käesoleva määruse artikli 15 lõikes 2 osutatud lõimitud merevõrgu kavandamise ja tugevdamisega.
- 4) Käesoleva määruse II lisa punktides 2 ja 3 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad kavandatud vesinikuprojektid on osa vesiniku võrgu viimasest olemasolevast kogu liitu hõlmavast kümneaastasest arengukavast, mille Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik on koostanud vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artiklile 60.
- 5) 30. juuniks 2027 ja seejärel iga kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava kohta esitavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik ajakohastatud suunised projektide lisamiseks punktides 3 ja 4 osutatud kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavasse, et tagada võrdne kohtlemine ja protsessi läbipaistvus. Kõigi sel ajal kehtivasse liidu loendisse kantud projektide puhul kehtestatakse suunistes kogu liitu hõlmavatesse kümneaastasest võrgu arengukavadesse lisamise lihtsustatud menetlus, võttes arvesse eelmise kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava protsesside käigus juba esitatud dokumente ja andmeid, tingimusel et juba esitatud dokumendid ja andmed jäävad kehtima.
- Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik konsulteerivad enne lõplike suuniste avaldamist komisjoni ja ametiga oma vastavate suuniste kavandi üle, mis käsitlevad projektide lisamist kogu liitu hõlmavatesse kümneaastasest võrgu arengukavadesse, ning võtavad nõuetekohaselt arvesse komisjoni ja ameti soovitusi.

- 6) Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik annavad TEN-E rühmadele teavet selle kohta, kuidas nad kohaldasid suuniseid, et hinnata nende lisamist kogu liitu hõlmavatesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse.
- 7) II lisa punktis 4 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvad kavandatavad CO₂ transpordi ja säilitamise projektid on osa vähemalt kahe liikmesriigi poolt riikidevahelise CO₂ transpordi ja säilitamise taristu arendamiseks koostatud kavast, mille asjaomased liikmesriigid või nende määratud üksused esitavad komisjonile.
- 8) Riikide reguleerivad asutused ja amet võtavad nende pädevusse kuuluvate projektide puhul arvesse piirkondlikku koostööd kooskõlas direktiivi (EL) 2024/1788 artikliga 80 ja direktiivi (EL) 2019/944 artikliga 61, kontrollivad kriteeriumide järjepidevat kohaldamist ja projektipõhist kulude-tulude analüüsi metoodikat kooskõlas käesoleva määruse artikliga 14 ning hindavad projektide piiriülest asjakohasust ja liidu loetellu kantud projektide puhul saavutatud edusamme, võttes arvesse käesoleva määruse artikli 5 lõike 4 kohaselt esitatud aruandeid. Nad esitavad oma hinnangu rühmale. Komisjon tagab, et käesoleva määruse artiklis 4 ja IV lisa osutatud kriteeriume ja metoodikaid kohaldatakse ühtlustatud viisil, et tagada piirkondlike rühmade sidusus.
- 9) Kõigi selliste projektide puhul, mis ei ole hõlmatud käesoleva lisa punktiga 8, hindab komisjon käesoleva määruse artiklis 4 sätestatud kriteeriumide kohaldamist. Komisjon võtab samuti arvesse projektide tulevase laiendamise võimalusi muude liikmesriikide kaasamiseks. Komisjon esitab oma hinnangu rühmale. Vastastikust huvi pakkuva projekti staatust taotleivate projektide puhul kutsutakse hindamisele kolmandate riikide esindajad ja reguleerivad asutused.

- 10) Iga liikmesriik, kelle territooriumiga ei ole kavandatud projekt seotud, kuid kellele kavandatud projekt võib avaldada positiivset puhasmõju või olulist mõju, näiteks keskkonnale või energiataristu toimimisele tema territooriumil, võib esitada rühmale arvamuse, kirjeldades oma mureküsimusi.
- 11) Rühm analüüsib rühma kuuluva liikmesriigi taotlusel liikmesriigi poolt vastavalt artikli 3 lõikele 3 esitatud põhjendusi, miks tema territooriumiga seotud projekti mitte heaks kiita.
- 12) Rühm võtab arvesse seda, kas piirkondliku taristu vajaduste kindlaksmääramisel ja iga kandidaatprojekti puhul kohaldatakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. Rühm käsitleb esmatähtsate lahendustena eelkõige selliseid lahendusi nagu juhtmeta lahendusi, nõudluse juhtimist, muudel allikatel kui fossiilkütusel põhinevat paindlikkust, turukorralduslahendusi, digilahenduste rakendamist ja hoonete renoveerimist, kui neid peetakse kogu süsteemi perspektiivist kulutõhusamaks kui uue taristu ehitamist pakkumise poolel.
- 13) Rühm tuleb kokku, et kavandatud projekte projektide läbipaistva hindamise ja artiklis 4 sätestatud kriteeriumide alusel analüüsida ja need paremusjärjestusse seada, võttes arvesse riikide reguleerivate asutuste hinnangut või komisjoni hinnangut nende projektide kohta, mis ei kuulu riikide reguleerivate asutuste pädevusse.

- 14) Vähemalt kaks kuud enne *artikli 22* kohase liidu loendi vastuvõtmise kuupäeva võtab iga rühma otsustusorgan *artikli 3 lõike 3* sätteid järgides vastu oma kavandatud projektide lõpliku loendi, lähtudes rühmade ettepanekust ning võttes arvesse riikide reguleerivate asutuste ja ameti hinnangut ning punkti 9 kohaselt esitatud komisjoni hinnangut nende projektide kohta, mis ei kuulu riikide reguleerivate asutuste pädevusse, ning komisjoni nõuannet, mille eesmärk on hoida liidu loendisse kantud projektide koguarv hallatavates piirides, eelkõige piiridel, seoses konkureerivate või potentsiaalselt konkureerivate projektidega. Rühmade otsustusorganid esitavad lõplikud loendid koos kõigi punktis 10 täpsustatud arvamustega komisjonile.
- 15) Kui loendite kavanditest lähtudes muutuks kavandatavate projektide koguhulk liidu loendis haldamatuks, soovitab komisjon igale asjaomasele rühmale jätta loendist välja projektid, mille asjaomane rühm oli seadnud *artikli 4 lõike 5* alusel koostatud järjestuses viimastele kohtadele.

IV LISA

PROJEKTIDE KRITEERIUMIDEGA SEOTUD NORMID JA NÄITAJAD

- 1) Olulise piiriülese mõjuga ühist huvi pakkuv projekt on liikmesriigi territooriumil elluviidav projekt, mis vastab järgmistele tingimustele:
 - a) II lisa punkti 1 alapunktidega a, b ja d hõlmatud elektriülekande projektide puhul suurendab projekt võrreldes olukorraga, kui projekti ei oleks käivitatud, netoülekandevõimsust kõnealuse liikmesriigi piiril ühe või mitme muu liikmesriigiga vähemalt 400 megavatti või netoülekandevõimsust kõnealuse liikmesriigi ja mis tahes teise liikmesriigi piiril vähemalt 50 %; ;
 - aa) II lisa punkti 1 alapunktiga f hõlmatud elektriülekande projektide puhul suurendab projekt võrreldes olukorraga, kui projekti ei oleks käivitatud, netoülekandevõimsust kõnealuse liikmesriigi piiril muude liikmesriikidega vähemalt 200 megavatti;
 - b) mis tahes selliste seadmete või paigaldiste projektide puhul, mis on hõlmatud II lisa punkti 5 alapunktiga a, tuleb need võtta kasutusele olemasolevate kriitiliste võrguelementide puhul, nagu on määratletud määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 69, või Malta ja Itaalia vaheliste võrkudevaheliste ühenduste puhul, need peavad olema hõlmatud ohuvalmiduskavade raames võetavate meetmetega, mille liikmesriigid on määranud kindlaks kooskõlas ohuvalmiduse määrusega, et maandada energiajulgeoleku riske ning suurendada energiajulgeolekut vähemalt kahes liikmesriigis;

- bb) mis tahes selliste seadmete või paigaldiste projektide puhul, mis on hõlmatud II lisa punkti 5 alapunktiga b, peavad need maandama energiapuuduse riske, hõlmama vähemalt kahte põhivõrguettevõtjat vähemalt kahest liikmesriigist ja suurendama energiapuudust vähemalt kahes liikmesriigis, nagu on kajastatud liikmesriikide poolt ohuvalmiduse määru kohaselt kehtestatud ohuvalmiduskavades;
- c) II lisa punkti 1 alapunktiga c hõlmatud elektri salvestamise projektide puhul on projekti ülesseatud võimsus vähemalt 225 MW ja sellega luuakse salvestamisvõimsus, mis võimaldab vähemalt 250 GW-tunni suurust elektri netotoodangut aastas;
- d) II lisa punkti 1 alapunktiga g hõlmatud arukate elektrivõrkude puhul on projekt seotud kõrge- ja keskpingseseadmete ja -paigaldistega, mis on projekteeritud kõrge- ja keskpingele, ning see hõlmab ülekandevõrguettevõtjaid, ülekandevõrguettevõtjaid ja jaotusvõrguettevõtjaid või jaotusvõrguettevõtjaid vähemalt kahest liikmesriigist. Projekt võib hõlmata ainult jaotusvõrguettevõtjaid, tingimusel et nad on pärit vähemalt kahest liikmesriigist ja et on tagatud koostalitlusvõime. Projekt vastab vähemalt kahele järgmisele kriteeriumile: see hõlmab 50 000 elektri kasutajat, tootjat, tarbijat või tootvat tarbijat, see hõlmab piirkonda, kus tarbitakse vähemalt 300 GW-tundi aastas, vähemalt 20 % projektiga seotud tarbitavast elektrist pärineb muutlikest taastuvatest energiaallikatest või selle kaudu vähendatakse omavahel ühendamata energiasüsteemide eraldatust ühes või mitmes liikmesriigis. Projekt ei pea olema seotud ühise füüsilise piiriga. Selliste projektide puhul, mis on seotud direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 42 määratletud väikeste eraldatud võrkudega sealhulgas saared, peavad need pingetasemed võrduma asjaomase elektrisüsteemi kõrgeima pingetasemega;

- e) vesiniku ülekandmise puhul projekt võimaldab vesiniku ülekandmist üle asjaomaste liikmesriikide piiride või suurendab olemasolevat piiriülest vesinikutranspordivõimsust kahe liikmesriigi vahelisel piiril vähemalt 10 % võrreldes olukorraga enne projekti käivitamist ning projekt näitab piisavalt, et on kavandatud piiriülese vesinikuvõrgu oluline osa, ning esitab piisavad tõendid olemasolevate kavade ja koostöö kohta naaberriikide ja võrguettevõtjatega, või projekti kaudu vähendatakse omavahel ühendamata energiasüsteemide eraldatust ühes või mitmes liikmesriigis ning projekti eesmärk on tarnida energiat otse või kaudselt vähemalt kahte liikmesriiki;
- f) II lisa punktis 2 osutatud vesinikuhoiud või vesiniku vastuvõtukohtad: projekti eesmärk on tarnida energiat otse või kaudselt vähemalt kahte liikmesriiki;
- g) elektrolüüsiseadmete puhul tagab projekt ühelt elektrolüüsiseadmelt või ühe koordineeritud projekti osaks olevate elektrolüüsiseadmete komplektilt vähemalt ülesseatud võimsuse 150 MW ning annab otsest või kaudset kasu vähemalt kahele liikmesriigile;
- h) mere taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia ülekandmine: projekt on kavandatud selleks, et kanda üle elektrit mereenergia tootmiskohtadest, mille võimsus on vähemalt 500 MW, ning võimaldab elektrienergia ülekandmist konkreetse liikmesriigi maismaa- või merevõrkudesse, suurendades nõnda siseturul kättesaadava taastuvallikatest toodetud elektrienergia kogust. Projekti rakendatakse eelkõige meretaastuvelektri vähese levikuga piirkondades ja sellel on märkimisväärne positiivne mõju liidu energia- ja kliimaeesmärkidele ning selle eesmärgile muutuda 2050. aastaks kliimaneutraalseks;
- i) projekte kasutatakse vähemalt kahest liikmesriigist pärit CO₂ transportimiseks ja kui see on kohane, säilitamiseks.

- 2) Vastastikust huvi pakkuv projekt, millel on märkimisväärne piiriülene mõju, vastab järgmistele tingimustele:
- a) II lisa punkti 1 alapunktis a, d ja h sätestatud kategooriasse kuuluvate vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul suurendab projekt netoülekandevõimsust kõnealuse liikmesriigi piiril kolmanda riigiga ja annab märkimisväärset kasu vähemalt kahele riigile, mis on otseselt või kaudselt projektiga seotud;
 - b) II lisa punkti 2 alapunktis a esitatud kategooriasse kuuluvate vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul võimaldab vesinikuprojekt vesiniku ülekandmist liikmesriigi ja kolmanda riigi piiril ning tõestab, et toob märkimisväärset kasu vähemalt kahele riigile, mis on otseselt või kaudselt projektiga seotud;
 - c) II lisa punktis 4 esitatud kategooriasse kuuluvate vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul võib projekti kasutada CO₂ transportimiseks ja säilitamiseks vähemalt kahe liikmesriigi ja kolmanda riigi poolt.
 - d) II lisa punktis 5 esitatud kategooriaga seotud vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul tuleb need kasutusele võtta liidu ja energiaühenduse lepingu osaliste või kolmandate riikide vahelistes olemasolevates võrkudevahelistes ühendustes, need peavad suurendama energiajulgeolekut vähemalt ühes liikmesriigis ja energiaühenduse lepingu osalisriigis või kolmandas riigis, sisalduma asjaomaste liikmesriikide poolt ohuvalmiduse määrase kohaselt kehtestatud ohuvalmiduskavades ning hõlmama vähemalt kahte põhivõrguettevõtjat vähemalt ühest liikmesriigist ja ühest energiaühenduse lepingu osalisriigist või kolmandast riigist.

- 3) II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul hinnatakse artiklis 4 sätestatud kriteeriume järgmiselt:
- a) kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine, eeskätt muutliku taastuenergia tootmise ülekandmisega suurimatesse tarbimiskeskustesse ja salvestamiskohtadesse mõõdetakse uusima kättesaadava kogu liitu hõlmava kümneaastase elektrivõrgu arengukava raames tehtud analüüsi kohaselt, tehes eelkõige järgmist:
 - i) II lisa punkti 1 alapunktis a, b, d, f ja h esitatud elektri ülekandmisega seoses hinnatakse projekti tulemusel ühendatavat ja ülekantavat taastuvatest energiaallikatest ja vähese süsinikuheitega energiaallikatest toodetavat elektrikogust (tehnoloogialiikide kaupa ja MWdes) võrreldes nimetatud taastuvatest energiaallikatest ja vähese süsinikuheitega energiaallikatest toodetava elektri kavandatud üldkogusega asjaomases liikmesriigis vastavalt riiklikele energia- ja kliimakavadele, mille liikmesriigid on esitanud kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999, ning hinnatakse muutliku taastuvelektrienergia tootmise välditud vähendamist;
 - ii) või II lisa punkti 1 alapunktis c esitatud energia salvestamisega seoses võrreldakse projektist tulenevat uut salvestusvõimsust sama salvestustehnoloogia olemasoleva koguvõimsusega V lisa sätestatud analüüsipiirkonnas;

- b) turgude lõimimist, konkurentsi ja süsteemi paindlikkust mõõdetakse uusima kättesaadava kogu liitu hõlmava kümneaastase elektrivõrgu arengukava raames tehtud analüüsi kohaselt, tehes eelkõige järgmist:
- i) piiriüleste projektide, sealhulgas reinvesteeringiprojektide puhul arvutatakse nende mõju mõlemasuunaliste elektrivoogude ülekande võimsusele võrgus, mõõdetuna elektrikogustes (MWdes), ning nende panus sellesse, et saavutada võrkudevaheliste ühenduste eesmärk, ja olulise piiriülese mõjuga projektide puhul nende mõju võrgu ülekandevõimsusele asjaomaste liikmesriikide vahelistel piiridel, asjaomaste liikmesriikide ja kolmanda riigi vahelistel piiridel või asjaomastes liikmesriikides ning mõju pakkumise ja nõudluse tasakaalustamisele ja võrgu toimimisele asjaomastes liikmesriikides;
 - ii) V lisas sätestatud analüüsi piirkonnas hinnatakse projekti mõju kogu energiasüsteemi tootmis- ja ülekandekuludele ning turuhindade arengule ja ühtlustumisele eri planeerimisstsenaariumide korral, võttes eelkõige arvesse tootmisvõimsuste koormamisjärjestuse muutumist;
- c) varustuskindlust, koostalitlust ja süsteemi talitluskindlust mõõdetakse viimase olemasoleva kogu liitu hõlmava kümneaastase elektrivõrgu arengukava raames tehtud analüüsi kohaselt, hinnates eelkõige, kuidas projekt mõjutab V lisas esitatud analüüsi piirkonnas piisava tootmise ja ülekandmisega seotud hinnangulist tootmispuudujääki teatavatel iseloomulikel koormusperioodidel, võttes arvesse kliimaga seotud äärmuslikke ilmastikunähtusi ja nende mõju taristu vastupidavusele. Kui see on kohaldatav, mõõdetakse, millist mõju avaldab projekt süsteemi toimimise ja teenuste sõltumatule ja usaldusväärsele kontrollile;

- d) nõuetekohaselt võetakse arvesse konkreetseid olukordi äärepoolseimates piirkondades või saartel paiknevates liikmesriikides, kus on füüsilise ühenduse võimalused teiste ELi liikmesriikidega piiratud, mõõdetuna kogu liitu hõlmava kümneaastase elektrivõrgu uusima kättesaadava arengukava raames tehtud analüüsi kohaselt.
- 4) II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate projektide puhul hinnatakse artiklis 4 sätestatud kriteeriume järgmiselt:
- a) kestlikkuse taseme mõõtmiseks hinnatakse, mil määral on võrgud võimelised ühendama ja transportima muutlikku taastuvenergiat;
- b) energiavarustuskindluse mõõtmiseks hinnatakse elektrikao määra jaotus- või ülekandevõrkudes või mõlemas, elektrivõrguosade protsentuaalset kasutamist (st keskmine koormus), võrguosade kättesaadavust (seotud ettekavandatud ja ettekavandamata hooldustöödega) ja selle mõju võrgu toimimisele ning katkestuste, sealhulgas ilmastikuga seotud häirete, kestust ja sagedust;
- c) turgude lõimituse mõõtmiseks hinnatakse uuenduslikke lahenduste kasutuselevõttu süsteemi toimimises, omavahelist ühendatust ja energiasüsteemide eraldatuse vähenemist, samuti muude sektorite lõimimise taset ning uute ärimudelite ja turu struktuuride hõlbustamist;
- d) talituskindluse, paindlikkuse ja tarne kvaliteedi mõõtmiseks hinnatakse uuenduslikku lähenemisviisi, mida järgitakse seoses järgmisega: süsteemi paindlikkus, küberturvalisus võrgu tõhus talitus ülekandevõrguettevõtjate ja jaotusvõrguettevõtjate tasandil, suutlikkus hõlmata tarbimiskaja, salvestamist, energiatõhususe meetmeid, digivahendite ja IKT kulutõhus kasutamine seire ja kontrolli eesmärgil, elektrisüsteemi stabiilsus ja pingekvaliteet.

- 5) II lisa punkti 5 alapunktides a ja b esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate projektide puhul hinnatakse artiklis 4 sätestatud kriteeriume järgmiselt:
- a) energiavarustuskindlus, mida mõõdetakse elektrivõrguosade kasutamise protsendina (s.o keskmise koormusena); võrguosade kättesaadavus ja selle mõju võrgu tulemuslikkusele; katkestuste, sh ilmastikuga seotud katkestuste kestus ja sagedus;
 - b) talitluskindlus, mille mõõtmiseks hinnatakse võimet vältida füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse meetmete abil märkimisväärsed intsidendid;
- 6) II lisa punktis 2 esitatud energiataristukategooriasse kuuluva vesinikutaristu puhul hinnatakse artiklis 4 sätestatud kriteeriume järgmiselt:
- a) kestlikkus, mida mõõdetakse projekti panusena kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisse mitmesugustes lõppkasutuse rakendustes sektorites, kus kõnealune vähendamine on keeruline, näiteks tööstus või transport; paindlikkus ja hooajalise salvestamise võimalused taastuvatest energiaallikatest elektri tootmise puhul; taastuvallikatest toodetud või vähese süsinikuheitega vesiniku kaasamine, et võtta arvesse turu vajadusi ning edendada taastuvallikatest toodetud vesinikku, et saavutada liidu eesmärgid;
 - b) turgude lõimituse ja koostalitluse mõõtmiseks arvutatakse projekti lisaväärtus turupiirkondade lõimimisele, hindade lähenemisele ning süsteemi üldisele paindlikkusele;
 - c) energiavarustuskindluse ja paindlikkuse mõõtmiseks arvutatakse projekti lisaväärtus vesiniku varustuskindluse vastupidavusele, mitmekesisusele ja paindlikkusele;
 - d) konkurentsi mõõtmiseks hinnatakse projekti panust tarnete mitmekesistamisse, sealhulgas juurdepääsu hõlbustamisse omamaistele vesinikuallikatele.

- 7) II lisa punktis 3 esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate elektrolüüsiseadmete projektide puhul hinnatakse artiklis 4 sätestatud kriteeriume järgmiselt:
- a) kestlikkuse mõõtmiseks hinnatakse kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemist ja seda, kui suur osakaal on võrku lõimitud saastevabal või vähese süsinikuheitega vesinikul, eelkõige taastuvallikatest toodetud vesinikul, mis vastab II lisa punkti 3 alapunkti a alapunktis ii määratletud kriteeriumidele, või nendest allikatest toodetud sünteetiliste kütuste kasutuselevõtul, et saavutada liidu eesmärgid;
 - b) energiavarustuskindluse mõõtmiseks hinnatakse selle panust võrgu talitluse ohutusse, stabiilsusse ja tõhususse, sealhulgas hinnates taastuvatest energiaallikatest toodetava elektrienergia tootmise välditud vähendamist;
 - c) selleks et mõõta niisuguste paindlikkusteenuste nagu tarbimiskaja ja salvestamise võimaldamist, millega hõlbustatakse energiasüsteemide arukat lõimimist ühenduste loomise kaudu teiste energiakandjate ja sektoritega, hinnatakse ühendatud energiasektorites ja -süsteemides, näiteks gaasi-, vesiniku-, energia- ja küttevõrgud, transpordi- ja tööstussektoris saavutatavat kulude kokkuhoidu.
- 8) II lisa punktis 4 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluva CO₂ taristu puhul hinnatakse artiklis 4 sätestatud kriteeriume järgmiselt:

- a) kestlikkuse mõõtmiseks hinnatakse projekti kasvuhoonegaaside heite eeldatavat koguvähendamist projekti kasutustsükli jooksul ja elujõuliste alternatiivsete tehnoloogiliste lahenduste puudumist, nagu energiatõhusus ja elektrifitseerimine, mille abil saavutada kasvuhoonegaaside heite vähendamine tasemel, mis vastab ühendatud tööstuskäitistes kogutava CO₂ kogusega võrreldavate kuludega võrreldava aja jooksul, võttes arvesse CO₂ kogumiseks, transpordiks ja säilitamiseks vajalikust energiast tulenevat kasvuhoonegaaside heidet, kui see on asjakohane, arvestades taristut, sealhulgas, kui see on kohaldatav, muid võimalikke tulevasi kasutusviise;
- b) vastupidavuse ja turvalisuse mõõtmiseks hinnatakse taristu turvalisust;
- c) keskkonnakoormuse ja -riski vähendamine CO₂ püsiva neutraliseerimise kaudu.

V LISA

KOGU ENERGIASÜSTEEMI HÕLMAV KULUDE-TULUDE ANALÜÜS

Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku välja töötatud kulude-tulude analüüsi metoodikad peavad olema sidusad, võttes ühtlasi arvesse valdkondlikke eripärasid. Liidu loendisse kantud projektide kogu energiasüsteemi hõlmava ühtlustatud ja läbipaistva kulude-tulude analüüsi metoodikad on ühtsed kõigi taristukategooriate puhul, välja arvatud juhul, kui erisused on põhjendatud. Metoodikates käsitletakse kulusid laiemas tähenduses, sealhulgas väliskulusid, pidades silmas liidu energia- ja kliimaeesmärke ning 2050. aastaks kliimanetraalsuse saavutamise eesmärki, ning need vastavad järgmistele põhimõtetele.

- 1) Iga projekti analüüsipiirkond hõlmab kõiki liikmesriike ja kolmandaid riike, kelle territooriumil projekt asub, kõiki vahetus naabruses asuvaid liikmesriike ning kõiki muid liikmesriike, kus projektil on märkimisväärne mõju. Selleks teevad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostööd kõigi asjakohaste kolmandate riikide asjakohaste ülekandevõrguettevõtjatega. II lisa punktis 3 esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate projektide puhul teevad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik projektiarendajaga koostööd ka juhul, kui tegemist ei ole ülekandevõrguettevõtjaga.
- 2) Iga kulude-tulude analüüs sisaldab lähteandmete tundlikkusanalüüsi, mis hõlmab vajaduse korral tootmise ja kasvuhoonegaasidega seotud kulusid, samuti eeldatavat nõudlust ja pakkumise arengut, sealhulgas seoses taastuvate energiaallikatega, muu hulgas mõlema paindlikkuse osas, ning salvestusvõimaluste kättesaadavust, samas analüüsipiirkonnas elluviidavate projektide käikulaskmise kuupäeva, kliimamõju ja muid asjakohaseid parameetreid.
- 3) Nendes tehakse kindlaks läbiviidav analüüs, mis tehakse asjaomaste mitut sektorit hõlmavate lähteandmete põhjal, määraes kindlaks mõju iga projekti olemasolu ja puudumise korral, ning need sisaldavad asjaomaseid vastastikkuseid seoseid muude projektidega.

- 4) Nendes antakse suunised kulude-tulude analüüsiks vajalikuks energiavõrgu ja turu modelleerimise koostamiseks ja kasutamiseks. Modelleerimine võimaldab täielikult hinnata majanduslikku kasu (sealhulgas turgude lõimimine, energiavarustuskindlus, vastupidavus ja konkurents, samuti energiaisolatsiooni lõpetamine), sotsiaalset ning keskkonna- ja kliimamõju, sealhulgas sektoriülest mõju. Metoodika peab olema täiel määral läbipaistev ning sisaldama üksikasju selle kohta, millist kasu ja kulu arvutatakse ning miks ja kuidas seda tehakse.
- 5) Need hõlmavad selgitust selle kohta, kuidas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade kõigis etappides rakendatakse.
- 6) Nendes selgitatakse, et projekt ei takista taastuenergia arendamist ja kasutuselevõttu.
- 7) Nendega tagatakse, et tuvastatakse liikmesriigid, kellele projekt avaldab positiivset puhasmõju, kasusaajad, liikmesriigid, kellele projekt avaldab negatiivset puhasmõju ning kulukandjad, kes võivad olla muud liikmesriigid kui need, kelle territooriumile taristu on ehitatud.

- 8) Nendes võetakse arvesse vähemalt kapitalikulused, haldamis- ja hoolduskulused, samuti seonduva süsteemi kulused projekti kogu tehnilise eluea jooksul, näiteks kasutusest kõrvaldamise ja jäätmekäitluse kulused, sealhulgas väliskulused. Metoodikates antakse juhiseid kulude-tulude arvutamisel kasutatavate diskontomäärade, tehnilise eluea ja jääkväärtuse kohta. Lisaks sisaldavad need kohustuslikku metoodikat tulude ja kulude suhte ning nüüdispuhasväärtuse arvutamiseks ning hüvitiste diferentseerimist vastavalt nende hindamismeetodite usaldusväärsuse tasemele. Samuti võetakse arvesse projektide kliima- ja keskkonnamõjude arvutamise meetodeid ning panust selliste liidu energiaeesmärkide saavutamisse nagu taastuvenergia kasutuselevõtt, energiatõhusus ja võrkudevahelise ühendatuse eesmärgid.
- 9) Need tagavad, et iga projekti puhul võetud kliimamuutustega kohanemise meetmeid ja kasvuhoonegaaside heitega seotud kulused hinnatakse usaldusväärselt ning kooskõlas liidu muude poliitikatega, et võimaldada võrdlust muude lahendustega, mis ei nõua uute taristute ehitamist.

VI LISA

LÄBIPAISTVUSE JA ÜLDSUSE OSALEMISE SUUNISED

- 1) Artikli 9 lõikes 1 osutatud loamenetluse käsiraamat sisaldab vähemalt järgmist:
 - a) asjakohaste (sh keskkonnaalaste) õigusaktide kirjeldused, mille alusel tehakse otsused ja esitatakse arvamused eri liiki asjakohaste ühist huvi pakkuvate projektide kohta;
 - b) asjakohaste vajaminevate otsuste ja arvamuste loetelu;
 - c) pädeva asutuse, muude asjaomaste ametiasutuste ja tähtsaimate asjaomaste sidusrühmade nimed ja kontaktandmed;
 - d) tööde käik, kusjuures märgitud on kõik tööetapid ja ligikaudne ajakava, ning lühiülevaade otsuste tegemise protsessist eri liiki asjakohaste ühist huvi pakkuvate projektide puhul;
 - e) teave otsuse taotlusele lisatavate dokumentide ulatuse, ülesehituse ja üksikasjalikkuse kohta, sh kontrollnimekiri;
 - f) millistes etappides ja kuidas osaleb protsessis üldsus;

- g) kord, mille kohaselt pädev asutus, muud asjaomased asutused ja projektiarendajad tõendavad, et avaliku konsultatsiooni käigus avaldatud arvamusi on arvesse võetud, näiteks selgitades, milliseid muudatusi tehti projekti asukohas ja ülesehituses, või põhjendades, miks selliseid arvamusi ei ole arvesse võetud;
- h) selle sisu tõlgitakse võimalikult suures ulatuses inglise keelde ja koostöös asjaomaste naaberliikmesriikidega nende riikide keeltesse.

2) Artikli 10 lõikes 8 osutatud üksikasjalikus ajakavas täpsustatakse vähemalt järgnev:

- a) vajaminevad otsused ja arvamused;
- b) ametiasutused, sidusrühmad ja üldsus, keda projekt tõenäoliselt puudutab;
- c) menetluse üksiketapid ja nende kestus;
- d) tervikotsuse tegemiseks olulised vahe-eesmärgid ja nende saavutamise tähtajad;
- e) ametiasutuste kavandatud vahendid ja võimalike lisavahendite vajadus.

3) Ilma et see piiraks keskkonnaõigusest tuleneva avaliku konsultatsiooni nõude kohaldamist ja võttes arvesse riiklikke haldustavasid, selleks et suurendada üldsuse osalemist loamenetluses ning tagada eelnev teavitamine ja dialoog üldsusega, kohaldatakse järgmisi põhimõtteid:

- a) ühist huvi pakkuvast projektist mõjutatud sidusrühmi, sh asjakohaseid riigi, piirkonna ja kohaliku tasandi ametiasutusi, maaomanikke ja projekti lähiümbruses elavaid inimesi, üldsust ja nende ühendusi, organisatsioone või rühmi teavitatakse põhjalikult ning nendega peetakse igakülselt nõu varajases etapis kaasaval viisil, kui üldsuse võimalikke muresid saab veel arvesse võtta, ning seda tehakse avatud ja läbipaistval viisil. Asjakohasel juhul toetab pädev asutus aktiivselt projektiarendaja tegevust;
- b) pädevad asutused tagavad, et ühist huvi pakkuvate projektidega seotud avalikud konsultatsioonid korraldatakse võimaluse korral koondatult, koos liikmesriigi õiguse kohaselt juba nõutavate avalike konsultatsioonidega. Igas avalikus konsultatsioonis käsitletakse kõiki teatava menetlusetapiga seotud küsimusi ja ühte teatava menetlusetapiga seotud küsimust ei käsitleta rohkem kui ühes avalikus konsultatsioonis; üks avalik konsultatsioon võib siiski toimuda rohkem kui ühes geograafilises asukohas. Avalikul konsultatsioonil käsitletavad teemad märgitakse avaliku konsultatsiooni teates selgelt ära;
- c) märkused ja vastuväited on lubatud üksnes avaliku konsultatsiooni algusest kuni selle lõppemise tähtpäevani;
- d) projektiarendajad tagavad, et konsultatsioonid toimuvad niisuguse perioodi jooksul, mis võimaldab üldsuse avatud ja kaasavat osalemist.

- 4) Üldsuse osalemise kontseptsioon sisaldab vähemalt teavet järgmise kohta:
- a) asjaomased sidusrühmad, kelle poole pöördutakse;
 - b) kavandatavad meetmed, sealhulgas erikoosolekute kavandatavad üldised toimumiskohad ja kuupäevad;
 - c) ajakava;
 - d) mitmesuguste ülesannete täitmiseks ette nähtud inimressursid.
- 5) Enne taotlusedokumentide esitamist korraldatava avaliku konsultatsiooniga seoses teevad asjaomased osalised vähemalt järgmist:
- a) avaldavad elektroonilisel ja asjakohasel juhul trükitud kujul kuni 15-leheküljelise teabelehe, milles esitavad selgelt ja lühidalt ülevaate projekti kirjeldusest, eesmärgist ja arendusetappide esialgsest ajakavast ning andmed riikliku võrguarenduskava ja võimalike alternatiivtrasside, võimaliku mõju liigi ja karakteristikute (sh piiriülene või riikidevaheline laad) ning võimalike negatiivse mõju leevendamise meetmete kohta, selline teabeleht avaldatakse enne konsultatsiooni algust ning selles esitatakse artikli 9 lõikes 7 osutatud ühist huvi pakkuva projekti veebisaidi, artiklis 23 osutatud läbipaistvusplatvormi ja käesoleva lisa punktis 1 osutatud loamenetluse käsiraamatu veebiaadressid;
 - b) avaldavad teavet konsulteerimise kohta artikli 9 lõikes 7 osutatud ühist huvi pakkuva projekti veebisaidil, kohalike haldusasutuste büroode teadetetahvlitel ja vähemalt ühes, või kui see on asjakohane, kahes kohalikus meediakanalis;

- c) kutsuvad kirjalikult või elektroonilisel teel kõik asjaomased mõjutatud sidusrühmad, ühendused, organisatsioonid ja rühmad erikoosolekutele, mille käigus arutatakse mureküsimusi.
- 6) Artikli 9 lõikes 7 osutatud projekti veebisaidil avaldatakse vähemalt järgmine teave:
- a) projekti veebisaidi viimase ajakohastamise kuupäev;
 - b) projekti sisu tõlked inglise keelde ja kõikide nende liikmesriikide keeltesse, keda projekt puudutab või millele projektil on märkimisväärne piiriülene mõju vastavalt IV lisa punktile 1;
 - c) punktis 5 osutatud teabeleht, mida on ajakohastatud projekti uusimate andmetega;
 - d) üldarusaadav ja korrapäraselt ajakohastatav kokkuvõte projekti hetkeseisust, sealhulgas geograafiline teave, kusjuures ajakohastamisel on eelmistesse versioonidesse tehtud muudatused selgelt märgitud;
 - e) artikli 5 lõikes 1 sätestatud rakenduskava, mida on ajakohastatud projekti uusimate andmetega;
 - f) rahalised vahendid, mille liit on projekti jaoks eraldanud ja välja maksnud;
 - g) projekti ja avalike konsultatsioonide ajakava, milles on selgelt märgitud avalike konsultatsioonide ja kuulamiste kuupäevad ja toimumiskohad ning nende kuulamiste kavandatud teemadering;
 - h) kontaktandmed lisateabe või -dokumentide saamiseks;
 - i) kontaktandmed avalike konsultatsioonide käigus märkuste ja vastuväidete esitamiseks.

VII LISA

TARISTUVAJADUSTE KINDLAKS MÄÄRAMISE ARUANDED

Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (edaspidi „ACER“) väljatöötatud raammetoodikaga, mille abil Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik määravad kindlaks taristuvajaduse, tagatakse, et artiklis 12 osutatud taristuvajaduste kindlaksmääramise aruannete puhul järgitakse järgmisi põhimõtteid.

- 1) Need põhinevad käesoleva määruse artikli 11 kohasel kesksel stsenaariumil ning neid täiendab vajaduse korral täiendav hindamine, kasutades keskse stsenaariumi tundlikkusanalüüsi.
- 2) Nende puhul järgitakse sektoriülest ja lõimitud lähenemisviisi, võttes arvesse omavahelisi seoseid elektri-, vesiniku- ja gaasisektori vahel, ning (kui see on kohaldatav) kaugkütte ja CO₂ sektori vahel.
- 3) Nendega tagatakse, et tehakse kindlaks vajadused, analüüsides elektri- ja vesinikuvõrgu lahenduste kõige tõhusamat ühist panust, sh juhtmeta lahenduste puhul, ning muudel allikatel kui fossiilkütusel põhinevat paindlikkust või muid alternatiive süsteemi laiendamisele, et tagada optimaalne energiavõrk energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks. Optimaalne energiavõrk peaks samuti tagama energiavarustuskindluse ja viima Euroopa tööstuse suurema turu lõimituse ja konkurentsivõimeni, suurendades hindade lähenemist vastava turu ja pakkumispäiirkondade vahel ning tagades elektrivõrgu suurema omavahelise ühendatavuse taseme.
- 4) Nendes käsitletakse keskpikka ja pikka ajavahemikku kooskõlas stsenaariumi ajakavaga, lähtuvalt realistlikust lähtevõrgust iga ajavahemiku puhul, tehes kindlaks vajadused liikmesriikide piiridel ja riiklikul tasandil, kui see on piiriülese mõjuga, võttes muu hulgas arvesse taristu arendamist kolmandates riikides kooskõlas ELi poliitiliste prioriteetidega.

- 5) Need kajastavad Euroopa perspektiivi, tehes kõigepealt kindlaks piiriülesed vajadused, mille tulemusena tehakse kindlaks võimalikud taristu täiustamise vajadused riiklikul tasandil.
- 6) Nendega tagatakse piisav detailsus ja üksikasjalikkus, et võtta nõuetekohaselt arvesse praeguseid ja tulevase võrgu piiranguid ning võimaldada taristu vajaduste edasist kindlaksmääramist nii piirkondlikul kui ka riiklikul tasandil. Nendes esitatakse selge teave investeeringute kohta, mis on vajalikud taristulünkade täitmiseks ning samuti kõnealustest investeeringutest energiasüsteemile tekkiva kogukasu kohta.
- 7) Elektri puhul võetakse nendes arvesse taristut ja juhtmeta lahendusi, kaaludes nõuetekohaselt muudel allikatel kui fossiilkütustel põhineva paindlikkuse võimalusi ja kasutust, sh salvestamine, mis viiks optimaalsema energiasüsteemini. Kogu liitu hõlmavatesse kümneaastastesse võrgu arengukavasse kaasamiseks esitatud projektidega vajaduste rahuldamiseks lisatakse selgitus selle kohta, kuidas võeti arvesse juhtmeta lahendusi, muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinevat paindlikkust või muid alternatiive süsteemi laiendamisele.
- 8) Need koostatakse läbipaistva protsessi tulemusena, mis põhineb kindlatel vahenditel ja andmetel ning nõuab ajakohaseid ja kontrollitud kulueeldusi. Selles kontekstis kasutatakse nendes lähtevõrgu loomiseks selgeid ja kvantitatiivseid kriteeriume. Olulised asjaomased sidusrühmad kaasatakse sisendite tagamisse ning samuti tulemuste valideerimisse konsultatsiooniprotsessi kaudu, mis on struktureeritud nii, et oleks võimalik esitada märkusi.
- 9) Nendes esitatakse konkreetsed ja kvantitatiivsed tulemused, mis võimaldavad mõõta võimalike taristulünkade ulatust konkreetsetes asukohtades, osutades nii juhtmeta kui ka uuele taristule. Selleks peaksid kindlaks määratud vajadused näitama turuosalistele, millised on piiriülese ülekandetaristu, sh märkimisväärse mõjuga sisetaristu lüngad, millega on vaja tegeleda.